

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΜΣ: ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Τοπικά σύμφωνα ποιότητας για την προστασία της βιοποικιλότητας»

Μεταπτυχιακός φοιτητής: **Ιωάννης Βέργος**
Επιβλέπουσα: **Όλγα Χριστοπούλου, Καθηγήτρια**

ΒΟΛΟΣ 2015

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

1) Όλγα Χριστοπούλου, Καθηγήτρια, Ανάπτυξη και Προστασία Αγροτικού & Ορεινού Χώρου, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ***Επιβλέπουσα***,

2) Ηλίας Μπεριάτος, Καθηγητής, Χωρικός - Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Γεωγραφία, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ***Μέλος***,

3) Αθανάσιος Κούγκολος, Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Πολυτεχνική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ***Μέλος***.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	11
1.1 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	14
1.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	15
1.3 Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	23
2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	24
2.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΜΕΣΩ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	26
2.2 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	27
3. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	28
3.1 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	31
3.2 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	33
3.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	34
3.4 ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ	36
3.5 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	39
4 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ	42
4.1 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΦΩΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΗΜΑΤΩΝ ...	42
4.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	44
4.3 ΣΤΟΧΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	45
4.4 ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ	45
5 ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	47
5.1 ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	47
5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (ΕΣΤΠ)	53
5.3 ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΤΑ ΠΟΪΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	56
6 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	59
6.1 ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	59
6.2 ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	59
6.3 ΓΕΩΡΓΙΑ	60
6.4 ΚΥΝΗΓΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	61

6.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗ	61
6.6 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	62
6.7 ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	62
6.8 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΓΑΙΕΣ, ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ.....	63
6.9 ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ/ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	63
6.10 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ.....	63
6.11 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ	64
6.12 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ.....	64
7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	66
8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α - Εθνικά, Ευρωπαϊκά και Διεθνή Πρότυπα	73
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β – Διεθνή Τοπικά και Περιφερειακά Σύμφωνα και Σήματα Ποιότητας για την Προστασία της βιοποικιλότητας	97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ – Τοπικά Σύμφωνα και Σήματα Ποιότητας στην Ελλάδα	100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Μεταβολή του Δείκτη Ζωντανού πλανήτη (Living Planet Index) για το χρονικό διάστημα 1970 – 2008. (WWF, 2012). Η σκίαση που περιβάλλει τη γραμμή τάσης αφορά διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Το εύρος της σκίασης είναι ανάλογο της μεταβολής του διαστήματος εμπιστοσύνης.	10
Εικόνα 2. Απεικόνιση με χρωματική κλίμακα της εκτίμησης της κατανομής της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο (Williams, 2015). Με κόκκινο απεικονίζονται περιοχές με τις μεγαλύτερες τιμές βιοποικιλότητας ενώ με μπλε με τις χαμηλότερες τιμές.	13
Εικόνα 3. Πιθανά σενάρια μείωσης μέσης αφθονίας ειδών σε παγκόσμιο επίπεδο μέχρι το 2050. (πηγή: UNEP, 2012).....	16
Εικόνα 4. Απεικόνιση της απώλειας των οικοσυστημάτων σε παγκόσμια κλίμακα εξαιτίας αποψίλωσής τους για δημιουργία καλλιεργούμενων εδαφών (πηγή: UNEP 2012). Οι εκτιμήσεις του ΟΗΕ ανεβάζουν σε 50000 km ² τις απώλειες παρθένου δάσους σε ετήσια βάση.....	17
Εικόνα 5. Οι κυριότερες πηγές παραγωγής αερίων που ευθύνονται για την ατμοσφαιρική ρύπανση (προσαρμογή από Mader, 2009).	19
Εικόνα 6. Φραγκοσυκιά (<i>Opuntia ficus-indica</i>). . Οι κλιματικές συνθήκες στην Ελλάδα εξαπλώνεται ανεξέλεγκτα σε περιοχές όπου οι κλιματικές συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξή της (πηγή: http://kpe-kastor.kas.sch.gr)	20
Εικόνα 7. Άλκα η άπτερος (<i>Pinguinus Impennis</i>)	21
Εικόνα 8. Αμερικανικό μεταναστευτικό περιστέρι (<i>Ectopistes migratorius</i>).....	21
Εικόνα 9. Λιβιάδι ποσειδωνίας (πηγή: www.archipelago.gr).....	22
Εικόνα 10. Αριθμός απειλούμενων σπονδυλωτών λόγω υπερεκμετάλλευσης (θήρευση, παγίδευση, αλίευση) για το 2010. (πηγή: UNEP, 2012).....	22
Εικόνα 11. Περιοχές της Ελλάδας ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000 (πηγή: WWF Ελλάς, 2009).	25
Εικόνα 12. Τριλογία της ποιότητας κατά Juran. (Juran et al,1999).....	30
Εικόνα 13. Εθνικά σύμφωνα για την προστασία της βιοποικιλότητας	51
Εικόνα 14. Διακρατικά σύμφωνα για την προστασία της βιοποικιλότητας.	52
Εικόνα 15. Μέλη Ευρωπαϊκού Σήματος Τοπικής Ποιότητας (ΕΣΤΠ) των χωρών της Ισπανίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Ελλάδας (πηγή: http://www.ruralquality.net).....	55
Εικόνα 16. Περιφερειακά και Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας στην Ελλάδα	58

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η βιοποικιλότητα, η ποικιλία δηλαδή των έμβιων οργανισμών αλλά και των ενδιαιτημάτων τους πάνω στη γη αποτελεί δείκτη της σταθερότητας του φυσικού περιβάλλοντος προσφέροντας ταυτόχρονα υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με τη διατήρηση της ευημερίας, την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, ωστόσο, καταστρέφουν τη βιοποικιλότητα αλλοιώνοντας την ικανότητα των υγειών οικοσυστημάτων να παράσχουν το μεγάλο αυτό εύρος προϊόντων και υπηρεσιών. Είναι πλέον αποδεκτό ότι η απώλεια των υπηρεσιών αυτών θα απαιτήσει δαπανηρές εναλλακτικές λύσεις. Κάθε επένδυση στο φυσικό κεφάλαιο οδηγεί μακροπρόθεσμα στην εξοικονόμηση χρημάτων και είναι σημαντική για την ευημερία και την επιβίωση του ανθρώπινου πολιτισμού. Η δημιουργία τοπικών συμφώνων για τη προστασία της βιοποικιλότητας, είτε σε μικρή είτε σε μεγαλύτερη γεωγραφική κλίμακα, και η πιστοποίηση υπηρεσιών και προϊόντων με σήμα τοπικής ποιότητας το οποίο αποδεικνύει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσα από την παραγωγική διαδικασία γεωργικών, βιομηχανικών, τουριστικών και άλλων επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική συλλογική προσπάθεια προς τη κατεύθυνση αντιστροφής της ολοένα και υποβαθμιζόμενης βιοποικιλότητας. Τα σχήματα των τοπικών συμφώνων οφείλουν να μαζικοποιηθούν και να ενισχυθούν μέσα από τη κοινή δράση φορέων της κεντρικής εξουσίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της επιστημονικής κοινότητας.

Λέξεις κλειδιά: τοπικό σύμφωνο ποιότητας, σήμα ποιότητας, βιοποικιλότητα, υπηρεσίες οικοσυστημάτων.

ABSTRACT

Biodiversity, namely the diversity of living organisms and their habitats on earth is an indicator of the stability of the natural environment while offering products and services related to maintaining prosperity, and also economic and social development. Human activities, however, damage biodiversity by degrading the capacity of healthy ecosystems to provide this wide range of products and services. It is agreed by now that the loss of these services will require costly alternatives. Any investment in physical capital leads in the long run to cost savings and is important for the prosperity and

survival of human civilization. The establishment of territorial agreements for protecting biodiversity, either at a small or a larger geographical scale, and the certification of services and products with territorial quality mark which demonstrates the conservation of biodiversity through the production process for agricultural, industrial, tourism and other businesses is a major collective effort to prevent the increasing deterioration of biodiversity. The territorial agreements must proliferate and be reinforced through joint action among central and local government and the scientific community.

Key Words: regional agreement, territorial quality mark, biodiversity, ecosystem services.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρακάτω εργασία αποτελεί την ολοκλήρωση μιας ερευνητικής προσπάθειας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια παρακολούθησης του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Χωρική Ανάλυση και Διαχείριση Περιβάλλοντος» του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ολοκληρώνοντας τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια και Πρόεδρο του ΤΜΧΠΠΑ, κα Όλγα Χριστοπούλου, για την καθοδήγηση, τις παρατηρήσεις και την ουσιαστική υποστήριξη της προσπάθειάς μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τα υπόλοιπα μέλη της Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής, τον Καθ. κ. Ηλία Μπεριάτο και τον Καθ. κ. Αθανάσιο Κούγκολο.

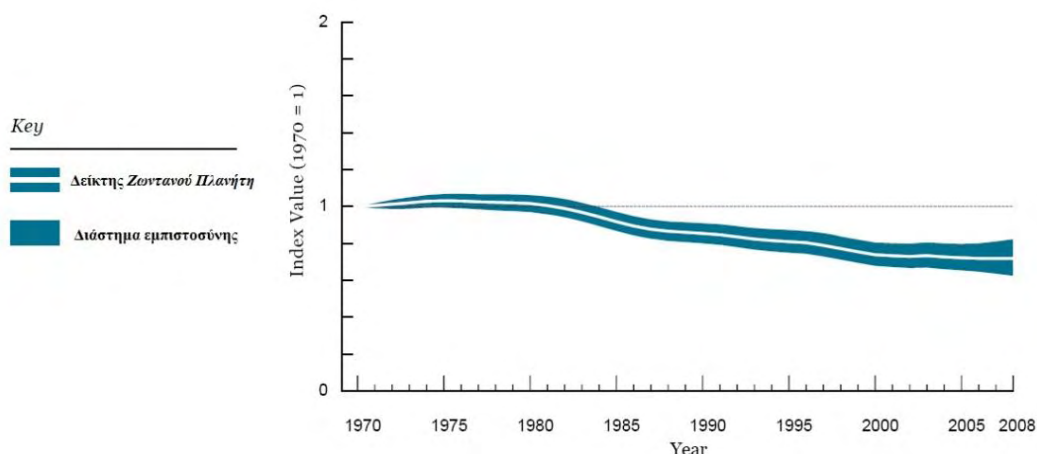
Τέλος, ευχαριστώ τη σύντροφό μου, κα. Χάρη Βολιώτη, για την υπομονή και συμπαράσταση καθόλη τη διάρκεια των σπουδών μου, και βέβαια την οικογένειά μου χωρίς την ηθική και υλική υποστήριξη της οποίας δεν θα ήταν δυνατή η περάτωση του μεταπτυχιακού αυτού κύκλου σπουδών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ανθρώπινες κοινωνίες χαρακτηρίζονται αφενός από εξαιρετική πολυπλοκότητα και αφετέρου, σε αντίθεση με τις κοινωνικές δομές άλλων γνωστών μορφών ζωής, από έμφυτη ικανότητα διαμόρφωσης και ελέγχου του βιοτικού και αβιοτικού περιβάλλοντος με τελικό στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Οι προσπάθειες αυτές, τις περισσότερες περιπτώσεις, διακρίνονται από έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και μακροχρόνιου προγραμματισμού με αποτέλεσμα οι επιπτώσεις σε μεγαλύτερη αλλά και μικρότερη κλίμακα να έχουν διαμετρικά αντίθετα αποτελέσματα από τα προσδοκώμενα. Η κλιματική αλλαγή, η παγκόσμια διατροφική κρίση, η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η γενικότερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες εξαιτίας περιβαλλοντικών προβλημάτων στο βωμό της με κάθε κόστος οικονομικής ανάπτυξης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αλλαγής του υφιστάμενου μοντέλου αλόγιστου καταναλωτισμού και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων σε βιώσιμες και αειφόρες πρακτικές διαχείρισης. Παράλληλα, τις τελευταίες δεκαετίες η συρρίκνωση του φυσικού περιβάλλοντος δημιούργησε την ανάγκη διατήρησης της βιοποικιλότητας και της σταθερότητας των οικοσυστημάτων. Απαραίτητα εργαλεία για την επίτευξη των δύο αυτών στόχων εκτός από την έρευνα, παρακολούθηση και διαχείριση των βιοτικών παραγόντων των οικοσυστημάτων αποτελεί η δημιουργία και καθιέρωση ενός κοινά αποδεκτού νομικού συστήματος διασφάλισης της παραπάνω ανάγκης. Μέσω της παρατήρησης της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον προκύπτει το συμπέρασμα ότι, ανεξάρτητα από την ιστορική περίοδο και από το μοντέλο διαβίωσης, τα ζώα αλλά κυρίως τα φυτά και τα παράγωγά τους αποτέλεσαν τα απαραίτητα συστατικά της υλικής βάσης πάνω στην οποία στηρίχθηκε η ανάπτυξη των ανθρώπινων κοινωνιών (Kloppenburger, 2004). Η σχέση αυτή οδήγησε σε ανάπτυξη τεχνικών, παραδόσεων και πρακτικών από αυτόχθονες πληθυσμούς ή από τοπικές κοινότητες, οι οποίες μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, εμπλουτίζονται και αποτελούν πια «*παραδοσιακή γνώση*» (Alexiades et al., 2002). Η παραδοσιακή γνώση (εφεξής ΠΓ) μπορεί να αφορά ιδιαίτερες γνώσεις ενός πληθυσμού σε σχέση με αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φυτικών και ζωικών ειδών, σε ιδιότητες ή συστατικά φυτικών και ζωικών ειδών αλλά και του αβιοτικού περιβάλλοντος (γη, νερό) σε

συγκεκριμένο τόπο. Συνήθως η ΠΓ διακρίνει τη μια κοινότητα από την άλλη και αντικατοπτρίζει τα συμφέροντά τους. Ορισμένες κοινότητες εξαρτώνται από την ΠΓ για την επιβίωσή τους. Η γνώση αυτή αποτέλεσε εργαλείο διαχείρισης πολλών καίριων τομέων μέσα στην κοινότητα για εκατοντάδες χρόνια, ενώ οι κάτοχοι της ΠΓ εξυπηρετούσαν μέσα απ' αυτή την εύρυθμη λειτουργία της κοινότητας: ο γιατρός της κοινότητας, οι γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι, οι οικιακοί υφαντές και τόσοι άλλοι, σε εναρμόνιση, με απόλυτη κατανομή των ωφελειών, μέσα από ανταποδοτικές παροχές υπηρεσιών. Η διαβίβαση της ΠΓ υπάκουε στους κανόνες και τους νόμους της κοινότητας, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον, στην αειφόρο χρήση και στη διατήρηση των φυσικών πόρων. Με αυτόν τον τρόπο η παραδοσιακή γνώση εξασφάλιζε τη διατήρησή της, την εξέλιξη και την ισότιμη κατανομή των ωφελειών της. Συχνά η ήπια παρεμβατικότητα των παραδοσιακών μεθόδων δημιούργησε μεγάλη ετερογένεια στα οικοσυστήματα διατηρώντας ευνοϊκές συνθήκες για πολλά είδη (Ποιραζίδης, 2003).

Εικόνα 1. Μεταβολή του Δείκτη Ζωντανού πλανήτη (Living Planet Index) για το χρονικό διάστημα 1970 – 2008. (WWF, 2012). Η σκίαση που περιβάλλει τη γραμμή τάσης αφορά διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Το εύρος της σκίασης είναι ανάλογο της μεταβολής του διαστήματος εμπιστοσύνης.

Τα τελευταία όμως πενήντα χρόνια ο άνθρωπος αλλοιώνει τα οικοσυστήματα σε μεγαλύτερη έκταση και με ταχύτερους ρυθμούς από οποιαδήποτε άλλη περίοδο της ιστορίας, καθώς υπολογίζεται ότι ο ανθρωπογενής ρυθμός εξαφάνισης στις μέρες μας είναι εκατοντάδες φορές μεγαλύτερος από το φυσικό ρυθμό της εξαφάνισης, που αποτέλεσε φυσικό μέρος της φυσικής ιστορίας και της εξέλιξης (Halley, 2010). Σύμφωνα με το δείκτη Ζωντανού Πλανήτη (*Living Planet Index*) (Εικόνα 1) που έχει διαμορφώσει το WWF για να παρακολουθεί την κατάσταση της παγκόσμιας

βιοποικιλότητας, για το διάστημα 1970-2008 καταγράφεται παγκοσμίως μείωση της τάξης του 28% για 9.014 υπό παρακολούθηση πληθυσμούς 2.688 διαφορετικών ειδών πτηνών, θηλαστικών, αμφιβίων, ερπετών και ψαριών (WWF, 2012).

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Η βιοποικιλότητα είναι η έκφραση της ποικιλομορφίας των μορφών ζωής, μέσα σε ένα συγκεκριμένο οικοσύστημα ή βιότοπο (ποικιλότητα ειδών ή ταξινομική ποικιλότητα), ή η έκφραση της ποικιλομορφίας των οικοσυστημάτων (ποικιλότητα οικοτόπων ή οικολογική ποικιλότητα) αλλά και της ποικιλομορφίας του γονιδιώματος (γενετική ποικιλότητα) (Μελιάδου, 2000).

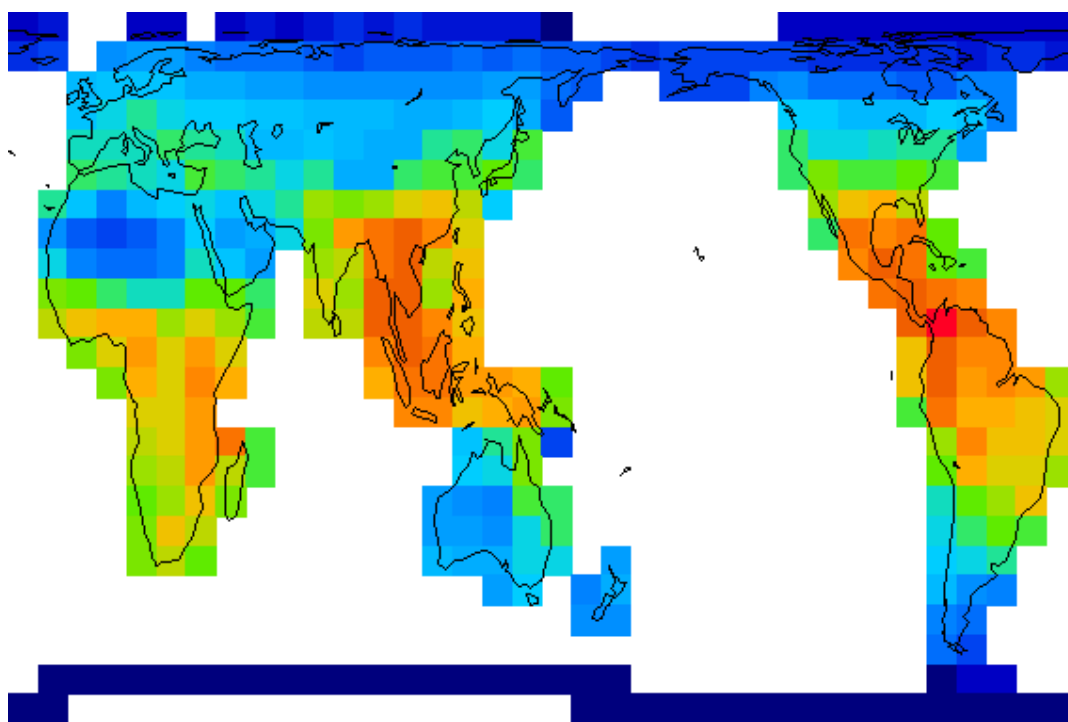
- i. Η *γενετική ποικιλότητα* εμπερικλείει τα στοιχεία του γενετικού κώδικα που δομεί τους οργανισμούς (νουκλεοτίδια, γονίδια, χρωμοσώματα) και τις διαφοροποιήσεις στο γενετικό υλικό μεταξύ των ατόμων ενός πληθυσμού και εκείνες μεταξύ διαφορετικών πληθυσμών. Εύκολα αντιληπτά παραδείγματα - αποτελέσματα γενετικής ποικιλότητας είναι οι παρατηρούμενες διαφορές (κυρίως μορφολογικές και σπανιότερα ανατομικές και φυσιολογικές) μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών φυλών και μεταξύ ατόμων της ίδιας φυλής.
- ii. Η *ποικιλότητα των ειδών* εμπερικλείει την ταξινομική ιεραρχία και τα στοιχεία της, από τα άτομα μέχρι τα είδη, από τα γένη μέχρι και τα Βασίλεια. Το δεύτερο επίπεδο εξέτασης ανάλυσης της βιοποικιλότητας αφορά στην ποικιλότητα των ειδών που χαρακτηρίζει τις διαφορετικές περιοχές, ενδιαίτηματα, της Γης. Ποικίλες έρευνες εκτιμούν ότι ο αριθμός των ειδών του Πλανήτη κυμαίνεται από 5 έως 100 εκατομμύρια, ενώ οι πιο έγκυρες από αυτές προσανατολίζονται στην ύπαρξη 10 εκατομμυρίων διαφορετικών ειδών στη βιόσφαιρα της Γης. Ωστόσο μόνο περίπου 1,4 εκατομμύρια είδη περίπου έχουν προς το παρόν καταγραφεί και επονομαστεί.
- iii. Η *οικολογική ποικιλότητα*, τέλος, εμπεριέχει όλα τα επίπεδα των οικολογικών διαφοροποιήσεων από τους πληθυσμούς, τους θώκους, τα ενδιαίτηματα έως τους βιοχώρους. Η εκτίμηση της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων είναι προβληματικότερη από αυτή της γενετικής ποικιλότητας και της ποικιλότητας των ειδών αφού τα όρια, σύνορα των βιοκοινοτήτων και των οικοσυστημάτων είναι συχνά ασαφή ή δυσδιάκριτα και ο ορισμός τους σε κάθε περίπτωση

υποκειμενικός (Heywood, 1995). Με δεδομένο ότι το οικοσύστημα είναι ένα σύστημα μελέτης του οποίου το μέγεθος ορίζεται από το μελετητή ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας του, η βιοποικιλότητα θα μπορούσε να αναφέρεται και σε ολόκληρο τον πλανήτη.

- iv. Η *βιοποικιλότητα τοπίου (landscape biodiversity)* χερσαίου και θαλάσσιου, η οποία βασίζεται στη διαφοροποίηση και στη μετάβαση από το ένα τύπο οικοσυστήματος στο άλλο αλλά και στο αποτέλεσμα που προκύπτει από τη σύνθεσή τους (Eldredge, 2002).
- v. Η *βιογεωγραφική ποικιλότητα (biogeographic diversity)*, η οποία περιλαμβάνει την εξελικτική πορεία των ζώντανών οργανισμών μιας περιοχής και επομένως και της σύγχρονης ποικιλότητας ειδών και σχετίζεται άμεσα με τη γεωλογική και γεωγραφική ιστορία της συγκεκριμένης περιοχής ή τοπίου (Eldredge, 2002).

Παρά το γεγονός ότι τα πέντε αυτά επίπεδα εμφανίζονται ξεχωριστά το ένα από το άλλο, είναι δυνατό να υπάρχουν μεταξύ τους πολλά σημεία σύγκλισης (π.χ. οι πληθυσμοί που αποτελούν κοινό στοιχείο και των τριών επιπέδων). Κάποια από τα συστατικά αυτά των επιπέδων ορίζονται απλούστερα και καλύτερα από άλλα. Για παράδειγμα τα συστατικά της γενετικής ποικιλότητας, όπως είναι τα νουκλεοτίδια, τα γονίδια και τα χρωμοσώματα που τα συνθέτουν, διακρίνονται εύκολα μεταξύ τους. Τα πράγματα, όμως, δεν είναι το ίδιο ξεκάθαρα όταν εξετάζεται το επίπεδο μεμονωμένων ατόμων και πληθυσμών, καθώς υπεισέρχονται δυσκολίες όπως αυτές που προκαλεί η ύπαρξη αποικιακών οργανισμών και η αδυναμία προσδιορισμού της διασποράς των πληθυσμών. Όσον αφορά στην ταξινομική ποικιλότητα, τα περισσότερα συστατικά γίνονται καλύτερα αντιληπτά ως τεχνητά στοιχεία φτιαγμένα με κατάλληλο τρόπο από τον άνθρωπο, με σκοπό την κατηγοριοποίηση ατόμων που συγκροτούν σύνολα και που συνδέονται μεταξύ τους εξελικτικά (αν και δεν συμβαίνει πάντοτε αυτό). (Gaston and Spicer, 2008). Στη Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλότητα η βιοποικιλότητα ορίζεται ως εξής: «*Βιολογική Ποικιλότητα*» είναι η ποικιλότητα των ζώντων οργανισμών όλων των οικοσυστημάτων (χερσαίων, θαλάσσιων και άλλων υδάτινων οικοσυστημάτων) καθώς και η ποικιλότητα των οικολογικών σχηματισμών των οποίων είναι μέρη. Στο τελευταίο περιλαμβάνεται η ποικιλότητα εντός των ειδών, ανάμεσα σε είδη και η ποικιλότητα των οικοσυστημάτων» (United Nations, 1992). Είναι φανερό ότι ορισμός αυτός περιλαμβάνει τη βιοποικιλότητα εντός του είδους, μεταξύ των ειδών και των

οικοσυστημάτων, ενώ πλέον στην ατζέντα των συζητήσεων βρίσκεται πάντα και η βιοποικιλότητα που αναφέρεται στους γενετικούς πόρους. Επιπλέον, με βάση τη χρηστική αξία της και καθαρά με ανθρωποκεντρική θεώρηση, η βιοποικιλότητα μπορεί να διακριθεί σε άμεση, έμμεση και μη χρηστική. Αν και δεν είναι ξεκαθαρισμένο «πόση» είναι η απαραίτητη βιοποικιλότητα για την επιβίωση του ανθρώπου και γενικότερα της ζωής στη γη, αδιαμφισβήτητα, προκύπτει η ανάγκη για τη διατήρησή της τόσο σε ευρεία έννοια (για την υγεία των οικοσυστημάτων, όσο και ανθρωποκεντρικά (για την υγεία και την αειφορία στην ποιότητα ζωής της ανθρωπότητας. Η βιοποικιλότητα ενός οικοσυστήματος αποτελεί και μέτρο της ισορροπίας του καθώς τα οικοσυστήματα με αυξημένη βιοποικιλότητα είναι πιο σταθερά και ισορροπημένα από αυτά που παρουσιάζουν μειωμένη βιοποικιλότητα. Το γεγονός αυτό αποδίδεται κυρίως στον αυξημένο αριθμό των τροφικών και όχι μόνο σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των ζωντανών οργανισμών σε οικοσυστήματα με αυξημένη ποικιλότητα, οι οποίες και έχουν τη δυνατότητα να «απορροφήσουν» μια ενδεχόμενη διαταραχή είτε αυτή έχει ανθρωπογενή είτε φυσική προέλευση (McNaughton, 1994). Η ζωή στη γη σήμερα αποτελείται από εκατομμύρια είδη οργανισμών, τόσο στο φυτικό όσο και στο ζωικό βασίλειο. Βέβαια, το μέγεθος της βιοποικιλότητας δεν είναι ομοιόμορφο σ' όλη τη γη.

Εικόνα 2. Απεικόνιση με χρωματική κλίμακα της εκτίμησης της κατανομής της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο (Williams, 2015). Με κόκκινο απεικονίζονται περιοχές με τις μεγαλύτερες τιμές βιοποικιλότητας ενώ με μπλε με τις χαμηλότερες τιμές.

Στην Εικόνα 2 απεικονίζεται η παγκόσμια εκτίμηση της χερσαίας βιοποικιλότητας με βάση οικογένειες τεσσάρων κύριων ταξινομικών ομάδων οργανισμών (θηλαστικά, αμφίβια, ερπετά και φανερόγαμα φυτά). Η βιοποικιλότητα, όπως και η βιομάζα, είναι συνήθως ιδιαίτερα πλούσια σε κάποιες περιοχές όπως είναι οι τροπικές και οι υποτροπικές ενώ αντίθετα είναι περιορισμένη σε άλλες, όπως είναι οι πόλοι ή οι έρημοι. Ενδημικά και ταξινομικά απομονωμένα είδη έχουν ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά και τις πέντε κατηγορίες βιοποικιλότητας, αφενός γιατί μοιάζουν ελάχιστα με άλλα είδη και συνεπώς είναι μοναδικά σε ό,τι αφορά τη γονιδιακή τους δομή και αφετέρου η κατανομή τους περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή με αποτέλεσμα η εξαφάνισή τους να συνεπάγεται σημαίνει μια μεγαλύτερου μεγέθους απώλεια βιοποικιλότητας και να μην περιορίζεται στην εξαφάνιση ενός είδους (Leveque and Mounolou, 2003).

1.1 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η προστασία των ειδών γλωρίδας και πανίδας, αν και αποτελεί *ανταξία* αναδεικνύεται περαιτέρω, αν αναλογιστεί κανείς ότι τα υγιή οικοσυστήματα αποδίδουν απτά οφέλη που αποτελούν τη βάση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ευμάρειας, ενώ η απώλεια βιοποικιλότητας υποβαθμίζει τις «υπηρεσίες» που παρέχουν τα φυσικά οικοσυστήματα. Το υγιές οικοσύστημα μπορεί να ανταπεξέρχεται καλύτερα στις μεταβολές του περιβάλλοντος και να διατηρεί τις ισορροπίες. Οι «υπηρεσίες», ή αλλιώς λειτουργίες, που προσφέρουν τα οικοσυστήματα μπορούν να ταξινομηθούν σε 4 κατηγορίες:

1. παραγωγικές υπηρεσίες, όπως η παραγωγή τροφίμων, καυσίμων, ξυλείας, ινών και φαρμάκων.
2. ρυθμιστικές υπηρεσίες, όπως η ρύθμιση της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων, του αέρα και του κλίματος, ανοργανοποίησης οργανικών αποβλήτων, αδρανοποίησης τοξικών ρύπων, ο περιορισμός εξάπλωσης παθογόνων μικροοργανισμών.
3. πολιτιστικές/ πνευματικές υπηρεσίες, όπως ο οικότουρισμός, η υπαίθρια αναψυχή, η περιβαλλοντική εκπαίδευση.

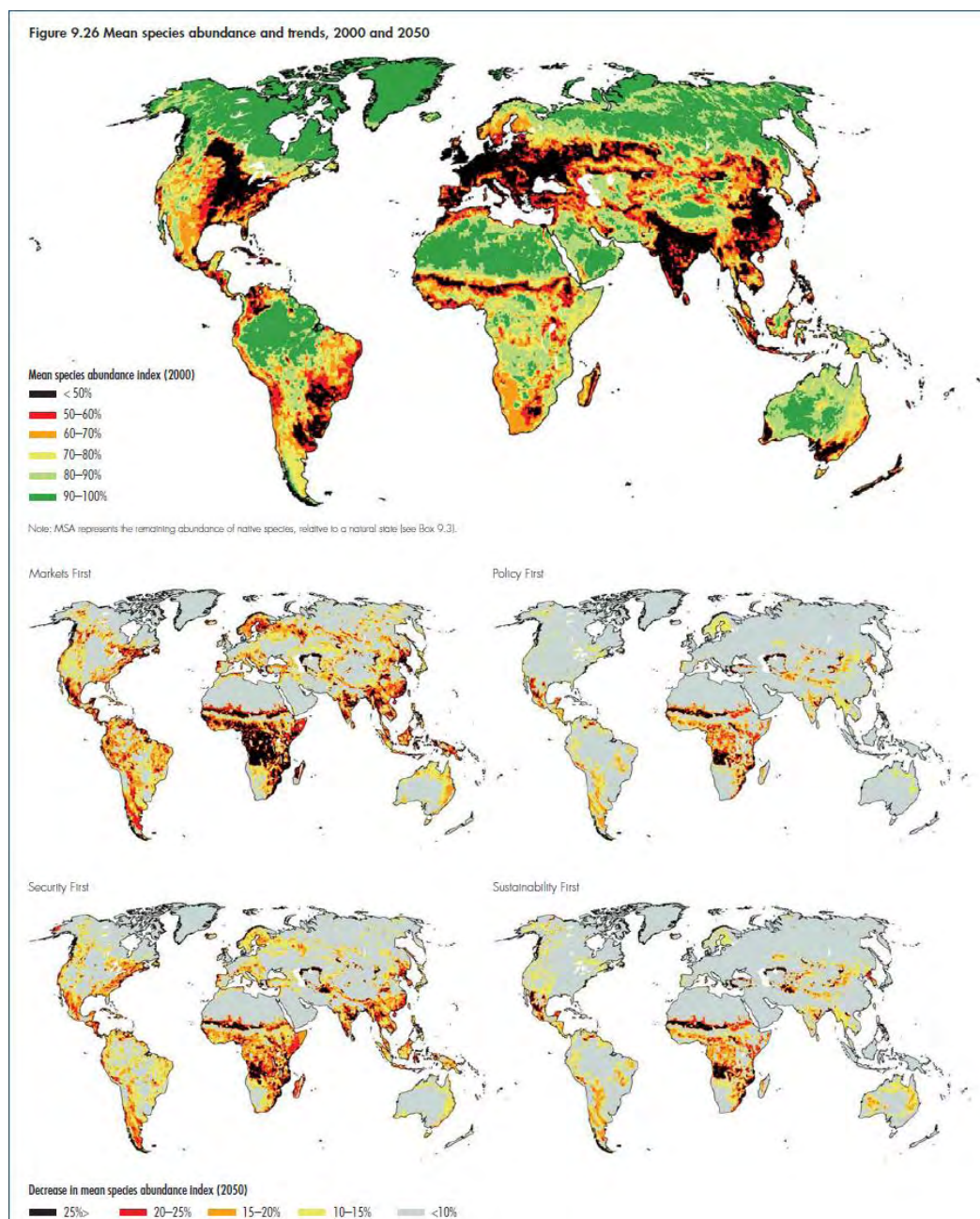
4. υποστηρικτικές/ προστατευτικές υπηρεσίες, όπως η διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, των βιογεωχημικών κύκλων, της φωτοσύνθεσης. (Kettunen & Brink, 2006).

Κάποια από τα οφέλη από τη χρήση της βιοποικιλότητας (παραγωγή τροφίμων, καυσίμων) μπορούν να μετρηθούν και με οικονομικούς όρους, ενώ κάποια άλλα δεν έχουν άμεσο οικονομικό αντίκρισμα. Όμως, η σημασία των υπηρεσιών που προσφέρει η βιοποικιλότητα για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας (καθαρισμός του αέρα και του νερού, αποδόμηση αποβλήτων, μερική σταθεροποίηση του κλίματος, ανακύκλωση θρεπτικών συστατικών, δημιουργία εδάφους και αύξηση της γονιμότητάς του, προστασία από τη διάβρωση, τις πλημμύρες και την ξηρασία, επικοινωνία καλλιεργούμενων φυτών και έλεγχος των ζιζανίων, δυνατότητες βελτίωσης των οικονομικά εκμεταλλεύσιμων ποικιλιών και αύξηση της απόδοσης των αγροτικών δραστηριοτήτων, δυνατότητες ανάπτυξης της βιοτεχνολογίας και του τουρισμού, αισθητική απόλαυση κ.ά.) είναι μεγάλη και συνδέεται άμεσα με την ανθρώπινη ευμάρεια. Ενδεικτικά είναι τα αποτελέσματα της ενδιάμεσης εκτίμησης του κόστους απώλειας της βιοποικιλότητας που δημοσιεύτηκε σε συνέχεια της πρωτοβουλίας των G8+5 τον Μάιο του 2008, στην οποία υπολογίζεται ότι το κόστος της απώλειας των λειτουργιών που προσφέρουν τα οικοσυστήματα θα ανέλθει στο 7% του παγκόσμιου ΑΕΠ έως το 2050 (European Communities, 2008).

1.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Τα μέλη μιας φυσικής βιοκοινότητας εξελίσσονται παράλληλα, προσαρμόζονται στο πέρασμα του χρόνου σε αλλαγές του βιοτικού και αβιοτικού τους περιβάλλοντος (τροποποιήσεις του τοπικού κλίματος, εισαγωγή ή αφαίρεση ανταγωνιστικών ατόμων - ειδών στην περιοχή κ.ά.). Η δυνατότητα αυτή προσαρμογής, τουλάχιστον ενός ποσοστού του πληθυσμού, στις βαθμιαίες αλλαγές των περιβαλλοντικών συνθηκών, έχει ως αποτέλεσμα τη γενετική ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει τους περισσότερους πληθυσμούς των διαφορετικών ειδών. Ωστόσο, όταν οι παραπάνω αλλαγές (καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, εισαγωγή στο οικοσύστημα ξενικών ανταγωνιστικών ειδών κ.ά.) είναι ριζικές και συμβαίνουν απότομα, τα άτομα αδυνατούν να προσαρμοστούν άμεσα και κατά συνέπεια οι

πληθυσμοί τους απειλούνται από εξαφάνιση (Leveque and Mounolou, 2003) (Εικόνα 3).

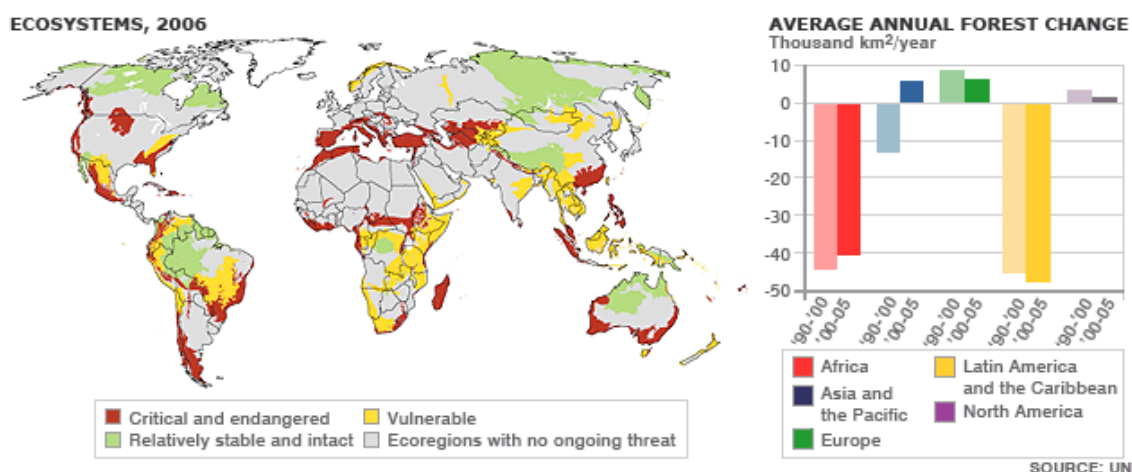
Εικόνα 3. Πιθανά σενάρια μείωσης μέσης αφθονίας ειδών σε παγκόσμιο επίπεδο μέχρι το 2050. (πηγή: UNEP, 2012).

Τα βασικά αίτια απώλειας της βιοποικιλότητας, τα οποία συχνά επιβαρύνονται λόγω της ανεπάρκειας πολιτικών πρωτοβουλιών είναι:

- i. *Καταστροφή, υποβάθμιση και κατακερματισμός των οικοτόπων.* Η καταστροφή - αλλοίωση των οικοσυστημάτων αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες που απειλούν τη βιοποικιλότητα. Κάθε χρόνο σημαντικές δασικές και καλλιεργήσιμες εκτάσεις χάνονται λόγω υπερεκμετάλλευσης των αγαθών

που προσφέρουν ή/και επέκτασης των αστικών κέντρων. Πρακτικές όπως η αποξήρανση υγροτόπων, η υπερβόσκηση, οι μονοκαλλιέργειες, η καταστροφή και η εγκατάλειψη φυτοφρακτών, αναβαθμίδων, τάφρων αποστράγγισης και άλλων διάμεσων στοιχείων καλλιεργειών, επηρεάζουν την κυκλοφορία του νερού και την επίδραση του ανέμου, εντείνουν τη διάβρωση με αρνητικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα (Μπεόπουλος 2011). Η καταστροφή παράκτιων περιοχών, η αποψίλωση των τροπικών δασών για ξύλευση (Εικόνα 4) και μετατροπή σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις δημιουργούν αφενός απομονώσεις φυτικών και ζωικών πληθυσμών και αφετέρου μεταβολές στο μικροκλίμα της περιοχής, με αποτέλεσμα τη συχνή εκδήλωση ακραίων φαινομένων όπως πλημμύρες, ξηρασία, πυρκαγιές (Eldredge, 2002).

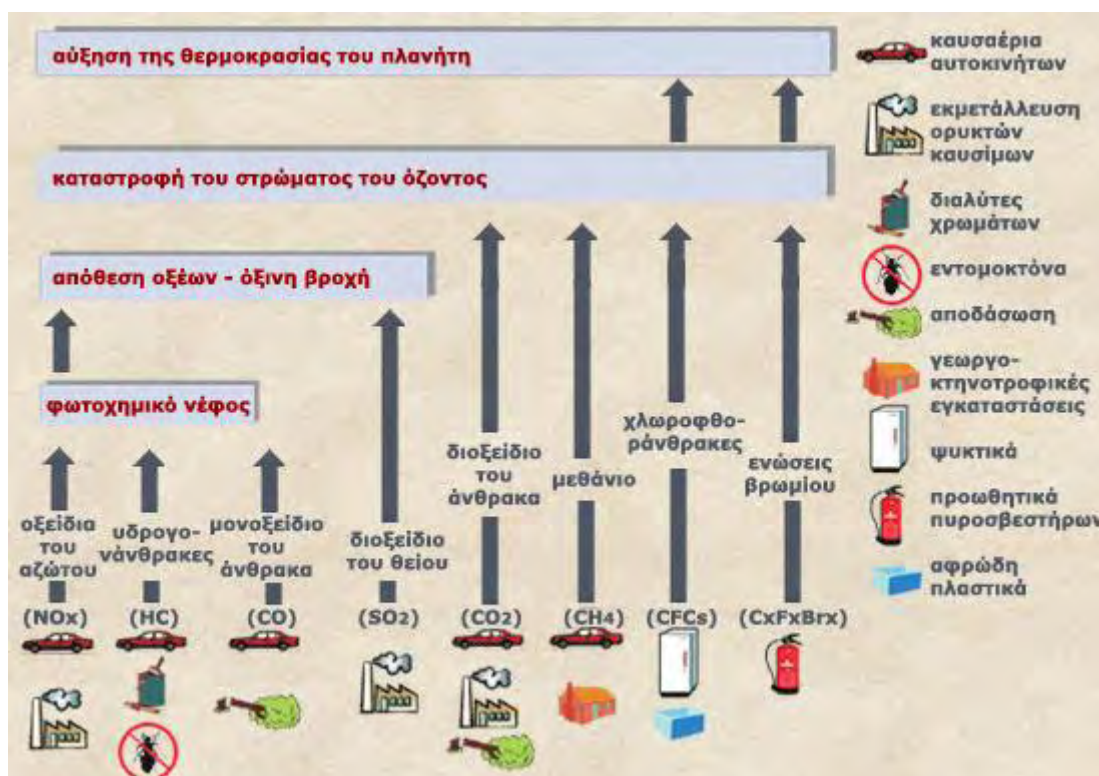
Εικόνα 4. Απεικόνιση της απώλειας των οικοσυστημάτων σε παγκόσμια κλίμακα εξαιτίας αποψίλωσής τους για δημιουργία καλλιεργούμενων εδαφών (πηγή: UNEP 2012). Οι εκτιμήσεις του ΟΗΕ ανεβάζουν σε 50000 km² τις απώλειες παρθένου δάσους σε ετήσια βάση..

- ii. *Κλιματική αλλαγή.* Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΗΕ για την Εκτίμηση της Χιλιετίας για τα Οικοσυστήματα, η κλιματική αλλαγή εκτιμάται ότι θα αναδειχθεί ως η πλέον κρίσιμη απειλή για τη βιοποικιλότητα μέχρι το τέλος του αιώνα. Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη ορατές, καθώς η μέση θερμοκρασία στη γη έχει ήδη αυξηθεί κατά 0,8 βαθμούς Κελσίου (°C), σε σύγκριση με την προ-βιομηχανική εποχή, ενώ ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως ξηρασίες, ισχυρές βροχοπτώσεις, τυφώνες ή καύσωνες, εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα και ισχυρότερη ένταση με αρνητικές επιπτώσεις στις σοδειές και τους υδάτινους πόρους (Millennium Ecosystem Assessment, 2005).

Παράλληλα, η στάθμη της θάλασσας εκτιμάται ότι ανεβαίνει κατά 1,7 χιλιοστά κάθε χρόνο, λόγω της υποχώρησης των παγετώνων. Οι αλλαγές αυτές έχουν ήδη αρχίσει να επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα, τόσο όσον αφορά τους οικοτόπους όσο και την ικανότητα των ειδών να επιβιώνουν. Τα δασικά οικοσυστήματα, για παράδειγμα, επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή με πολλούς τρόπους. Οι εκτεταμένες ξηράνσεις δέντρων και ο αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών σε πολλά δάση της Μεσογείου αποτελούν ήδη διαπιστωμένες επιπτώσεις. Στη χώρα μας, αναμένεται ότι η κλιματική αλλαγή θα θέσει σε τρομερή δοκιμασία τα δάση μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Σύμφωνα με τα πορίσματα νέας μελέτης, προβλέπεται αύξηση των ημερών με υψηλό ρίσκο εμφάνισης πυρκαγιάς σε όλους τους Εθνικούς Δρυμούς κατά 5 έως 15 ημέρες. Διαπιστώνεται επίσης ότι κατά μέσο όρο η μέγιστη θερινή θερμοκρασία θα αυξηθεί κατά 2°C περίπου σε πολλούς δρυμούς, ενώ η χειμερινή βροχόπτωση εκτιμάται ότι θα μειωθεί έως και 15%. Ανησυχητικό είναι τέλος το γεγονός ότι γενικά αναμένεται αύξηση των περιόδων ανομβρίας κατά μία έως δυο εβδομάδες. Όλες αυτές οι αλλαγές θα επηρεάσουν σημαντικά την οικολογική κατάσταση των περιοχών αυτών, αλλά και την ευπάθειά τους σε διάφορους άλλους παράγοντες όπως είναι οι ασθένειες και η επίθεση εντόμων. Η κλιματική αλλαγή επιδρά επίσης σημαντικά στα είδη, καθώς ήδη παρατηρούνται αλλαγές στο μέγεθος των πληθυσμών τους αλλά και των προτύπων κατανομής αποδημίας και αναπαραγωγής τους. Για παράδειγμα, οι κοραλλιογενείς ύφαλοι στον Ειρηνικό έχουν υποστεί σοβαρές βλάβες (κυρίως αποχρωματισμό), λόγω των ασυνήθιστα υψηλών θερμοκρασιών των ωκεανών. Στο μέλλον, αυτές οι επιπτώσεις αναμένεται να ενταθούν σημαντικά. Εκτιμήσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή δείχνουν ότι πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούνται με εξαφάνιση σε ποσοστό 40–70%, αν η αύξηση της θερμοκρασίας ξεπεράσει τους $3,5^{\circ}\text{C}$ (WWF Ελλάς, 2009).

- iii. *Ρύπανση.* Τα χημικά απόβλητα των αστικών και βιομηχανικών κέντρων καθώς και η μη ορθολογική χρήση συνθετικών εντομοκτόνων και φυτικών λιπασμάτων ευθύνονται, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, για την καταστροφή φυσικών οικοσυστημάτων και την εξαφάνιση ορισμένων ειδών. Ρύπανση παρατηρείται όταν μεταβάλλεται ποιοτικά ή ποσοτικά η χημική σύσταση των βασικών στοιχείων του περιβάλλοντος, του αέρα, του νερού και του εδάφους. Η ρύπανση

της ατμόσφαιρας (Εικόνα 5), του νερού και του εδάφους υποβαθμίζει τα οικοσυστήματα και μειώνει το μέγεθος των πιο ευαίσθητων στις συγκεκριμένες συνθήκες πληθυσμών. Η ατμοσφαιρική ρύπανση ευθύνεται για τον περιορισμό πολλών δασικών εκτάσεων στην Ευρώπη και στην Αμερική. Παράλληλα, ο εμπλουτισμός των επιφανειακών και υπόγειων νερών με ακατέργαστα απόβλητα, αστικά και βιομηχανικά, καθώς και με εντομοκτόνα (προκαλούν βιοσυσσώρευση), λιπάσματα (προκαλούν ευτροφισμό) και άλλες τοξικές ουσίες επιφέρει μεταξύ άλλων τροποποίηση του pH τους, δυσχεραίνοντας την επιβίωση των ευαίσθητων σε αλλαγές του pH ειδών.

Εικόνα 5. Οι κυριότερες πηγές παραγωγής αερίων που ευθύνονται για την ατμοσφαιρική ρύπανση (προσαρμογή από Mader, 2009).

- iv. *Εισβάλλοντα ξενικά είδη.* Στην προσπάθεια διατήρησης και εμπλουτισμού της υπάρχουσας βιοποικιλότητας μιας περιοχής, η αλόγιστη εισαγωγή σε αυτήν ξενικών ειδών κρίνεται τις περισσότερες φορές ακατάλληλη. Τα εισαγόμενα είδη συχνά ανταγωνίζονται τα ενδημικά ή, αν πρόκειται για άτομα του ίδιου είδους, διασταυρώνονται με αυτά και η ανάμιξη αυτή του γενετικού τους υλικού τροποποιεί τις συχνότητες των γονιδιακών αλληλομόρφων του πληθυσμού. Σε κάθε φυσική βιοκοινότητα η υπέρμετρη αύξηση ενός πληθυσμού εμποδίζεται

από τη δράση περιοριστικών παραγόντων ποικίλης φύσης. Όταν οι περιοριστικοί αυτοί μηχανισμοί απουσιάζουν η ισορροπία του οικοσυστήματος διαταράσσεται άμεσα με πιθανό αποτέλεσμα την κατακυρίευση περιοχών από συγκεκριμένα είδη και την εξαφάνιση άλλων. Η εισαγωγή δηλαδή ειδών σε περιοχές όπου απουσιάζουν οι παράγοντες περιορισμού της πληθυσμιακής τους αύξησης προκαλεί τις περισσότερες φορές μείωση στη βιοποικιλότητα της συγκεκριμένης περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη χώρα μας αποτελεί η χρησιμοποίηση της φραγκοσυκιάς για φράχτες (Εικόνα 6). Η φραγκοσυκιά αναπτύσσεται στο Μεξικό και η πληθυσμιακή της αύξηση περιορίζεται από ένα μικρό έντομο που ζει εκεί. Στην Ελλάδα το έντομο αυτό δεν υπάρχει και έτσι, στις περιοχές όπου η φραγκοσυκιά χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία φραχτών, αναπτύχθηκε τόσο που εξαφάνισε τα τοπικά φυτικά είδη. Τέλος, σκόπιμη είναι η αναφορά στις περιπτώσεις όπου η εισαγωγή ειδών σε μια περιοχή συμβαίνει τυχαία (τυχαία μεταφορά φυτικών σπόρων, αβγών εντόμων, μικροβίων κ.ά. μέσω σκόπιμης μεταφοράς άλλων έμβιων και άβιων στοιχείων). Και στις παραπάνω περιπτώσεις η εισαγωγή ειδών μπορεί να ανατρέψει την ισορροπία της βιοκοινότητας.

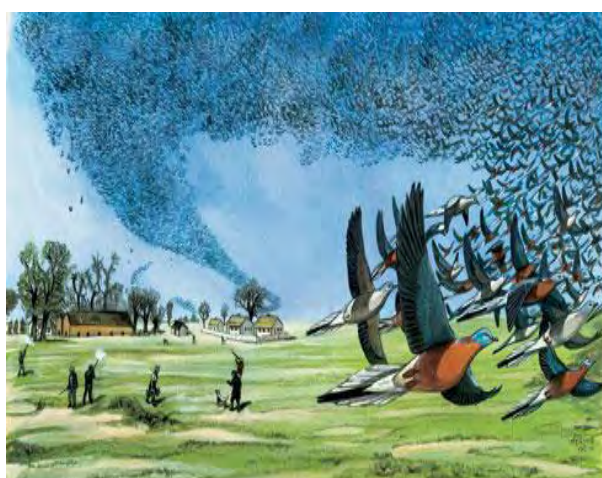
Εικόνα 6. Φραγκοσυκιά (*Opuntia ficus-indica*). . Οι κλιματικές συνθήκες στην Ελλάδα εξαπλώνεται ανεξέλεγκτα σε περιοχές όπου οι κλιματικές συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξή της (πηγή: <http://kpe-kastor.kas.sch.gr>)

- v. *Υπερεκμετάλλευση*: Η επιστημονική βιβλιογραφία βρίθει περιγραφών και παραδειγμάτων των επιπτώσεων της υπερεκμετάλλευσης της άγριας ζωής που οδηγεί συχνά σε εξαφανίσεις ειδών, όπως το αμερικανικό μεταναστευτικό περιστέρι (*Ectopistes migratorius*, Εικόνα 8) στη Βόρειο Αμερική και η άλκα ή άπτερος (*Pinguinus impennis*, Εικόνα 7) σε περιοχές του Αρκτικού κύκλου υπήρξαν είδη, αν και πολυάριθμα στις περιοχές εξάπλωσής τους, τα οποία εξαφανίστηκαν εξαιτίας της συνεχούς θηρευτικής πίεσης που δέχτηκαν από τον άνθρωπο (Nhm.ac.uk, 2015)

Εικόνα 7. Άλκα η άπτερος (*Pinguinus Impennis*)

Εικόνα 8. Αμερικανικό μεταναστευτικό περιστέρι (*Ectopistes migratorius*)

(πηγή Nhm.ac.uk, 2015).

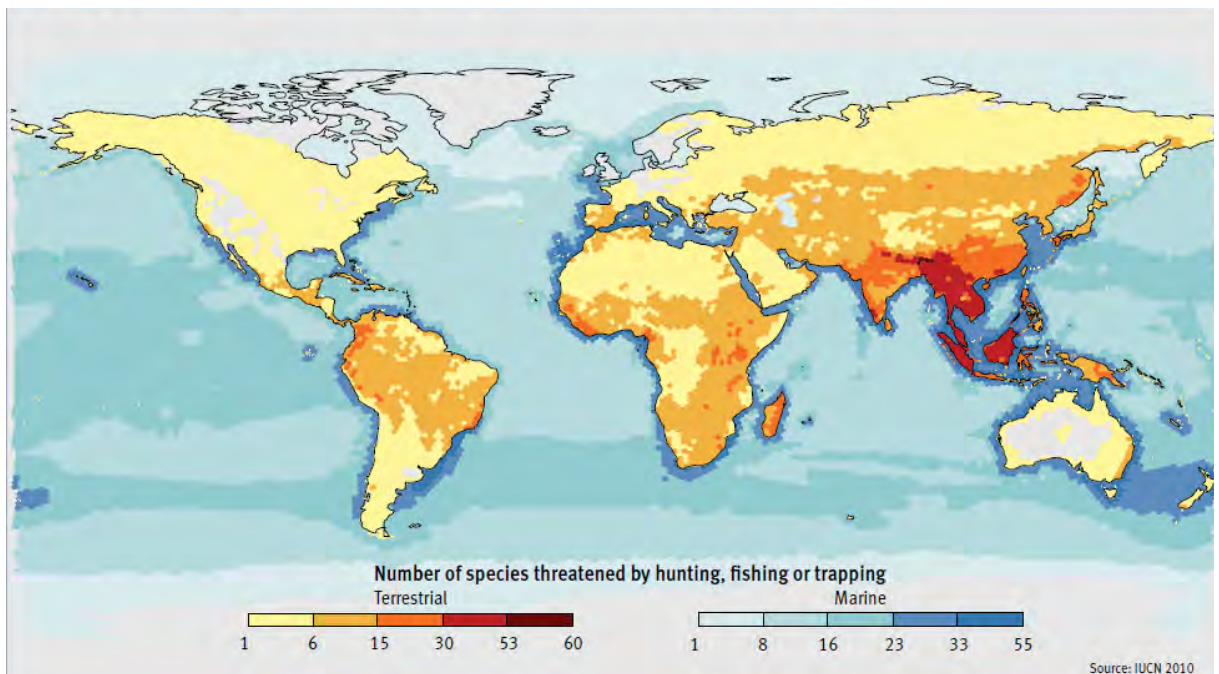
Ενώ μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι εξαφανίσεις ειδών λόγω εντατικής θήρευσης για τροφή, εμπόριο γούνας και πώληση σε συλλέκτες αφορούσαν συνήθως χερσαία είδη, τις τελευταίες δεκαετίες οι πιέσεις έχουν μεταφερθεί στα ωκεάνια οικοσυστήματα και τα αλιευτικά αποθέματά τους. Από τα 200 σπουδαιότερα εμπορικά είδη τα οποία αποτελούν το 77% της συνολικής ποσότητας αλιευμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο το 35% είναι υπεραλιευμένα, και οι πληθυσμοί των κύριων βενθικών ειδών μακαλιάρου του Βόρειου Ατλαντικού αντιμετωπίζουν άμεσο κίνδυνο κατάρρευσης λόγω υπεραλίευσης ενώ ολόενα και μικρότερα είναι τα μεγέθη των αλιευμένων ψαριών. Πρόβλημα επίσης αποτελούν και οι μέθοδοι αλίευσης όπως οι μηχανότρατες, οι οποίες αφενός καταστρέφουν σημαντικά θαλάσσια οικοσυστήματα για την αναπαραγωγή των ιχθυοαποθεμάτων όπως τα λιβάδια του θαλάσσιου αγγειόσπερμου Ποσειδωνία (*Posidonia oceanica*, Εικόνα 9) και συλλαμβάνουν μεγάλες ποσότητες

θαλάσσιων οργανισμών χωρίς εμπορική αξία τα οποία και απορρίπτουν (Leveque and Mounolou 2003).

Εικόνα 9. Λιβάδι ποσειδωνίας (πηγή: www.archipelago.gr).

Παρόλο που η υπερεκμετάλλευση ποσοτικοποιείται δυσκολότερα στα χερσαία οικοσυστήματα από ότι στα θαλάσσια, δραστηριότητες και τομείς όπως η ανεύρεση ξυλείας, το κυνήγι αναψυχής, το παράνομο διεθνές εμπόριο άγριας ζωής, η ανεύρεση πρώτων υλών για την παραδοσιακή ιατρική των χωρών της Άπω Ανατολής προκάλεσαν μείωση της τάξης του 15% στους πληθυσμούς σπονδυλωτών και αύξησαν σημαντικά τον αριθμό των απειλούμενων ειδών σε παγκόσμιο επίπεδο (Εικ. 10, UNEP 2012).

Εικόνα 10. Αριθμός απειλούμενων σπονδυλωτών λόγω υπερεκμετάλλευσης (θήρευση, παγίδευση, αλίευση) για το 2010. (πηγή: UNEP, 2012).

1.3 Η ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και των τοπογραφικών και κλιματικών της χαρακτηριστικών, η Ελλάδα φιλοξενεί πλούσια βιοποικιλότητα, από τις υψηλότερες σε ευρωπαϊκό και Μεσογειακό επίπεδο:

- 30-50.000 είδη πανίδας. Ειδικότερα για τα θηλαστικά έχουν καταγραφεί 116 είδη, δηλαδή, λίγο λιγότερα από τα μισά είδη που απαντώνται στην Ευρώπη ζουν ή επισκέπτονται την ελληνική επικράτεια
- 6.000, περίπου, είδη χλωρίδας
- Ο μεγαλύτερος πληθυσμός ενδημικών ειδών ιχθυοπανίδας γλυκού νερού στη Μεσόγειο.
- Περισσότερα από 400 είδη πτηνών, με τη χώρα να φιλοξενεί σημαντικό αριθμό απειλούμενων ειδών σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο.

Η καλή οικολογική κατάσταση της ελληνικής βιοποικιλότητας όμως αποτελεί σε μεγάλο βαθμό θεωρητική μόνο παραδοχή. Η έλλειψη αποτελεσματικών μέτρων προστασίας, οι αποσπασματικές θεσμικές ρυθμίσεις, η ελλιπής επιστημονική γνώση και η αδυναμία αποτελεσματικής επιτήρησης των ρυθμίσεων προστασίας και πάταξης του περιβαλλοντικού εγκλήματος αποτελούν τις σημαντικότερες πηγές υποβάθμισης του φυσικού μας πλούτου. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην «Συνολική έκθεση σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών απαιτούμενη από το άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων» (COM(2009) 358 τελικό):

- Το 31% των οικοτόπων του παραρτήματος 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαντώνται στην Ελλάδα βρίσκονται σε μη ικανοποιητική/ανεπαρκή κατάσταση διατήρησης.
- Το 80% των θαλάσσιων οικοτόπων/ενδιαιτημάτων του παραρτήματος 1 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαντώνται στην Ελλάδα και προστατεύονται από την Οδηγία βρίσκονται σε μη ικανοποιητική/ανεπαρκή κατάσταση διατήρησης.
- Για το 65% των χερσαίων ειδών και το 62% όλων των ειδών που προστατεύονται από την 92/43/ΕΟΚ, η κατάσταση διατήρησης είναι άγνωστη.

- Για όλα τα αρθρόποδα, η κατάσταση διατήρησης είναι άγνωστη, ενώ ακόμα και για τα θηλαστικά η κατάσταση διατήρησης είναι άγνωστη σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70%.
- Επιπλέον, επτά από τους δέκα Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας της χώρας έχουν περιληφθεί στον κατάλογο Μοντρέ, τη «μαύρη λίστα» δηλαδή της Σύμβασης Ραμσάρ για τους υγροτόπους.

2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Κορωνίδα της διεθνούς πολιτικής για την προστασία της βιοποικιλότητας αποτελεί η Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιολογική Ποικιλότητα που υιοθετήθηκε κατά τη Συνδιάσκεψη της Γης, στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή το Δεκέμβριο του 1994. Σκοπός της Σύμβασης για τη βιοποικιλότητα είναι η διατήρηση και η αειφορική χρήση της βιοποικιλότητας, καθώς και η δίκαιη και ισόνομη διανομή των ωφελειών που προκύπτουν από τη χρήση των γενετικών πόρων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας, από τα πλέον πρωτοπόρα παγκοσμίως, με ακρογωνιαίο λίθο τις οδηγίες για τα άγρια πτηνά (2009/147/EK) και για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) που αποτελούν τη βάση του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Οι δύο οδηγίες συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών διεθνών συμβάσεων όπως η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και η Σύμβαση της Βέρνης, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνολικά ή/και το κάθε κράτος μέλος χωριστά έχουν κυρώσει. Στην Εικόνα 11 απεικονίζονται συνολικά οι συνολικά 359 περιοχές της Ελλάδας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 και καταλαμβάνουν έκταση συνολικά 2.360.000 εκτάρια καλύπτοντας το 18% της χερσαίας επιφάνειας της Ελλάδας. Επιπλέον αυτών των δύο οδηγιών, υπάρχουν πολλές οδηγίες που συμπληρώνουν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ όπως οι οδηγίες πλαίσιο 2000/60/EK για τα ύδατα και 2008/56/EK για τη θαλάσσια στρατηγική.

Το 2001, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε έναν εξαιρετικά φιλόδοξο στόχο: την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010. Ένα χρόνο αργότερα, ο στόχος αυτός υιοθετήθηκε επί της αρχής και από την παγκόσμια κοινότητα, με ορίζοντα το 2010. Οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και της παγκόσμιας κοινότητας

συνολικά για το 2010 δεν επιτεύχθηκαν. Τον Μάιο του 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε το στόχο «Η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα - Η υποστήριξη των υπηρεσιών οικοσυστήματος με στόχο την ευημερία του ανθρώπου» και το σχετικό σχέδιο δράσης, στο οποίο τονίζεται ότι η προστασία της βιοποικιλότητας αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη της αιεφόρου ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου δράσης η ΕΕ εντατικοποίησε τις προσπάθειες της για τη θέσπιση νέων πολιτικών και την εφαρμογή των υφιστάμενων που αφορούν την βιοποικιλότητα.

Εικόνα 11. Περιοχές της Ελλάδας ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000 (πηγή: WWF Ελλάς, 2009).

2.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΜΕΣΩ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Εκτός από την παραπάνω νομοθεσία, ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης απορρέουν από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει καθώς και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές είναι τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO), τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (UNESCO, Άνθρωπος και Βιόσφαιρα), οι Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές (Σύμβαση Βαρκελώνης), τα Βιογενετικά Αποθέματα (Συμβούλιο της Ευρώπης), οι Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί Ευρωδίπλωμα (Συμβούλιο της Ευρώπης) και οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας από τη Σύμβαση Ραμσάρ.

- i. **Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς.** Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO και κυρώθηκε από τη χώρα μας το 1981, έχουν κηρυχθεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον τους 2 περιοχές.
- ii. **Αποθέματα Βιόσφαιρας.** Σύμφωνα με το πρόγραμμα της UNESCO «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» έχουν ενταχθεί στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» (Biosphere reserves) 2 περιοχές.
- iii. **Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης.** (Πρωτόκολλο 4 «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου») Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/1978) και τον Ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου. Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχουν χαρακτηριστεί 9 περιοχές ως Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια.
- iv. **Βιογενετικά Αποθέματα.** Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της

- Ευρώπης. Ως Βιογενετικά Αποθέματα έχουν χαρακτηριστεί 16 περιοχές, με συνολική έκταση 22.261 εκτάρια.
- v. **Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα.** Το Ευρωδίπλωμα είναι ένας θεσμός του Συμβουλίου της Ευρώπης που ξεκίνησε το 1965, υιοθετήθηκε επίσημα το 1973, και οι αναθεωρημένοι κανονισμοί του υιοθετήθηκαν το 1991 και το 1998. Το Ευρωδίπλωμα απονέμεται σε περιοχές οι οποίες αναγνωρίζονται ως περιοχές φυσικής κληρονομιάς ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και προστατεύονται κατάλληλα. Σε περίπτωση υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος είναι δυνατή η άρση του Ευρωδιπλώματος.
- vi. **Σύμβαση Ραμσάρ.** Σημαντική για την προστασία των υγροτόπων είναι η Συνθήκη Ραμσάρ, η οποία υπογράφηκε στο Ιράν το 1971. Η συνθήκη επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1974 και προέβλεπε την οριοθέτηση Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας. Έτσι ορίστηκαν οι 10 ελληνικοί υγρότοποι Ραμσάρ. Η συμφωνία προέβλεπε, επίσης, την ακριβή οριοθέτηση των υγροτόπων Ραμσάρ, τη σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων και την προστασία των οικοσυστημάτων και της ορνιθοπανίδας τους. Στην εξέλιξη της η Συνθήκη Ραμσάρ ζητά τη «συνετή χρήση των υγροτόπων» (wise use of wetlands), κάτι που περιλαμβάνει όλους τους υγροτόπους μιας χώρας, ανεξάρτητα από το αν είναι διεθνείς ή όχι. Με στόχο την ομοιογενή εφαρμογή της Συνθήκης έχουν εκδοθεί οδηγίες για τη «συνετή διαχείριση των υγροτόπων» (wise use guidelines). Η ίδια η Συνθήκη Ραμσάρ δεν διαθέτει όργανο για την επιβολή κυρώσεων. Αυτή καθίσταται δυνατή μέσα από το εθνικό νομικό σύστημα και αποτελεί υποχρέωση της κάθε χώρας» (Καραβέλλας και Νάντσου, 2003:27-28).

2.2 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Όσον αφορά το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας, η Παγκόσμια Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (Convention on Biological Diversity - CBD) ενσωματώθηκε αρχικά στο Ν. 2204/94 (ΦΕΚ 59 Α/15-4-94), ενώ στη συνέχεια τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60 Α/31.03.2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». Σκοπός του Ν. 3937/2011 είναι η αειφόρος διαχείριση και αποτελεσματική προστασία της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου και αναντικατάστατου εθνικού κεφαλαίου. Πιο συγκεκριμένα, ο εν λόγω νόμος, ο οποίος τροποποίησε εν μέρει και συμπλήρωσε το Νόμο-πλαίσιο 1650/1986

«για την προστασία του περιβάλλοντος», θέτει σαφείς στόχους για την προστασία της βιοποικιλότητας ειδών και οικοσυστημάτων, και προτάσσει την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο στα εν λόγω ζητήματα. Ο Νόμος αφορά επίσης στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών (περιοχές απόλυτης προστασίας, περιοχές προστασίας της φύσης, φυσικά πάρκα, περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί) ενώ προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία του φυσικού χώρου, στα ορειβατικά καταφύγια και χιονοδρομικά κέντρα καθώς και σε σημαντικά είδη γλωρίδας και πανίδας.

3. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η ποιότητα είναι μία έννοια που αποκτά ολοένα και αυξανόμενη σημασία στη ζωή του ανθρώπου στη σύγχρονη κοινωνία. Αρχικά ταυτίστηκε με την επιθεώρηση των παραγόμενων προϊόντων, αργότερα με τη βελτίωση των μέσων παραγωγής και τελικά ο στατιστικός έλεγχος της ποιότητας ήταν το κυρίαρχο μέσο επίτευξης των αποδεκτών ορίων των φυσικών μεταβλητών ενός προϊόντος. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 η έννοια της ποιότητας επεκτάθηκε εκτός των παραγωγικών διαδικασιών, στην έννοια της διοίκησης ολικής ποιότητας, με την συνολική ευθύνη και συμμετοχή του οργανισμού στο σχεδιασμό, στο μάρκετινγκ, στην παραγωγή, στις πωλήσεις, στα οικονομικά των εταιριών και στις υπηρεσίες που συνοδεύουν το προϊόν μετά την πώληση. Ο 21^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από την ποιότητα των οργανισμών. Οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις των πελατών, η ανάπτυξη σύγχρονων τεχνολογιών που μηδένισαν την έννοια των γεωγραφικών αποστάσεων και ο εντεινόμενος ανταγωνισμός απαιτούν σύγχρονους ποιοτικούς οργανισμούς (Φραντζής, 2003).

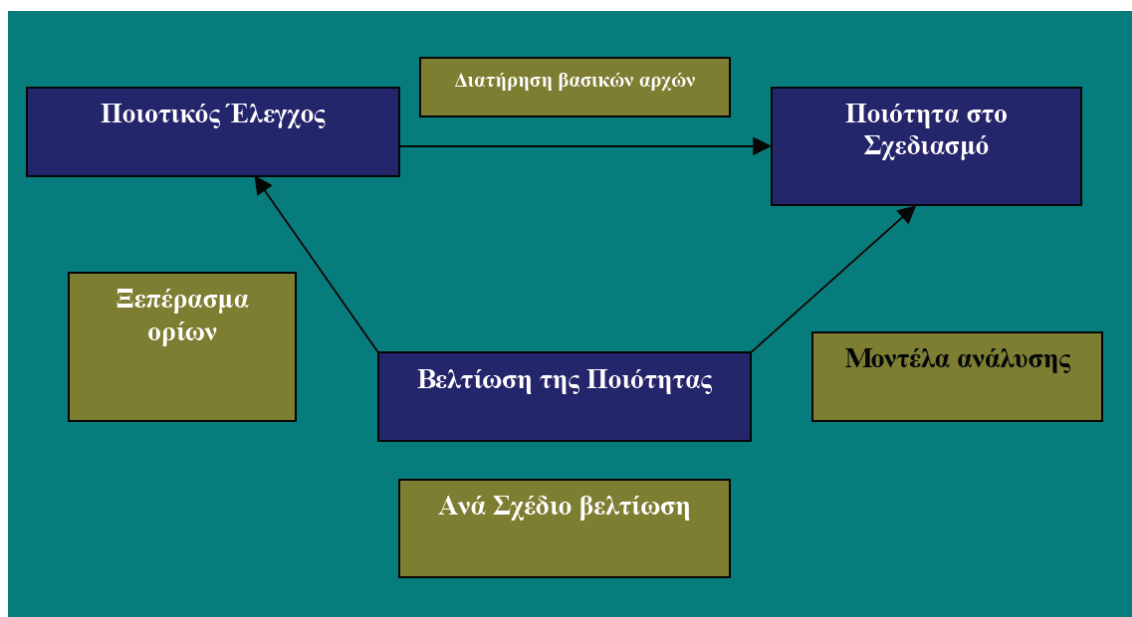
Η έννοια της ποιότητας περιλαμβάνει προϊόντα και υπηρεσίες που πληρούν ή υπερκαλύπτουν τις προσδοκίες καταναλωτών αλλά και γενικότερα αρχών και προδιαγραφών. Οι προσδοκίες αυτές, που σχετίζονται με το προϊόν ή την υπηρεσία στηρίζονται την προκαθορισμένη χρήση των και στην τιμή πώλησης. Για να γίνει περισσότερο κατανοητό αυτό, άλλες είναι οι απαιτήσεις ενός καταναλωτή από ένα πλαστικό και άλλες από ένα μεταλλικό μαχαίρι. Όταν ένα προϊόν ή μια υπηρεσία ξεπερνά τις προσδοκίες των καταναλωτών ή χρηστών, αυτό αναγνωρίζεται ως ποιότητα. Τα παραπάνω θα μπορούσαν να αποδοθούν απλούστερα μέσα από τη σχέση

(Αρβανιτογιάννης, 2002): **Ποιότητα =Απόδοση προϊόντος ή υπηρεσίας/Προσδοκίες καταναλωτή ή χρήστη.**

Η έννοια της ποιότητας θα πρέπει να αναπτύσσεται σ' όλα τα διοικητικά και παραγωγικά επίπεδα μιας επιχείρησης ή φορέα ανεξάρτητα του μεγέθους αλλά και του τομέα δραστηριοποίησης τους και πρέπει να καλύπτεται από τα ακόλουθα 14 σημεία που αφορούν στην ευρύτερη φιλοσοφία εφαρμογής διοίκησης ποιότητας (Deming, 1986).

1. Δημιουργία μια σταθερής φιλοσοφίας βελτίωσης των προϊόντων και των υπηρεσιών.
2. Προσθήκη μιας νέας φιλοσοφίας. Οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να λειτουργούν πια αποδεχόμενες τις καθυστερήσεις και τα λάθη.
3. Εφαρμογή συχνών ελέγχων αντί απλών στατιστικών και μαθηματικών υπολογισμών.
4. Η επιχείρηση δεν πρέπει να ενδιαφέρεται μόνο για το κόστος και τις τιμές πώλησης.
5. Εύρεση προβλημάτων. Οι μάνατζερ πρέπει να ελέγχουν συνεχώς τα προγράμματα παραγωγής της εταιρίας.
6. Εφαρμογή νέων τεχνικών εκπαίδευσης.
7. Εφαρμογή νέων τεχνικών ελέγχου του προσωπικού και των παραγωγικών διαδικασιών. Η απόδοση πρέπει να ελέγχεται βάση αριθμών αλλά και ποιοτικών στάνταρτ.
8. Δε πρέπει να υπάρχει φόβος στο μάνατζμεντ, η επιχείρηση θα πρέπει να είναι αποτελεσματική. Η αποτελεσματικότητα μειώνει και τους φόβους.
9. Μείωση εμποδίων στην επικοινωνία μεταξύ των τμημάτων.
10. Μείωση των αριθμητικών στόχων αλλά και περιορισμός των υψηλών απαιτήσεων χωρίς σωστό σχεδιασμό των παραγωγικών διαδικασιών.
11. Περιορισμός αριθμητικών στόχων οι οποίοι επηρεάζουν την απόδοση.
12. Μείωση των περιορισμών σχετικά με τα δικαιώματα των εργατών στην παραγωγή.
13. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
14. Ανάπτυξη δομών στο εσωτερικό μάνατζμεντ της επιχείρησης.

Η διοίκηση αλλά και εφαρμογή της ποιότητας σε κάθε στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας ή της παροχής υπηρεσιών στηρίζεται στην τριλογία της ποιότητας-ποιότητα στο σχεδιασμό, ποιότητα στον έλεγχο και βελτίωση της ποιότητας (Εικ. 12). Σε αυτή τη διαδικασία απαραίτητοι κρίνονται αφενός ο σχεδιασμός και αφετέρου ο αποτελεσματικός έλεγχος, ενώ η διοίκηση της επιχείρησης-φορέα θα πρέπει αρχικά να επιτύχει τον απόλυτο έλεγχο, ενώ στη συνέχεια να προβεί σε σχέδια βελτίωσης της παραγωγής του αλλά και της εσωτερικής της λειτουργίας.

Εικόνα 12. Τριλογία της ποιότητας κατά Juran. (Juran et al,1999)

Σαφώς διαπιστώνεται σχέση μεταξύ ποιότητας και βαθμού ικανοποίησης των πελατών από το παραγόμενο προϊόν ή την προσφερόμενη υπηρεσία αλλά συγχρόνως δίνεται μεγάλη βάση στην αναγκαιότητα συνεχούς βελτίωσης, με τη βοήθεια μικρών βελτιωτικών κινήσεων και προγραμμάτων. Τα 10 βήματα στη βελτίωση της απόδοσης είναι τα ακόλουθα:

1. Ανάπτυξη ευκαιριών για βελτίωση.
2. Τοποθέτηση στόχων για βελτίωση.
3. Οργάνωση για την επίτευξη των στόχων.
4. Προώθηση εκπαίδευσης.
5. Ανάπτυξη προγραμμάτων για επίλυση προβλημάτων.
6. Ανάπτυξη προγραμμάτων-πλάνων.
7. Αποτελέσματα από επικοινωνία.
8. Διατήρηση συγκεκριμένων στάνταρτ.
9. Εστίαση στο χρόνο.

Ως ποιοτικός έλεγχος ορίζεται «ένα λειτουργικό σύστημα το οποίο αναφέρεται στην ανάπτυξη της ποιότητας αλλά και στη βελτίωση της ποιότητας μέσα σ' έναν οργανισμό. Ο έλεγχος βοηθά στη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών τα οποία θα καλύπτουν τις ανάγκες των πελατών.» (Feigenbaum, 1991).

3.1 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Ως διασφάλιση ποιότητας ορίζονται οι σχεδιασμένες και συστηματικές δραστηριότητες που εφαρμόζονται μέσα στο πλαίσιο του Συστήματος για την Ποιότητα και αποδεικνύονται, στο βαθμό που απαιτείται, προκειμένου να παρέχεται εμπιστοσύνη ότι μία οντότητα θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις για την ποιότητα. Η εφαρμογή και η πιστοποίηση ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας ενός οργανισμού παραγωγής προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών αποτελούν για τον πελάτη του οργανισμού διασφάλιση ότι το προϊόν θα ικανοποιεί συγκεκριμένες προδιαγραφές και ότι η ποιότητά του θα είναι σταθερή ή ότι θα λάβει υποσχεθέν επίπεδο υπηρεσιών. Διασφαλίζεται, λοιπόν, μέσω της εφαρμογής των προτύπων ένα επίπεδο ποιότητας «γενικής αποδοχής» (ΕΛΟΤ EN ISO 8402).

Η Πιστοποίηση Συστημάτων Διαχείρισης αποτελεί τα τελευταία 20 περίπου χρόνια έναν ολοένα και αναπτυσσόμενο τομέα τόσο σε μέγεθος (πλήθος πιστοποιήσεων), όσο και σε εξειδίκευση (ποιότητα, περιβάλλον, υγεία και ασφάλεια στην εργασία, ποιότητα στις εργαστηριακές δοκιμές, ασφάλεια τροφίμων, ασφάλεια πληροφοριών κ.ο.κ.). Σημαντικότερος λόγος για την ανάπτυξη, διάδοση και πιστοποίηση των Συστημάτων Διαχείρισης που βασίζονται σε πρότυπα είναι το άνοιγμα των συνόρων σε παγκόσμιο επίπεδο με την είσοδο μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών και αλυσίδων καταστημάτων στις επιμέρους εθνικές ή/και τοπικές αγορές. Ταυτόχρονα, η αύξηση της εξωστρέφειας των τοπικών ή/και εθνικών επιχειρήσεων έδωσε τη δυνατότητα της συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις σε ευρωπαϊκό κυρίως, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Ιστορικά, το πρώτο εμπορικό πρότυπο για συστήματα Διοίκησης Ποιότητας είναι το πρότυπο BS 5750, Quality Systems, το οποίο εκδίδεται το 1979 από το Βρετανικό Ινστιτούτο Τυποποίησης (British Standards Institution – BSI) και βασίζεται κυρίως στα πρότυπα του NATO για τη διασφάλιση της ποιότητας στην προμήθεια εξοπλισμών (Μουμτζόγλου 2001). Το 1979 επίσης εγκρίνεται η δημιουργία της τεχνικής επιτροπής TC 176 του ISO για την ανάπτυξη Διεθνών προτύπων που θα προσδιορίζουν τους

κανόνες για συστήματα Διοίκησης Ποιότητας. Αποτέλεσμα των ενεργειών της επιτροπής ISO/TC 176 είναι η έκδοση το 1987 από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης ISO των πρώτων προτύπων της σειράς ISO 9000:1987. Τα πρότυπα αυτά υιοθετήσαν σε μεγάλο βαθμό τα περιεχόμενα και τη δομή του προτύπου BS 5750:1979. Κατά την έκδοση τους αναφέρθηκε με έμφαση ότι αποτελούσαν το επιστέγασμα των πλέον σύγχρονων πρακτικών και αρχών για τη δημιουργία συστημάτων που θα διασφαλίζουν την ποιότητα. Η τελική έκδοση τους, προϊόν συνεργασίας και συμφωνίας των πλέον αρμόδιων φορέων παγκοσμίως, απετέλεσε τη βάση για την νέα εποχή στη διοίκηση της ποιότητας. Τα πρότυπα της σειράς ISO 9000:1987 επικυρώθηκαν από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Προτύπων CEN ως Ευρωπαϊκά πρότυπα με την ονομασία EN 9000:1987 και υιοθετήθηκαν από τον Αμερικανικό Οργανισμό για τον Έλεγχο της Ποιότητας ASQE με την ονομασία ANSI/ASQC Q90 και αντίστοιχα στον Καναδά από τον Καναδικό Σύνδεσμο Τυποποίησης CSA με την ονομασία CSA:9000. Το 1994 δημιουργήθηκε η πρώτη αναθεώρηση ISO 9000:1994 και το 2000 η δεύτερη αναθεώρηση ISO 9000:2000 (Καμπουρίδης, 2001).

Έτσι, στα τέλη της δεκαετίας του '80 δημιουργούνται για πρώτη φορά έκδοση προτύπων που δεν είναι τεχνικά, με την έννοια της καταγραφής τεχνικών χαρακτηριστικών που πρέπει να πληροί ένα προϊόν ή του τρόπου ελέγχου αυτών, αλλά πρότυπα που ορίζουν τις ελάχιστες – διοικητικές και λειτουργικές απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιεί μια επιχείρηση, ώστε να αποδεικνύει πρώτα εσωτερικά και δευτερευόντως προς το εξωτερικό της περιβάλλον, ότι μπορεί να παράγει συνεχώς προϊόντα που ανταποκρίνονται σε δεδομένες προδιαγραφές ανεξάρτητα από το πού προέρχονται αυτές (πελάτες, νομοθεσία, ίδιες προδιαγραφές ή οποιοσδήποτε συνδυασμός τους) (Δερβιτσιωτης, 2001).

Σημαντικότερο πλεονέκτημα αυτών των πρώτων προτύπων, το οποίο και διατηρήθηκε σχεδόν σε όλα τα πρότυπα που αφορούν Συστήματα Διαχείρισης και εκδόθηκαν αργότερα, αποτελεί η δυνατότητα (προσαρμοσμένης) εφαρμογής τους σε όλων των ειδών τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως κλάδου δραστηριότητας, μεγέθους και τοποθεσίας τους στον πλανήτη. Ο όρος «ποιότητα» άρχισε να μπαίνει στη διαχειριστική λογική μετά την πλήρη συνειδητοποίηση των υπευθύνων της βιομηχανικής παραγωγής ότι η «παραγωγικότητα» δεν μπορούσε πλέον να στηρίξει την «ανταγωνιστικότητα» του προϊόντος στην αγορά. Έτσι λοιπόν, αναπτύχθηκε η τυποποίηση στο προϊόν τόσο για την αύξηση της παραγωγής όσο και της ανταγωνιστικότητας στο περιβάλλον της

αγοράς, με την εφαρμογή συγκεκριμένων προδιαγραφών (διασφάλιση ποιότητας). Με την πάροδο του χρόνου, την εξέλιξη της τεχνολογίας, την ανάπτυξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών δομών και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στο επιχειρηματικό περιβάλλον, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την πιστοποίηση αρχικά των επιχειρήσεων και στη συνέχεια των προϊόντων, προκειμένου να παρέχονται αντικειμενικά κριτήρια για την ποιότητα. Η ποιότητα πλέον με τα νέα δεδομένα, άρχισε να μην εστιάζεται μόνο στο προϊόν, αλλά περισσότερο στην αναγνώριση, χρήση και διαχείριση των κατάλληλων συντελεστών για την επίτευξη της ικανοποίησης του πελάτη (διαχείριση ποιότητας). Τα Πρότυπα για τα Συστήματα Διαχείρισης καθιερώθηκαν το 1987 με τα πρότυπα της σειράς ISO 9000 και άρχισαν να εφαρμόζονται σ' όλο τον κόσμο με πρωτοπόρο την Ευρώπη. Η διεθνής σειρά προτύπων διαχείρισης ISO 9000 καταγράφει τρόπους για τη δημιουργία, τεκμηρίωση και διατήρηση ενός αποτελεσματικού συστήματος διασφάλισης ποιότητας, το οποίο θα αποδεικνύει στους πελάτες πρωτίστως αλλά και σε άλλους ενδιαφερόμενους φορείς την ικανότητα παροχής προϊόντων και υπηρεσιών απόλυτα συμμορφούμενων με τις απαιτήσεις παραγωγής και διάθεσης. Στην Ελλάδα η εφαρμογή τους άρχισε πολύ σύντομα, στις αρχές της δεκαετίας του '90 από ορισμένες πρωτοπόρες βιομηχανίες, κυρίως υψηλής τεχνολογίας και θυγατρικές πολυεθνικών. Σταδιακά όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, από όλους τους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας υιοθετούσαν την εισαγωγή Συστημάτων Διαχείρισης της Ποιότητας σύμφωνα με τα πρότυπα της σειράς ISO 9000, με αποτέλεσμα το φαινόμενο σε λίγα χρόνια να πολλαπλασιαστεί τόσο έντονα που σήμερα η Ελληνική επιχειρηματική κοινότητα έχει πλήρως κατανοήσει την αναγκαιότητα και τα οφέλη της οργάνωσης των Συστημάτων Διαχείρισης της Ποιότητας και την εν συνεχεία πιστοποίησή τους από ένα ανεξάρτητο Οργανισμό Διαπιστευμένο για τον σκοπό αυτό. Ταυτόχρονα και βασιζόμενοι πάνω στην εξαιρετικά μεγάλη επιτυχία των προτύπων που αφορούσαν Συστήματα Διαχείρισης της Ποιότητας ο ISO αλλά και αρκετοί εθνικοί φορείς τυποποίησης προχώρησαν στην έκδοση άλλων προτύπων που καθορίζουν απαιτήσεις Συστημάτων Διαχείρισης σε διαφορετικούς τομείς πέραν της ποιότητας.

3.2 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Στη βιομηχανία τροφίμων τα συστήματα ποιότητας όπως η ορθή βιομηχανική πρακτική, το HACCP και το ISO 9001 εφαρμόζονται είτε εθελοντικά είτε υποχρεωτικά από τη νομοθεσία για να διασφαλιστεί η ποιότητα και η ασφάλεια τροφίμων. Κάθε

σύστημα ποιότητας καλύπτει διαφορετικές πτυχές της ολικής ποιότητας καθώς π.χ., κάποια εστιάζουν σε διοικητικά θέματα (ISO 9001), ενώ άλλα εστιάζουν σε τεχνολογικά θέματα (HACCP). Η χρήση, λοιπόν, μεμονωμένων συστημάτων ποιότητας καλύπτει μόνο ένα μέρος της ποιότητας. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλα σήματα που προσδιορίζουν εν μέρει την ποιότητα των προϊόντων, όπως τα προϊόντα ονομασίας προελεύσεως, τα προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη, (Π.Ο.Π. ή Π.Γ.Ε), τα βιολογικά προϊόντα και τα προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον (π.χ. Blue Angel – Γερμανία, Green seal - ΗΠΑ, EU Eco-label – Ευρωπαϊκή Ένωση, κλπ). Παράλληλα, υπάρχουν και σήματα ποιότητας που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου για τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας (π.χ. Ποιοτική Οδός της εταιρείας Carrefour), ενώ, υπάρχουν και ιδιωτικά πρότυπα ποιότητας που χρησιμοποιούνται σε ευρύτερη κλίμακα (π.χ. το BRC, από τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου στη Μ. Βρετανία, το IFS σε Γαλλία και Γερμανία και το GLOBALGAP για αγροτικά προϊόντα στο σύνολο της Ε.Ε.) (Greencontrol.gr, 2015). Όλα τα παραπάνω πρότυπα και σήματα ποιότητας χρησιμοποιούνται για διάφορους σκοπούς και στόχους τόσο από την πλευρά των παραγωγών, των καταναλωτών όσο και από την πλευρά της πολιτείας, ικανοποιώντας κάθε φορά διαφορετικές ανάγκες (π.χ. διαφοροποίηση προϊόντων, ασφάλεια τροφίμων, προστασία καταναλωτών, περιφερειακή πολιτική ανάπτυξης) (European-accreditation.org).

3.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική προοπτική ανάπτυξης για τις περιφερειακές οικονομίες, ιδιαίτερα γι' αυτές του αγροτικού χώρου, και οι επιπτώσεις στο κοινωνικό, οικονομικό, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη ολοκληρωμένου σχεδιασμού της τουριστικής δραστηριότητας, μέσα στα πλαίσια ενός συνολικού αναπτυξιακού σχεδιασμού της εκάστοτε περιοχής. Στην Ελλάδα, η όψιμη ευαισθητοποίηση απέναντι στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, υποβοηθήθηκε πρακτικά από την ανάπτυξη του οικοτουρισμού ή του αγροτουρισμού ή του εναλλακτικού τουρισμού. Η σαφής δηλαδή στροφή της καταναλωτικής συμπεριφοράς των τουριστών σε προορισμούς λιγότερο μαζικούς και περισσότερο απομονωμένους, κοντά στη φύση και τις μικρές τοπικές κοινωνίες που παράγουν τοπικά παραδοσιακά προϊόντα αποτελεί ολόένα και περισσότερο πρωταρχική επιλογή, παρά εναλλακτική. Ο

τουρισμός αντιμετωπίζει εδώ και χρόνια κρίση ποιότητας με αποτέλεσμα να γίνεται ολοένα και λιγότερο ανταγωνιστικός. Οι τάσεις της διεθνούς τουριστικής ζήτησης, πέρα από την ευαισθησία σε θέματα τιμών και σχέσης τιμής - προσφερόμενων υπηρεσιών, προσανατολίζονται στην αναζήτηση νέων προορισμών και δραστηριοτήτων, περισσότερο και συντομότερων περιόδων διακοπών, στην προστασία του περιβάλλοντος, με κοινή παράμετρο ότι ο τουρίστας αναζητεί καλύτερη ποιότητα και είναι διατεθειμένος να πληρώσει γι' αυτή. Για την αναβάθμιση των υπηρεσιών και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων κρίνεται πλέον αναγκαία είτε η εφαρμογή ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, είτε η απόκτηση κάποιας περιβαλλοντικής σήμανσης. (Sustainable Travel International, 2015).

Το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης είναι ένα δομημένο πλαίσιο διαχείρισης, το οποίο σχεδιάζεται για να βοηθήσει μια επιχείρηση να μειώσει την επίδρασή της στο περιβάλλον χρησιμοποιώντας διάφορες επιχειρηματικές πρακτικές και μπορεί να θεωρηθεί ως εργαλείο με το οποίο μία επιχείρηση εξασφαλίζει τη διαρκή επίτευξη των στόχων της, προσαρμοζόμενη στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες του περιβάλλοντος εντός του οποίου λειτουργεί. Σημαντικό πλεονέκτημα των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι ότι προωθούν τη συνεχή βελτίωση και ενθάρρυνση των διάφορων οργανισμών-φορέων για συνεχή επαναξιολόγηση των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων κατά την εφαρμογή των επιχειρηματικών τους πρακτικών. Τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης διαφέρουν αρκετά ως προς την ποιότητα και το πεδίο τους και πιστοποιούνται με διαφορετικά διεθνή πρότυπα σύμφωνα με τον τομέα εφαρμογής τους. Τα ευρέως αποδεκτά εθελοντικά πρότυπα για τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης, τα οποία μπορούν να αναγνωριστούν σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό και Διεθνές Επίπεδο είναι το ISO 14001 και το EMAS. Από την άλλη πλευρά, η περιβαλλοντική σήμανση ή "Πράσινα" Σήματα (Ecolabels) είναι ένας τρόπος ενημέρωσης του καταναλωτή για τις περιβαλλοντικές και όχι μόνο επιδόσεις ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας. Αποτελεί βασική ένδειξη ότι τα παραγόμενα προϊόντα ή οι προσφερόμενες υπηρεσίες χαρακτηρίζονται από μηχανισμούς υψηλών στόχων περιβαλλοντικής ωριμότητας και ευαισθητοποίησης και ενημερώνει, όχι μόνο για τα χαρακτηριστικά των παραγόμενων προϊόντων/παρεχόμενων υπηρεσιών, αλλά και για την αφανή διαδικασία των υποστηρικτικών μηχανισμών σχεδίασης, υλοποίησης και παραγωγής του συγκεκριμένου προϊόντος/υπηρεσίας, με το οποίο έρχεται σε επαφή

ο καταναλωτής. Παράλληλα, αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο προώθησης των επιχειρήσεων που υιοθετούν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές που προσδίδει κύρος (προστιθέμενη αξία) στα προϊόντα/υπηρεσίες της και τη διαφοροποιεί από τον ανταγωνισμό, παρέχοντας συγκριτικό πλεονέκτημα ενώ συμβάλλει στη δικτύωση και προβολή της επιχείρησης με ένα σύνολο μηχανισμών, καθιστώντας την ιδιαίτερα δελεαστική για ευαισθητοποιημένους καταναλωτές που αναζητούν μια απτή απόδειξη της περιβαλλοντικής ταυτότητας. Σήμερα έχουν εκδοθεί και εφαρμόζονται μια πληθώρα προτύπων που αφορούν σε Συστήματα Διαχείρισης και Περιβαλλοντικές Σημάνσεις, κάποια από τα οποία αναφέρονται ενδεικτικά στον Πίνακα 1 και Αναλυτική παρουσίαση των προτύπων γίνεται στο Παράρτημα 1 της παρούσας εργασίας (Ιστότοπος Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, 2015).

Πίνακας 1. Συστήματα Διαχείρισης και Περιβαλλοντικές Σημάνσεις

Ονομασία σήματος	Περιγραφή
ISO 9001:2008	Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας
OHSAS 18001:2007/ ΕΛΟΤ1801:2008	Συστήματα Διαχείρισης Εργασιακής Ασφάλειας και Υγιεινής
HACCP	Βασικές Διαδικασίες και Προγράμματα για την Ασφάλεια των Τροφίμων
ISO 22000:2005	Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων για τις Επιχειρήσεις της Αλυσίδας των Τροφίμων
FSSC 22000	Σχήμα Πιστοποίησης για τις Επιχειρήσεις της Αλυσίδας των Τροφίμων
BRC Global Standards	Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας και Ασφάλειας Τροφίμων και Υλικών Συσκευασίας
IFS Food	Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας και Ασφάλειας Τροφίμων
ISO 14001	Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης
EMAS	Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου
Agro 2-1 & 2-2	Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης στη Φυτική Παραγωγή
TheGreenKey	Οικολογικό Σήμα Ποιότητας για Τουριστικές Μονάδες
BlueFlag	Πρόγραμμα για την Προστασία των Ακτών
EcoLogical	Οικολογικό Σήμα για Υπηρεσίες Τουρισμού

3.4 ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Οι δραστηριότητες της πιστοποίησης στην Ελλάδα έχουν αναπτυχθεί με τρόπο εναρμονισμένο με τα ισχύοντα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον. Βάση για τη λειτουργία συστήματος πιστοποίησης από τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) αποτέλεσε η έκδοση του Π.Δ. 318 του 1983 «για την απονομή σημάτων και τη χορήγηση πιστοποιητικών ποιότητας σε προϊόντα και υλικά», μαζί με τις Υπουργικές

Αποφάσεις ΥΠΕΘΟ 2199/1985 «Διαδικασία απονομής Σήματος Ποιότητας και χορήγησης Πιστοποιητικού Ποιότητας, εποπτεία χρήσης αυτών, κόστος και τρόπος πληρωμής τους» και 2397/1985 « Τύπος Συμβάσεων απονομής Σήματος Ποιότητας και χορήγησης Πιστοποιητικού Ποιότητας». Το παραπάνω θεσμικό πλαίσιο τροποποιήθηκε το 1989 με την Υπουργική Απόφαση Αναπλ. ΥΒΕΤ 8316/1114 «Διαδικασίες και συστήματα πιστοποίησης και διασφάλισης ποιότητας προϊόντων, υλικών, υπηρεσιών, διεργασιών και συστημάτων ποιότητας». Η τροποποίηση αυτή έγινε αναγκαία για να διευρύνει τις δυνατότητες πιστοποίησης του ΕΛΟΤ και σε άλλες μορφές πιστοποίησης που είχαν εντωμεταξύ αναπτυχθεί στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον, να προσαρμόσει τη σχετική δραστηριότητα του ΕΛΟΤ στα νέα κοινοτικά δεδομένα και να επιφέρει βελτιώσεις από την αποκτηθείσα εμπειρία. Η διεύρυνση αυτή ολοκληρώθηκε με την τροποποίηση του Ιδρυτικού Νόμου 372 και με την έκδοση της Υπουργικής Απόφασης 22729/509 του 1998 «Διαδικασίες πιστοποίησης του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης Α.Ε» (Elot.gr, 2015).

Σήμερα, οι δραστηριότητες όλων των μορφών της πιστοποίησης στον ευρωπαϊκό χώρο δεν αναπτύσσονται μόνο από τους αντίστοιχους με τον ΕΛΟΤ Εθνικούς Οργανισμούς. Έχουν διαχυθεί στους φορείς πιστοποίησης, οι οποίοι είναι οργανισμοί (κρατικοί ή ιδιωτικοί) που επιθεωρούν, πιστοποιούν τα Διαχειριστικά Συστήματα, τηρούν αρχείο των πιστοποιημένων επιχειρήσεων/οργανισμών. Λειτουργούν δηλαδή ως όργανα «δήλωσης συμμόρφωσης» προϊόντων, υπηρεσιών και συστημάτων διαχείρισης προς προδιαγεγραμμένες απαιτήσεις (πρότυπα, κανονισμοί, νομοθετικές ρυθμίσεις), μέσω πιστοποιητικών που εκδίδουν και σημάτων που απονέμουν και παρακολουθούν τις διεθνείς εξελίξεις σχετικά με τη συμμόρφωση με το ανωτέρω Πρότυπο. Για την αδιαμφισβήτητη αναγνώριση των πιστοποιητικών και σημάτων τους, οι Φορείς αυτοί θα πρέπει να είναι Διαπιστευμένοι από τον Εθνικό Φορέα Διαπίστευσης σύμφωνα με τα κριτήρια των προτύπων της σειράς EN 45000 (ISO/IEC 170xx) ως ικανοί για να εκτελούν επιθεωρήσεις τρίτου μέρους στο πεδίο δράσης της διαπίστευσής τους (π.χ. συστήματα διαχείρισης ποιότητας, συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης, πιστοποίηση προσωπικού κ.τ.λ.) (<http://www.elot.gr>). Οι φορείς πιστοποίησης δεν έχουν νομική ή άλλη υποχρέωση να είναι διαπιστευμένοι, αν και επί της ουσίας οι περισσότεροι από τους δραστηριοποιημένους φορείς πιστοποίησης επιθυμούν ή είναι ήδη διαπιστευμένοι, ως απόδειξη της ικανότητας και τεχνικής τους επάρκειας (απέναντι στην αγορά) να εκδίδουν πιστοποιητικά. Οι

εταιρείες που καλούν μη διαπιστευμένους φορείς για να αξιολογηθούν, δεν μπορούν να ισχυρίζονται διαπιστευμένη πιστοποίηση και ως εκ τούτου δεν έχει ιδιαίτερη αξία και αξιοπιστία το πιστοποιητικό που τυχόν λαμβάνουν ως απόδειξη συμμόρφωσής τους με κάποιο πρότυπο. Οι Διαπιστευμένοι Φορείς Πιστοποίησης δέχονται συχνές επιθεωρήσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα από τα Συμβούλια Διαπίστευσης και είναι υποχρεωμένοι κάθε φορά να αποδεικνύουν ικανότητα και τεχνική επάρκεια μέσω και προσωπικού που απασχολούν στους τομείς δραστηριότητάς τους, για τους οποίους έχουν λάβει σχετική διαπίστευση. Στην Ευρώπη έχει καθιερωθεί να αξιολογείται ο εθνικός φορέας διαπίστευσης κάθε χώρας (και μάλιστα με εξαιρετικά αυστηρά κριτήρια) από τους αντίστοιχους εθνικούς φορείς των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που συγκροτούν την «Ευρωπαϊκή Συνεργασία για τη Διαπίστευση», (European cooperation for Accreditation - EA). Ένα βασικό κριτήριο είναι η διασφάλιση της αμεροληψίας, κατά τη λειτουργία των εθνικών φορέων διαπίστευσης και η δέσμευση ότι τα πρόσωπα, τα οποία μετέχουν στις διαδικασίες, είναι ελεύθερα από κάθε οικονομική ή άλλη πίεση, που θα μπορούσε να τα επηρεάσει (Πρότυπο EN 45010, 1997). Από το 1989 έχει συναφθεί μία Πολυμερής Συμφωνία (Multilateral Agreement-MLA) μεταξύ των Ευρωπαϊκών εθνικών φορέων διαπίστευσης, για την αμοιβαία αναγνώριση της ισότιμης επάρκειας και αξιοπιστίας των επί μέρους εθνικών συστημάτων διαπίστευσης, που αξιολογήθηκαν με επιτυχία. Η Συμφωνία συνεπάγεται την ανεπιφύλακτη αποδοχή ισοτιμίας για τις εκθέσεις εργαστηριακών δοκιμών και για τα πιστοποιητικά των φορέων πιστοποίησης και ελέγχου, τα οποία εκδίδουν τα εργαστήρια και οι φορείς, που έχουν διαπιστευτεί από τους συνυπογράφοντες εθνικούς φορείς διαπίστευσης. Η αμοιβαία αυτή αναγνώριση έχει παγκόσμια ισχύ, σε όλες τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες, μέσω συμφωνιών που έχουν συνάψει τα συλλογικά περιφερειακά όργανα των φορέων διαπίστευσης. Το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης Α.Ε., με το διακριτικό τίτλο Ε.ΣΥ.Δ., ιδρύθηκε με τον Ν.3066/2002. Είναι ανώνυμη εταιρία ιδιωτικού δικαίου που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος, με σκοπό τη διαχείριση του συστήματος διαπίστευσης στην Ελλάδα. Στα όργανα της εταιρίας (Διοικητικό Συμβούλιο και Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης) υπάρχει ισόρροπη εκπροσώπηση υπουργείων, επιστημονικών εταιριών και επαγγελματικών και κοινωνικών ενώσεων, ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία στην λειτουργία της. Το έργο του Ε.ΣΥ.Δ υποστηρίζεται από Τεχνικές Επιτροπές στις οποίες συμμετέχουν εξειδικευμένοι κατά τομέα εμπειρογνώμονες. Το ΕΣΥΔ είναι μέλος του διεθνούς οργανισμού

Ευρωπαϊκή Συνεργασία για τη Διαπίστευση (European co-operation for Accreditation - EA). Βάσει του ευρωπαϊκού ενιαίου πλαισίου διαπίστευσης, οι διαπιστεύσεις που γίνονται από το ΕΣΥΔ, αλλά και οι πιστοποιήσεις που γίνονται από τους διαπιστευμένους από αυτόν φορείς σε πρόσωπα, αγαθά ή υπηρεσίες, αναγνωρίζονται ανεπιφύλακτα και υποχρεωτικά από τις Αρχές της κάθε συμμετέχουσας ευρωπαϊκής χώρας.

3.5 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

	<p>Η εταιρία HBTL (Himalayan Bio Trade Ltd.) και οι κοινοτικές της επιχειρήσεις, έχουν λάβει την πιστοποίηση Forest Stewardship Council (Συμβούλιο Εποπτείας Δασών) για τα άρτια διαχειρισμένα δάση της, καθώς επίσης έχει λάβει και την πιστοποίηση Cradle-to-Cradle (Κοιτίδα-προς-Κοιτίδα), για την διαβαθμισμένη διαδικασία παραγωγής. Επίσης έχει λάβει τις πιστοποιήσεις Wildlife Friendly (Φιλικά προς την Άγρια Ζωή), καθώς και πιστοποιήσεις για τα βιολογικά της προϊόντα. Τα αιθέρια έλαια της HBTL, είναι βιολογικώς πιστοποιημένα με τα διεθνή βιολογικά πρότυπα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • United States Department of Agriculture (Υπουργείο Γεωργίας Η.Π.Α.). • European Organic Regulations (Κοινοτική Νομοθεσία περί Βιολογικών Προϊόντων). <p>(www.himalayanbiotrade.com)</p>
	<p>Το Συμβούλιο Εποπτείας Δασών (Forest Stewardship Council - FSC), είναι ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1993, προς υποστήριξη των δασών ανά τον κόσμο. Τα μέλη του FSC, συντελούν μία ανάμεικτη ομάδα αντιπροσώπων από</p>

περιβαλλοντολογικούς και κοινωνικούς συλλόγους, αντιπρόσωπους του εμπορίου ξυλείας, της βιομηχανίας χαρτιού, δασολόγους, οργανισμούς ιθαγενών ομάδων, συλλόγους κοινοτικής δασοκομίας, καθώς και οργανισμούς πιστοποίησης δασικών προϊόντων από όλο τον κόσμο. Ο οργανισμός FSC, παρέχει την διαβεβαίωση πως τα δάση διαχειρίζονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία της άγριας ζωής, και να προστατεύονται τα δικαιώματα των τοπικών κοινοτήτων. Η Αλυσίδα Επιτήρησης του FSC (Chain of Custody), είναι η διαδικασία κατά την οποία, επαληθεύεται η προέλευση της πρώτης ύλης ενός δασικού προϊόντος. Η διαδικασία της πιστοποίησης, περιλαμβάνει επιθεώρηση και έλεγχο της περιοχής από την οποία προέρχεται μία συγκεκριμένη ξυλεία (και ξυλεία χαρτοποιίας), και παρακολούθησή της σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, μέχρι να φτάσει στον τελικό χρήστη. Μόνο όταν επικυρωθεί ανεξάρτητα αυτή διαδικασία παρακολούθησης του προϊόντος, μπορεί το προϊόν να φέρει πλέον, το λογότυπο του FSC (www.fsc.org).

	<p>Η OneCert, είναι μία υπηρεσία πιστοποίησης βιολογικών/οργανικών προϊόντων που δραστηριοποιείται διεθνώς. Η OneCert, σχηματίστηκε ώστε να παρέχει πιστοποιήσεις που να είναι κατανοητές, οικονομικά προσιτές, και αποτελεσματικές, με το να προσφέρει ταυτόχρονη πιστοποίηση από το κυβερνητικό πρόγραμμα US-NOP (United States National Organic Program), και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την καταβολή ενός μόνο τέλους πιστοποίησης. Έτσι διασφαλίζεται η συμβατότητα με τα ανώτερα δυνατά πρότυπα, καθώς και η παροχή στον πελάτη, πιστοποίησης κατάλληλης για όλες τις διεθνείς αγορές βιολογικών προϊόντων. Η ονομασία OneCert, καθώς και το λογότυπο της, αναγνωρίζονται διεθνώς ως σύμβολο υψηλής ακεραιότητας και ποιότητας. Η ομάδα πιστοποίησης της OneCert, έχει εμπειρία και εξειδίκευση στην διαχείριση, επεξεργασία, μεταφορά και διανομή τροφίμων.(www.onecert.com).</p>
	<p>Η Wildlife Friendly™, αναπτύσσει, πιστοποιεί και προωθεί προϊόντα και πρακτικές, ώστε να διαφυλάσσεται η απειλούμενη άγρια ζωή, ενώ παράλληλα συνεισφέρει στην οικονομική ζωτικότητα των αγροτικών κοινοτήτων. Η αποστολή της Wildlife Friendly™ είναι να προστατέψει την άγρια ζωή στο φυσικό της περιβάλλον, πιστοποιώντας επιχειρήσεις οι οποίες διασφαλίζουν πως άνθρωπος και φύση, συνυπάρχουν και ευημερούν. Προωθούν τις καλύτερες πρακτικές διαφύλαξης άγριας ζωής, και την εφαρμογή αυστηρών ελέγχων. Η</p>

	Wildlife Friendly™, πιστεύει στην δύναμη του ενημερωμένου καταναλωτή, ώστε να αλλάξει ο κόσμος. Εργαζόμαστε προς την αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς του κόσμου, μέσα από αποτελεσματική ενημέρωση, πιστοποίηση και προώθηση προϊόντων. (www.wildlifefriendly.org)
--	---

4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

Η καθιέρωση διαδικασιών πιστοποίησης που οδηγούν στην απονομή σημάτων ποιότητας ή εμπορικών σημάτων είναι μια πρακτική ευρέως διαδεδομένη από χρόνια στο εξωτερικό (πχ Ιταλία, Γαλλία). Στις χώρες αυτές εθνικοί και τοπικοί φορείς (όπως υπουργεία, επιμελητήρια κ.α.), έχοντας αντιληφθεί εγκαίρως τη σημασία και το ρόλο της ποιότητας στην ανάπτυξη του τοπικού και τουριστικού προϊόντος, καθιέρωσαν ειδικά σήματα για την πιστοποίηση υπηρεσιών και προϊόντων. Πρόκειται για σύμφωνα και σήματα τα οποία χαρακτηρίζουν φυσικές ή διοικητικές εδαφικές επικράτειες ή περιοχές με ιστορική ταυτότητα και ιδιαίτερη σημασία για την προστασία και τη διαχείριση της βιοποικιλότητας, με έκταση που υπερβαίνει αυτήν της τοποθεσίας αλλά δεν καλύπτει ολόκληρη διοικητική περιφέρεια και με επικρατέστερο τον αγροτικό χαρακτήρα.

4.1 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΦΩΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΗΜΑΤΩΝ

Οι προστατευόμενες περιοχές βρίσκονται αντιμέτωπες με μια νέα κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται αφενός από αυξανόμενες ανθρωπογενείς αλλά και περιβαλλοντικές πιέσεις (π.χ. κλιματική αλλαγή) από τη σταδιακή μείωση της προστασίας και απώλειας ενισχύσεων από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ ταυτόχρονα οι παραγωγικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα σε αυτές καλούνται να αντεπεξέλθουν στην παγκοσμιοποίηση, που συνεπάγεται απελευθέρωση και διαμόρφωση ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών.

Συχνά οι εμπλεκόμενοι με τη διαχείριση και προστασία τους φορείς αντιμετωπίζουν δυσχέρεια να ανταποκριθούν στη νέα αυτή κατάσταση, καταβάλλοντας μεμονωμένες προσπάθειες πρόσβασης στις αγορές με τη δρομολόγηση συλλογικών εγχειρημάτων που συσπειρώνουν όλη την εδαφική επικράτεια γύρω από ένα σχέδιο συνολικής ποιότητας, προβάλλοντας έτσι στην αγορά μια διαφοροποιημένη ταυτότητα και προσπαθώντας να επιτύχουν μια τοπική ποιοτική στάθμη, που υπονοεί την ποιότητα των προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών, την ποιότητα κατά την παραγωγική διαδικασία (κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες μεθόδους παραγωγής), με επιχειρήσεις και φορείς προσηλωμένους στον τόπο τους, με τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην αναπτυξιακή διαδικασία και με την ενιαία δράση όλων των συλλογικών φορέων. Η κάθε περιοχή που διαθέτει σχέδιο τοπικής ποιότητας όφειλε να αναγνωρίζεται μέσω μιας εικόνας, ήτοι το σήμα τοπικής ποιότητας.

1. Τα εν λόγω σύμφωνα και σήματα, εκτός του ότι αποτελούν εμπορικά εργαλεία, παροτρύνουν τους επιχειρηματίες να προβληματισθούν σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση της βιοποικιλότητας, την αυθεντικότητα, την ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής και τη διαδικασία ποιότητας.
2. Για το κάθε σύμφωνο πρέπει να θεσπισθεί αντίστοιχη συγγραφή υποχρεώσεων προκειμένου να διασφαλισθεί η αναζήτηση της ποιότητας και της αυθεντικότητας καθώς και ο σεβασμός της συγκεκριμένης εδαφικής επικράτειας που χαρακτηρίζεται ως σημαντική για τη βιοποικιλότητα, και ότι προς το σκοπό αυτό κινητοποιήθηκαν οι αρμόδιοι δημόσιοι φορείς της περιοχής και μεγάλος αριθμός επιχειρηματιών, ανδρών και γυναικών, ενθαρρύνοντας τη δημιουργία δεσμών αλληλεγγύης ανάμεσα σε διαφορετικές περιοχές αλλά και μεταξύ επιχειρήσεων του ιδίου κλάδου, μέσω της αναζήτησης συνεργιών και της δρομολόγησης συλλογικών ενεργειών με στόχο την από κοινού προβολή του σήματος.
3. Για την εξασφάλιση της επιτυχίας και της βιωσιμότητας των σημάτων χρειάζεται απαραίτητως μια κρίσιμη μάζα την οποία δεν μπορεί πάντα να διασφαλίσει κάποιο μεμονωμένο τοπικό σήμα και ότι, προς το σκοπό αυτό, οι περιοχές που ήδη διαθέτουν εμπορικά σήματα κατοχυρωμένα στο πλαίσιο της διαδικασίας προβολής της τοπικής ποιότητας επιθυμούν να συμμετάσχουν,

επιμεριζόμενες ένα πρόσθετο κοινό σήμα το οποίο θα τους προσφέρει εύλογη κρίσιμη μάζα, άρα και τη δυνατότητα επιτυχίας στις αγορές, εφόσον αυτό είναι εύκολα αναγνωρίσιμο από τους καταναλωτές.

4. Απαιτείται η θέσπιση κανονισμού για την ορθή χρήση του σήματος, ο οποίος να δεσμεύει όχι μόνον όσους συμμετέχουν στην αρχική του καθιέρωση αλλά και τις περιοχές που επιθυμούν να συμπράξουν σε αυτή τη διαδικασία κατοχύρωσης της τοπικής ποιότητας και θέλουν να χρησιμοποιούν το συγκεκριμένο πρόσθετο κοινό διακριτικό σήμα.

4.2 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Οι περιοχές που χρησιμοποιούν αυτά τα σήματα πρέπει να βρίσκονται σε αναπτυξιακή πορεία συνδεδεμένη με την προαγωγή της τοπικής ποιότητας, η οποία θα θεμελιώνεται σε δύο βασικές αξίες: □

Την τοπική ποιότητα: πρόκειται για μια ποιότητα η οποία υπερβαίνει την επιβαλλόμενη από το νόμο ποιότητα και τις ονομασίες προέλευσης, για μια ποιότητα που επίσης εμπλέκει την «εδαφικότητα», άρα για μια νέα μορφή αλληλέγγυας συμπεριφοράς η οποία θα ευνοεί την ποιοτική αναβάθμιση των δεσμών μεταξύ των ανθρώπων, της εδαφικής έκτασης, των προϊόντων και των υπηρεσιών (αγροτικών, χειροτεχνίας, τουριστικών ή διαφύλαξης της κληρονομιάς), καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των παραγωγών και των καταναλωτών. □

Την αειφόρο ανάπτυξη: συνιστά μια μορφή ανάπτυξης στην οποία συνυπάρχουν διάφορες αναπόσπαστες πλευρές (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές), μια αναπτυξιακή διαδικασία που συνυπολογίζει τις ποσοτικές και τις ποιοτικές παραμέτρους. Πρόκειται για μια μορφή ανάπτυξης με ανθρώπινη διάσταση, φιλική προς τους φυσικούς αλλά και τους πολιτιστικούς πόρους, αντιμετωπίζοντας την περιοχή ως χώρο όπου κυριαρχεί μια δυναμική ισορροπία, μια βιώσιμη ισορροπία ανάμεσα στο περιβάλλον και τις ανθρώπινες δραστηριότητες, αρμονική και φιλική προς την υγεία των ανθρώπων. Σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης της εδαφικής επικράτειας έχει ουσιαστική σημασία η αλληλέγγυα συμμετοχή των δημοσίων φορέων, των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων και των οργανώσεών τους στην προώθηση ενός συλλογικού και συνεκτικού σχεδίου.

4.3 ΣΤΟΧΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Οι στόχοι που εξυπηρετούν τα Σήματα Ποιότητας είναι:

- Η ορθολογική διαχείριση της περιοχής στα πλαίσια της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.
- Η ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων, σχετικά με την περιοχή διαχείρισης και τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης.
- Η δημιουργία πλαισίου συνεργασίας και επικοινωνίας των επιχειρήσεων.
- Η προβολή – προώθηση της περιοχής, των προϊόντων και των επιχειρήσεων.
- Η ανάπτυξη συνεργασίας και συμμετοχή σε κοινές δράσεις και εκδηλώσεις των επιχειρήσεων και των εμπλεκόμενων φορέων.
- Η βελτίωση του προσφερόμενου αγροτουριστικού προϊόντος.

Η επιτυχία του Σήματος εξαρτάται απόλυτα από την καταρχήν αποδοχή του από την τοπική κοινωνία. Δεδομένου ότι η εντιμότητα και η αυθεντικότητα των ανθρώπων της περιοχής αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό της τοπικής κοινωνίας, η εφαρμογή του θα επιτευχθεί μέσω της δέσμευσης των επιχειρηματιών για την εφαρμογή του με το «Λόγω Τιμής» τους. Η προδιαγραφή που θα αναπτυχθεί δε θα πρέπει να ακολουθεί αυστηρά τα κριτήρια και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς που συνηθίζονται σε αντίστοιχες περιπτώσεις. Αντίθετα θα πρέπει να στηριχθεί στην αποδοχή των στόχων του για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής και στη δέσμευση των επιχειρηματιών για τη συνεχή προσπάθεια βελτίωσής τους. Στόχος είναι η δημιουργία και καθιέρωση ενός Σήματος Ποιότητας με υψηλό κύρος, αξιοπιστία και διεθνή αναγνωρισιμότητα, το οποίο θα καθιερωθεί στις συνειδήσεις των κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής και θα ενισχύσει την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.4 ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Η ένταξη στο Σήμα Ποιότητας Προϊόντων και υπηρεσιών θα προσφέρει πολλαπλά οφέλη για τους επιχειρηματίες και τον τόπο, τα οποία περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Έκδοση διαφημιστικών και ενημερωτικών φυλλαδίων που θα προβάλλουν το Σήμα και τις τοπικές επιχειρήσεις.

- Προβολή του Σήματος στο διαδίκτυο και δημιουργία συνδέσμων με τις πιστοποιημένες επιχειρήσεις.
- Προβολή των δράσεων και των στόχων του Σήματος και των Πιστοποιημένων επιχειρήσεων στα ΜΜΕ, με δελτία τύπου και αρθρογραφίες.
- Προβολή του Σήματος και των πιστοποιημένων επιχειρήσεων σε τουριστικούς πράκτορες για την ένταξή τους στα πακέτα διακοπών και εκδρομών τους.
- Τη δικτύωση
  - μεταξύ των πιστοποιημένων επιχειρήσεων, με τη δημιουργία ενός «Δικτύου Πιστοποιημένων Επιχειρήσεων» στα οποία θα προσφέρει συστηματικά πληροφόρηση και υποστήριξη για την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους,
  - μεταξύ παραγωγών τοπικών προϊόντων και πιστοποιημένων επιχειρήσεων για οικονομίες κλίμακας σε προμήθειες,
  - διάθεση τοπικών προϊόντων πιστοποιημένων επιχειρήσεων με άμεσα οικονομικά οφέλη τόσο για τους παραγωγούς / μεταποιητές, όσο και για τις επιχειρήσεις που θα τα διαθέτουν.
- Αύξηση αναγνωρισιμότητας μέσω της προβολής του Σήματος Ποιότητας στις αγορές εσωτερικού και εξωτερικού.
- Υιοθέτηση καλών πρακτικών και μεθόδων διαρκούς βελτίωσης παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων που θα παρέχονται από τους εμπλεκόμενους φορείς και τις επιχειρήσεις μέλη του Σήματος.
- Ανάδειξη αξιών σε τοπικά / παραδοσιακά προϊόντα και υπηρεσίες.
- Συντονισμένη προβολή, κατανάλωση και τελική διάθεση τοπικών προϊόντων στην αγορά του εσωτερικού και εξωτερικού με ανταποδοτική αξία.
- Προστασία επιχειρηματιών, καταναλωτών και επισκεπτών από κερδοσκοπικές πρακτικές.
- Θα ανυψώσει το κύρος της επιχείρησης, αφού αποτελεί απόδειξη ότι η ποιότητα των παρεχομένων προϊόντων / υπηρεσιών της δεν είναι τυχαία, αλλά αποτέλεσμα συστηματικών και τεκμηριωμένων διαδικασιών, με τελικό αποτέλεσμα την αύξηση του μεριδίου αγοράς της.
- Προστασία του περιβάλλοντος από τις οικονομικές δραστηριότητες σε όλους τους κλάδους.
- Διαφύλαξη των αισθητικών και καταναλωτικών προτύπων της περιοχής.

- Διασφάλιση της αειφορικής ανάπτυξης της περιοχής.
- Το συνδυασμό των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών με τη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά των προστατευόμενων περιοχών.
- Θετική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη (τουρισμός, υποδομές, κ.λπ.), στη διατήρηση τοπικών πολιτισμικών παραδόσεων και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, ειδικότερα σε απομονωμένες περιοχές.

5. ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

5.1 ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Στις Εικόνες 13 και 14 απεικονίζονται Σύμφωνα εθνικού και διακρατικού χαρακτήρα (τα στοιχεία των οποίων παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β) στα οποία εντάσσονται είτε επιχειρήσεις είτε μεμονωμένα άτομα (καλλιεργητές, κτηνοτρόφοι, παραδοσιακοί τεχνίτες και βιοτέχνες, έμποροι και μεταφορείς). Οι αναπτυσσόμενες χώρες στις οποίες υλοποιούνται τα σύμφωνα ποιότητας, περιλαμβάνουν τόσο περιοχές υψηλής βιοποικιλότητας τροπικών και υποτροπικών δασών (πχ. Κεντρική και Νότια Αμερική, Κεντρική και Νότια Αφρική) όσο και μικρότερης βιοποικιλότητας ερημικών και ημιορεινικών εκτάσεων της Ασίας όπως ο Λίβανος και η Ιορδανία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ενθάρυνση συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών σε ανάλογα σύμφωνα εντάσσει τη διαφύλαξη της βιο-πολιτισμικής πολυμορφίας των ενταγμένων περιοχών η οποία περιλαμβάνει άρρηκτες σχέσεις μεταξύ αφενός της ποικιλίας των μορφών ζωής, των οικοσυστημάτων τους και του περιβάλλοντός τους και αφετέρου το σύνολο των ανθρώπινων εκφράσεων σε σχέση με αυτές. Συνολικά, αυτή η θεώρηση έχει οδηγήσει στο να συμπεριληφθούν τα γονίδια, τα είδη, τα οικοσυστήματα, τα φυσικά τοπία και τα θαλάσσια τοπία σε κοσμοθεωρίες, σε συστήματα πεποιθήσεων, στη γνώση, σε ήθη, σε αξίες, σε νόρμες, σε γλώσσες, σε κανόνες, σε καλλιτεχνικές εκφράσεις, σε χειροποίητα αντικείμενα και σε θεσμούς μιας περιοχής, τα οποία έχουν γενικά κληροδοτηθεί μέσω μίας διαδικασίας μετάδοσης μέσω των γενεών και έχουν μοιραστεί από μία ομάδα ((Haverkort, 2006; Ibisch et al 2010).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των παραδοσιακών γνώσεων στο χώρο της ιατρικής. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ότι οι παραδοσιακές ιατρικές πρακτικές καλύπτουν ένα σημαντικό ποσοστό (σε ορισμένες

περιοχές) έως και 70-80% των αναγκών υγείας του παγκόσμιου πληθυσμού, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες (WHO, 2008). Όπως περιγράφεται σε αρκετές μελέτες περιπτώσεων, η εγγενής σχέση μεταξύ κοινότητας-ειδικών γνώσεων και τοπικών οικοσυστημάτων είναι εμφανής στη χρήση των φυτών, των ζωικών και ορυκτών παραγώγων που είναι κατά κύριο λόγο διαθέσιμο σε τοπικό επίπεδο και εύκολα προσβάσιμα. Η διατήρηση και η ανανέωση τέτοιου είδους γνώσης θεωρείται ως ένας σημαντικός μηχανισμός για την επιβεβαίωση της ταυτότητας και της κοινωνικής συνοχής και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο τοπικό βιοπορισμό και στα κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά συστήματα. Σε χώρες με μεγάλη πολυμορφία που βιώνουν ταχεία οικονομική και κοινωνική μεταμόρφωση, η βιο-πολιτισμική πολυμορφία κατέχει σημαντικές ανεκμετάλλευτες δυνατότητες για τη μείωση της φτώχειας και την τοπική ανάπτυξη σε πολλούς τομείς (Ibisch et al. 2010). Όσο ισχυρή και αν είναι η εξάρτηση της ανθρώπινης ύπαρξης στην βιοποικιλότητα, η ταχεία μείωσή της εξαιτίας της ανθρώπινης παρέμβασης είναι ανησυχητική. Ειδικότερα, στις αναπτυγμένες και γοργά αναπτυσσόμενες περιοχές με υψηλότερο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) έχουν κρίσιμη απώλεια της βιοποικιλότητας. Παράλληλα σημειώνεται η ταχεία διάβρωση των παραδοσιακών γλωσσών και των παραδοσιακών πρακτικών γνώσεων. Η απώλεια των ζώντων οργανισμών και των συναφών παραδοσιακών πρακτικών γνώσεων μπορεί να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη διαβίωση, στα συστήματα παραγωγής και την υγεία των τοπικών κοινοτήτων (TEEB 2010, Suneetha and Balakrishna, 2010). Αυτές καταστρεπτικές πρακτικές επιδεινώνονται από το ότι δεν υπάρχουν ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την αποτίμηση αυτών των υπηρεσιών οικοσυστημάτων, καθώς οι φορείς χάραξης πολιτικής είναι λιγότερο πεπεισμένοι σχετικά με την ανάγκη προσπαθειών για τη προστασία και την ανάπτυξη του τομέα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Ενώ τέτοιες κυρίαρχες πρακτικές έχουν τις ρίζες τους στην ιστορία της διαχείρισης της βιοποικιλότητας, η εξασφάλιση της προστασίας και της βιώσιμης χρήσης των βιολογικών πόρων, γίνεται ολοένα και περισσότερο μια περιοχή υψηλής προτεραιότητας στην ατζέντα της αειφόρου ανάπτυξης. Η αύξηση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων και η άνιση πρόσβαση στους πόρους και τα οφέλη είναι ένας τομέας ο οποίος έχει αποτελέσει θέμα ενεργού διαλόγου στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής τόσο σε διεθνές όσο εθνικό επίπεδο. Η αναγνώριση των δυνατοτήτων των τοπικών μέσων διαβίωσης μέσω των κατάλληλων μηχανισμών πρόσβασης και διανομής των οφελών είναι μια περιοχή η

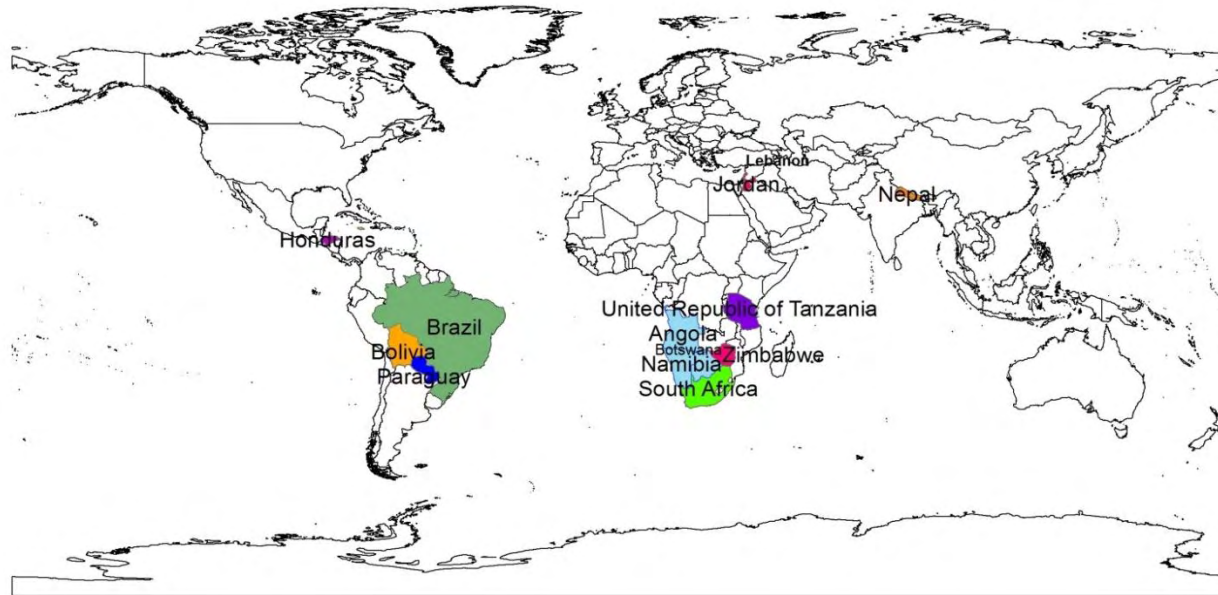
οποία είναι ακόμα σε στάδιο εκκόλαψης. Στο επίπεδο εφαρμογής οι προκλήσεις αυτές συχνά αντιμετωπίζονται με ατομικό και όχι με ολοκληρωμένο τρόπο. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της βελτίωσης της διατροφικής ασφάλειας και υγείας, τα προγράμματα προστασίας των τοπικών ποικιλιών δεν βασίζονται απαραίτητα στις συναφείς διατροφικές ανάγκες ή τη γνώση ή τους τεχνικούς πόρους που είναι διαθέσιμοι σε μία περιοχή. Το πλαίσιο των υπηρεσιών οικοσυστήματος σε μεγάλο βαθμό αντιμετωπίζει το ζήτημα διευρύνοντας την προοπτική της βιολογικής και πολιτισμικής πολυμορφίας. Για να είναι αποτελεσματικές, οι τοπικές προσεγγίσεις ανάπτυξης χρειάζονται ολοκληρωμένα πλαίσια και στρατηγικές που σχετίζονται με διάφορους πόρους, όπως οι βιολογικοί, οι ανθρώπινοι, η κοινωνικοί, οι οικονομικοί, οι πολιτισμικοί. (Payyappallimana, Fadeeva and Dirksen, 2013). Η πολιτική, ως μία εποπτευόμενη πορεία δράσης στη διακυβέρνηση της κοινωνίας των πολιτών για το κοινό καλό, έχει λάβει σπάνια υπόψη της την παραδοσιακή γνώση στις πρακτικές περιβαλλοντικής διαχείρισης για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Οι παραδοσιακές οικολογικές πρακτικές γίνονταν συχνά αντιληπτές ως καταστρεπτικές, όπως η χρήση της φωτιάς για τη διαχείριση των εκτάσεων βοσκής. Οι παραδοσιακές χρήσεις των φυτών από τις αυτόχθονες κοινότητες έχουν παρατηρηθεί και καταγραφεί για εμπορική εκμετάλλευση, χωρίς να γίνεται αναφορά, τις περισσότερες φορές, στις κοινότητες που ήταν φύλακες αυτής της γνώσης. Πριν από τα πρόσφατα παγκόσμια συνέδρια, οι εποπτικοί κανονισμοί συχνά ενθάρρυναν την εκμεταλλευτική εξόρυξη του πολιτισμικού κεφαλαίου με την χρήση των τοπικών φυσικών πόρων και των περιοχών των φυσικών πόρων.

Έτσι, η πρωτύτερη προσέγγιση για τη προστασία των περιοχών φυσικών περιοχών, λάμβανε ελάχιστα υπόψη τις τοπικές γνώσεις και πρακτικές σε σχέση με τη φυσική ιστορία τους, οι οποίες θεωρούνταν καταστροφικές. Τα τελευταία 50 χρόνια έχουν παρατηρηθεί μια αργή μετατόπιση στην πολιτική σε ολόκληρο τον κόσμο και το ξεκίνημα των κοινωνικο-οικολογικών προοπτικών που έχουν εισαχθεί στην πολιτική ανάπτυξης που ασχολείται με τη κοινότητα, στη βάση νέων πολυμερών προοπτικών για την πολιτισμική πολυμορφία και την παραδοσιακή γνώση. Ο συνακόλουθος προβληματισμός για τις πρακτικές παραδοσιακής γνώσης και τη δημοκρατική ένταξη των αυτοχθόνων πληθυσμών στις αποφάσεις διαχείρισης και συνεργατικής χρήσης της γης, έχει βρεθεί ότι έχει μια φυσική συγγένεια με μια ολοκληρωμένη προοπτική που

εδώ και καιρό αποτελεί επίκεντρο για τις πρακτικές που πηγάζουν από την παραδοσιακή γνώση. (Payyappallimana, Fadeeva and Dirksen, 2013)

Καθώς η πολιτισμική γνώση και οι πρακτικές της ήταν η εξισορροπητική πτυχή μεταξύ των φυσικών ή οικολογικών πόρων και της ανθρώπινης παρέμβασης και οποιαδήποτε εξέλιξη (Cochrane, 2006), ο μοντέρνος ηγεμονικός λόγος της οικονομικής ανάπτυξης έχει φανεί ανεπαρκής στην διερεύνηση των δυνατοτήτων των διαφορετικών συστημάτων γνώσης, θεωρώντας τα ως εμπόδιο στην ανάπτυξη (Breidlid 2009). Μια βασική πρόκληση για τους ενδιαφερόμενους που προσπαθούν να προωθήσουν την ιδέα της αειφόρου ανάπτυξης είναι να βρεθούν τα κατάλληλα εργαλεία που θα εκφράσουν τους ρόλους που η πολιτισμική γνώση, κανόνες και αξίες διαδραματίζουν στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης.

ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

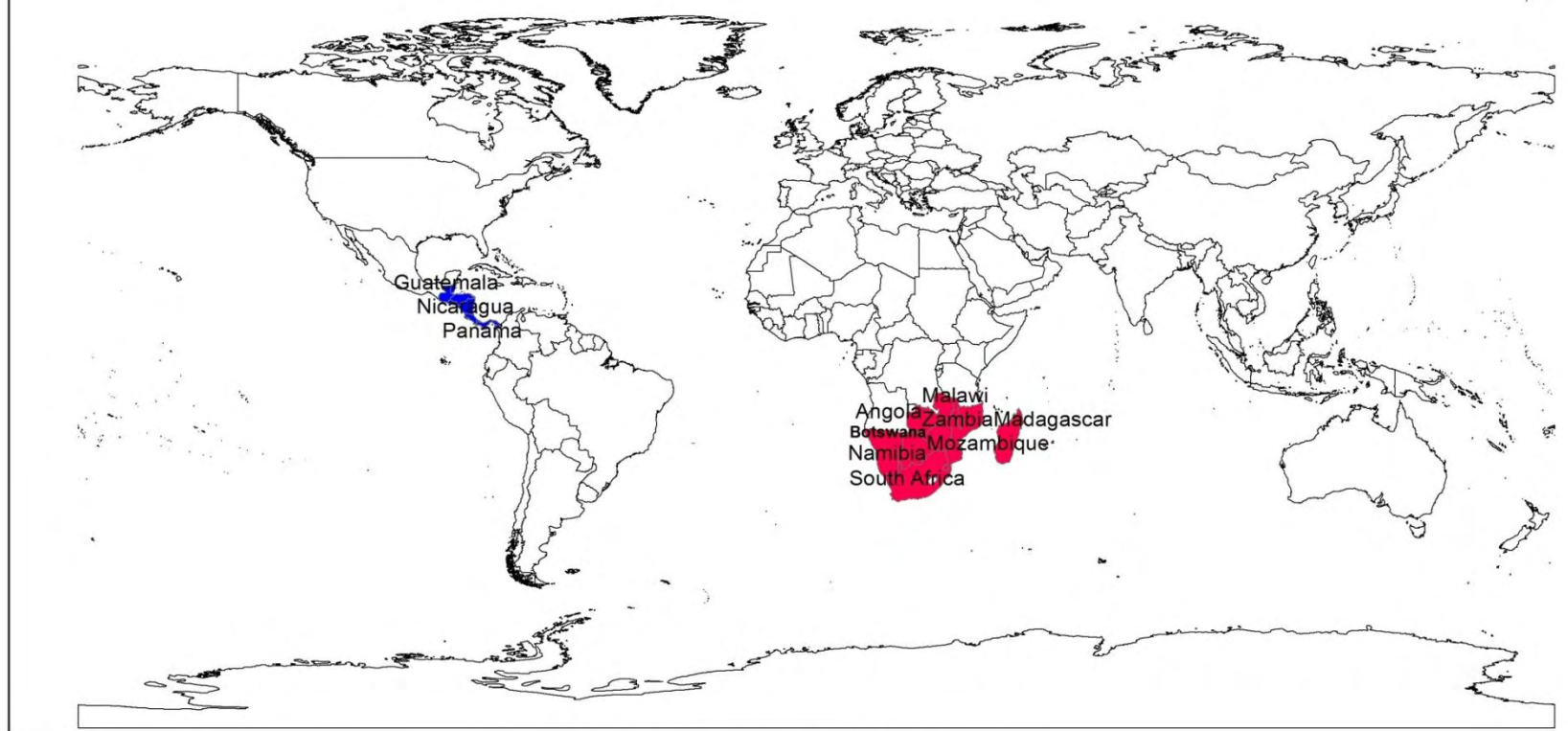

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Al Shouf Cedar Society (1)	 ERP – Every River Has Its People (3)	 Moskitia Pawisa Apiska (MOPAWI) - Agency for the Development of the Mosquitia in Honduras (1)
 Asia Network for Sustainable Agriculture and Bioresources (1)	 Flower Valley Conservation Trust (1)	 Southern Alliance for Indigenous Resources (1)
 Asociación de Caficultores y Productores Agropecuario Santa Rosa del Sur - Bolívar (1)	 Jamaica Conservation and Development Trust (1)	 Wild Jordan (1)
 Associação Vida Verde da Amazônia (AVIVE) (1)	 MOISES BERTONI FOUNDATION (1)	
	 Mkuru Camel Safari (1)	

Εικόνα 13. Εθνικά σύμφωνα για την προστασία της βιοποικιλότητας

ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ACICAFOC - Asociacion Coordinadora Indigena y Campesina (7)
- PhytoTrade Africa (9)

Εικόνα 14. Διακρατικά σύμφωνα για την προστασία της βιοποικιλότητας.

5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (ΕΣΤΠ)

Το Ευρωπαϊκό Σήμα Τοπικής Ποιότητας (ΕΣΤΠ) είναι η κοινή εικόνα των γνήσια αγροτικών περιοχών οι οποίες εργάζονται για την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας, με τη συνδρομή δημοσίων οργανισμών, ιδιωτικών επιχειρήσεων και του συνόλου των κοινωνικών φορέων. Αυτές οι περιοχές χαρακτηρίζονται από την προσφορά ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών με σεβασμό στις αρχές και τις αξίες της προστασίας του περιβάλλοντος και της ποιότητας στην παραγωγική διαδικασία, σε συνεργασία με επιχειρήσεις και οργανισμούς που έχουν αυτοδεσμευθεί στην προαγωγή της τοπικής ανάπτυξης, και επιδεικνύουν αλληλεγγύη, πνεύμα συνεργασίας μεταξύ τους και στήριξη της ιδιαίτερης ταυτότητας κάθε περιοχής. Είναι ένα «σήμα ομπρέλα» το οποίο καλύπτει τις αγροτικές περιοχές που διαθέτουν ήδη τοπικό σήμα ποιότητας και εργάζονται από κοινού για την επίτευξη μιας πραγματικά βιώσιμης και ισόρροπης αγροτικής ανάπτυξης, χωρίς αποκλεισμούς. Αποτελεί ιδιοκτησία του Οργανισμού του Ευρωπαϊκού Σήματος Τοπικής Ποιότητας, μιας μη κερδοσκοπικής οργάνωσης που συστάθηκε δυνάμει του ισπανικού Νόμου περί Ενώσεων του 2002, με έδρα τη Μαδρίτη. Είναι καταχωρημένο στο κοινοτικό μητρώο διπλωμάτων και σημάτων του Γραφείου εναρμόνισης της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) στους ακόλουθους κλάδους της διεθνούς ονοματολογίας.

Πίνακας 2. Κλάδοι διεθνούς ονοματολογίας στους οποίους έχει κατοχυρωθεί το ΕΣΤΠ (στοιχεία από Ruralquality.net, 2015).

Διεθνής Κωδικός	Κλάδος επιχείρησης
6	Κοινά μέταλλα και κράματα αυτών, μεταλλικά κατασκευαστικά υλικά
8	Χειροκίνητα εργαλεία και όργανα χειρός, όργανα κοπής ...
14	Πολύτιμα μέταλλα και κράματα αυτών, κοσμήματα, απομιμήσεις κοσμημάτων
16	Χαρτί, χαρτόνι και χάρτινα είδη, έντυπο υλικό
18	Δέρμα και απομιμήσεις δέρματος, είδη σελοποιίας,
20	Έπιπλα, φελλός, καλάμι, ψάθα, κέρατο, κόκαλο, φίντισι
21	Οικιακά είδη και σκεύη κουζίνας, κρύσταλλο, πορσελάνη
25	Ενδύματα και είδη πιλοποιίας
26	Πλεκτά και κεντήματα, τεχνητά άνθη
27	Χαλιά και είδη δαπέδου, ταπετσαρίες τοίχου
29	Κρέας, αλιεύματα, πουλερικά και κυνήγι, φρούτα και λαχανικά σε κονσέρβα
30	Καφές, τσάι, κακάο, ρύζι, άλευρα, άρτος, ζαχαροπλαστική και ζαχαρώδη προϊόντα, παγωτά, μέλι

31	Γεωργικά προϊόντα, κηπευτικά, δασικά προϊόντα και σπόροι, νωπά οπωροκηπευτικά
32	Ζύθοι, μεταλλικά νερά και άλλα μη οينوπνευματώδη ποτά, χυμοί φρούτων
33	Οينوπνευματώδη ποτά
34	Καπνός
35	Διαφήμιση, διοίκηση εμπορικών επιχειρήσεων
38	Τηλεπικοινωνίες
39	Μεταφορές, οργάνωση ταξιδίων
41	Εκπαίδευση, κατάρτιση, αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες
42	Επιστημονικές, τεχνολογικές, ερευνητικές υπηρεσίες
43	Υπηρεσίες εστίασης, φιλοξενίας
44	Ιατρικές, κτηνιατρικές υπηρεσίες, γεωργικές, κηπευτικές και δασοκομικές υπηρεσίες

Εικόνα 15. Μέλη Ευρωπαϊκού Σήματος Τοπικής Ποιότητας (ΕΣΤΠ) των χωρών της Ισπανίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Ελλάδας (πηγή: <http://www.ruralquality.net>)

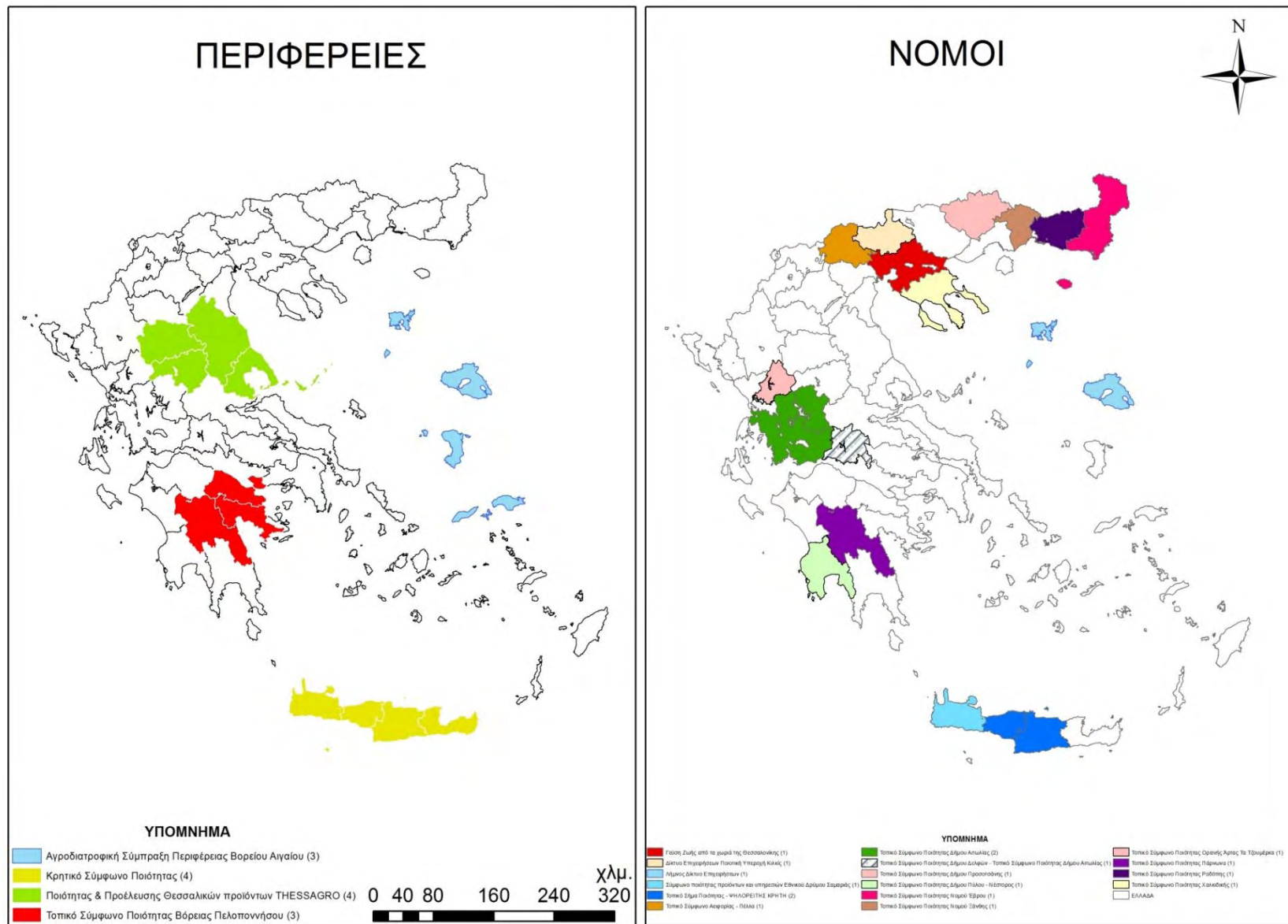
5.3 ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στον Ελλαδικό χώρο συνολικά εντοπίστηκαν 20 Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας τα στοιχεία των οποίων αποτυπώνονται στο Παράρτημα Γ, ενώ η γεωγραφική τους κατανομή αποτυπώνεται στο Χάρτη 10. Από αυτά τα 4 ήταν περιφερειακής εμβέλειας (Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας, Τοπικό σύμφωνο ποιότητας Βόρειας Πελοποννήσου, Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και το Σήμα Ποιότητας & Προέλευσης Θεσσαλικών προϊόντων THESSAGRO) και 16 σε επίπεδο Νομών ή Δήμων. Από το σύνολο των Συμφώνων τα δέκα είναι ενεργά (με διαφορετικό βαθμό συμμετοχής το καθένα), τα τρία αν και λειτούργησαν με αξιόλογο αριθμό επιχειρήσεων κατά το παρελθόν πλέον έχουν υποπέσει σε αδράνεια, δύο αδράνησαν λίγο μετά την ίδρυσή τους, δύο βρίσκονται σε φάση διαβούλευσης με τους υποψήφιους εταίρους και φορείς που πρόκειται να συμμετέχουν σε αυτά, σε δύο από αυτά αν και έχουν γίνει όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες από το καταστατικό τους για πιστοποίηση δεν υπάρχει ανταπόκριση από τους ενδιαφερόμενους (Σύμφωνο ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς και Σήμα Ποιότητας & Προέλευσης Θεσσαλικών προϊόντων THESSAGRO) και τέλος σε ένα που βρίσκεται σε λειτουργία (Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Δήμου Πύλου-Νέστορος) μόλις πέντε επιχειρήσεις έχουν ενταχθεί. Το Σύμφωνο με τα περισσότερα ενταγμένα μέλη είναι το Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Πάρνωνα (91 συνολικά) το οποίο ιδρύθηκε το 1999 ως Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με την επωνυμία «**Τοπικό Σύμφωνο για την Ελιά και το Ελαιόλαδο**» αρχικά με σκοπό την ανάδειξη, προβολή και προώθηση της ελιάς και του ελαιολάδου το 1999 και στη συνέχεια διευρύνθηκε το 2003 στη σημερινή του μορφή. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο Τοπικό αυτό Σύμφωνο Ποιότητας έχουν ενταχθεί επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις προστατευόμενες περιοχές του Όρους Πάρνωνα και του Υγρότοπου Μουστού, οι οποίες εποπτεύονται από τον ομώνυμο Φορέα Διαχείρισης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντίστοιχη προσπάθεια δημιουργίας Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας που υποστηρίζεται από το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς στην Κρήτη και έχει σαφή προσανατολισμό την προστασία και την ανάδειξη του σπάνιου οικοσυστήματος της συγκεκριμένης περιοχής, δεν έχει καταφέρει να προσελκύσει και να πιστοποιήσει με το αντίστοιχο σήμα τοπικές επιχειρήσεις. Τέλος αξιοσημείωτη είναι η μηδενική πιστοποίηση επιχειρήσεων και προϊόντων με το Σήμα Ποιότητας & Προέλευσης Θεσσαλικών προϊόντων THESSAGRO, παρά την εκτενή δημοσιότητα και προώθησή του στην κατεξοχή

αγροτική θεσσαλική περιφέρεια με δεκάδες τοπικά κτηνοτροφικά και γεωργικά προϊόντα. Η έννοια των τοπικών συμφώνων στην ελληνική περιφέρεια δεν έχει βρει την ανάλογη ανταπόκριση στις τοπικές κοινωνίες εξαιτίας:

- Ελλειπός ενημέρωσης και διάχυσης σε πιθανούς ενδιαφερόμενους των δυνατοτήτων και προοπτικών των ενταγμένων επιχειρήσεων.
- Δαιδαλώδεις και χρονοβόρες διαδικασίες ένταξης και πιστοποίησης επιχειρήσεων και προϊόντων καθώς και ασαφείς και παράλογες προϋποθέσεις απονομής τοπικού σήματος σήματος.
- Δυσκολίες στη συμμόρφωση με πρότυπα και συστήματα που απορρέουν από την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών.
- Γενικότερη απογοήτευση των ενταγμένων επιχειρήσεων καθώς τα οφέλη που αποκομίζουν είτε είναι ανύπαρκτα είτε εξαιρετικά μακροχρόνια με αποτέλεσμα να αποχωρούν και να εγκαταλείπουν την προσπάθεια.

Εικόνα 16. Περιφερειακά και Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας στην Ελλάδα

6. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Ένα μεγάλο εύρος τομέων, έχουν σημαντική ωφέλιμη επίδραση στην βιοποικιλότητα, ενώ ταυτόχρονα επωφελούνται από τις ιδιότητες πολλών οικοσυστημάτων. Έτσι, οι πρακτικές προστασίας και προώθησης της βιοποικιλότητας, πρέπει να είναι συντονισμένες άψογα. Τα διάφορα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος, δεν επαρκούν για την επίτευξη αυτού του στόχου. Για να διατηρηθούν τα οφέλη που προκύπτουν από τα διάφορα οικοσυστήματα, ο οικονομικός και ο πολιτικός τομέας, πρέπει να αναγνωρίσουν την σημαντικότητα της βιοποικιλότητας, και να την λάβουν υπ' όψη στους σχεδιασμούς και τις δράσεις τους.

6.1 ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Ο χωρικός σχεδιασμός περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, τον χωρικό συντονισμό των αντίστοιχων πολιτικών, όπως για παράδειγμα συντονισμό των αντίστοιχων περιφερειών και ομοσπονδιακών σχεδιασμών και παίζει σημαντικό ρόλο στην δημιουργία οικολογικών υποδομών. Κατ' αρχήν, η βιοποικιλότητα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη, σε εθνικό επίπεδο, σε παρεμβάσεις που αφορούν κτίρια και εγκαταστάσεις στο πλαίσιο σχεδιασμών συσχετιζόμενων με όλες τις διακριτές δράσεις που αφορούν πολιτικές υποδομών, στον τομέα της ενέργειας και συγκεκριμένα στα αντικείμενα παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας, στην εθνική άμυνα, στην γεωργία, καθώς και στην δασοκομία. Για να διασφαλιστεί η σωστή λειτουργία των βιότοπων, η προσοχή πρέπει να εστιαστεί τόσο στον ποιοτικό, όσο και στον ποσοτικό χαρακτήρα της προστασίας του περιβάλλοντος.

6.2 ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ

Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να τηρούνται τα παρακάτω!

- Φυσική αναγέννηση βιότοπων, όπου καθίσταται δυνατόν: πρωτεύουσας σημασίας και πρέπει να προάγεται για κάθε δασική έκταση.
- Αναγέννηση προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες: ο συνδυασμός των ειδών δέντρων να είναι προσαρμοσμένος στη τοποθεσία κατά

τέτοιο τρόπο ώστε τα οικολογικά χαρακτηριστικά του να μην επηρεάζονται αρνητικά.

- Εξέταση της υφιστάμενης δομικής ποικιλομορφίας: οι δυνατότητες για τη διατήρηση και την προώθηση της ποικιλομορφίας του δασικού οικοτόπου χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια των δασοκομικών παρεμβάσεων.
- Εδαφοπροστασία ξήλευσης: η φυσική γονιμότητα του εδάφους δεν φθείρεται είτε χημικά είτε φυσικά (μη εκτεταμένη χρήση οχήματος).

Δασικές προστατευόμενες περιοχές, προστασία των ειδών, νεκρή ξυλεία και ποικίλες δομές

- Νεκρή ξυλεία και ποικίλες δομές: αυτές πρέπει να είναι διαθέσιμες - σε οικολογικά επαρκή ποσότητα και ποιότητα - σε όλες τις περιφέρειες της Ελβετίας. Η επαρκής πυκνότητα σε σχέση με τα δέντρα των παλαιών οικοτόπων είναι επίσης απαραίτητη.
- Προώθηση των ειδών: σε τοποθεσίες στις οποίες η προστασία των βιοτόπων είναι ανεπαρκής, ειδικά μέτρα προώθησης των ειδών θα πρέπει να προστατεύουν και να προάγουν τα είδη που σχετίζονται με τα δάση.

Η σύνδεση των δασών μεταξύ τους και με τα οικοσυστήματα της υπαίθρου πρέπει να εξασφαλιστεί ως μία σημαντικά προϋπόθεση για τη μακροπρόθεσμη προστασία της βιοποικιλότητας και από την άποψη της εδραίωσης μιας οικολογικής υποδομής.

6.3 ΓΕΩΡΓΙΑ

Η εκπλήρωση των "περιβαλλοντικών στόχων για τη γεωργία" είναι επιτακτική για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στον αγροτικό τοπίο. Στον τομέα της βιοποικιλότητας, οι περιβαλλοντικοί στόχοι αυτοί εκφράζονται ποσοτικά σε περιφερειακό επίπεδο, προσόντα και υλοποιούνται σε συντονισμένη βάση. Η διατήρηση των εκτάσεων που είναι ακόμα πλούσια σε είδη και σήμερα, η ενίσχυση της οικολογικής ποιότητας των υφιστάμενων ζωνών οικολογικής αντιστάθμισης, τη βελτίωση της διασύνδεσης τους και, όπου είναι αναγκαίο, η δημιουργία πρόσθετων ζωνών οικολογικής αντιστάθμισης (να είναι γνωστή πλέον ως τομείς προτεραιότητας της βιοποικιλότητας) είναι σημαντικές για την προώθηση της βιοποικιλότητας σε

γεωργίας. Τα κίνητρα που παρέχονται για την παροχή υπηρεσιών για την προστασία της βιοποικιλότητας πρέπει να αυξηθούν, των συνεργειών (π.χ. προώθηση των ωφέλιμων ειδών και λειτουργία ρυθμιστικών περιοχών) με τη γεωργική παραγωγή και να ενισχυθούν οι σχετικά απαραίτητες πρωτοβουλίες των γεωργών μέσω της η αναγνώρισης των υπηρεσιών του οικοσυστήματος και την αξιοποίησή τους στις διάφορες γεωργικές μεθόδους παραγωγής θα πρέπει να ενταθεί. Οι γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες και η έρευνα θα συμβάλλουν στη βέλτιστη προώθηση της βιοποικιλότητας ως συστατικό μέρος της βιώσιμης γεωργίας. Τα οφέλη μίας υψηλού επιπέδου βιοποικιλότητας στις αγροτικές περιοχές και η σημασία των υπηρεσιών οικοσυστήματος που παρέχει (π.χ. επικονίαση, γονιμότητα του εδάφους, έλεγχος των παρασίτων), θα πρέπει να γίνουν γνωστά και να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος της γεωργικής εκπαίδευσης και συμβουλευτικής.

6.4 ΚΥΝΗΓΙ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ

Η βιωσιμότητα της χρήσης της γης για κυνήγι και αλιεία πρέπει να βελτιωθεί με στοχευμένο τρόπο. Η χρήση των ειδών θα πρέπει να ελέγχεται περιοδικά και να προσαρμόζεται, αν είναι απαραίτητο, σε σχέση με την φυσική αναγέννηση των δασών, την κλιματική αλλαγή και την τεχνητή γενετική επιλογή μέσω της δυσανάλογα υψηλής αφαίρεσης ορισμένων στοιχείων των πληθυσμών.

Για την προστασία των άγριων θηλαστικών και πτηνών, είναι απαραίτητος ο χαρακτηρισμός ήσυχων ζωνών για την άγρια πανίδα. Το δίκτυο των προστατευόμενων περιοχών και των ήσυχων ζωνών για την άγρια πανίδα που αναπτύσσεται επί του παρόντος θα πρέπει να ενσωματώνεται σε διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού, ως μέρος της οικολογικής υποδομής, στην οποία θα πρέπει να προσαρμοσθούν και οι οικότοποι των ιχθυοαποθεμάτων και η σύνδεση αυτών με υδατορρεύματα, ιδίως από τις λίμνες σε χείμαρρους και μηχανισμούς ανόδου και καθόδου για τα ψάρια.

6.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗ

Η βιοποικιλότητα είναι ουσιαστική στην δημιουργία τουριστικής αξίας και θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθεί σε μακροπρόθεσμη βάση στον τουρισμό, τον αθλητισμό και την αναψυχή. Για το λόγο αυτό, η βιοποικιλότητα θα πρέπει όλο και περισσότερο να ενσωματωθεί στις πολιτικές που αφορούν τον αθλητισμό και τον τουρισμό και θα πρέπει να διασφαλιστεί η διατομεακή συνεργασία. Ο τουρισμός, ο

αθλητισμός και η αναψυχή θα πρέπει να συμβάλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας μέσω υπηρεσιών και υποδομών που είναι συμβατές με τη φύση. Οι τουριστικές, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες θα πρέπει επίσης να περισσότερο ελεγχόμενες και να καθοριστούν οι προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της ποικιλότητας των ειδών σε σημαντικές περιοχές (π.χ. μέτρα χωροταξικού σχεδιασμού για τον καθορισμό καταφυγίων/ζώνες ηρεμίας για την άγρια πανίδα), να ελέγχεται ο αριθμός των επισκεπτών σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές και να παρέχεται πληροφόρηση. Οι απομακρυσμένες περιοχές με χαμηλή επισκεψιμότητα θα πρέπει να προστατεύονται από μεγάλες ροές επισκεπτών και κατά συνέπεια από συναφείς διαταράξεις μέσω της προστασίας και της δημιουργίας επαρκώς ελκυστικών τοπικών χώρων αναψυχής.

6.6 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη των υφιστάμενων υποδομών μεταφορών έναντι της κατασκευής των νέων υποδομών. Αν η κατασκευή ενός νέου κτιρίου είναι αναπόφευκτη, οι οικοτόποι που χρειάζονται προστασία θα πρέπει να προφυλαχθούν εάν είναι δυνατόν. Πρέπει να εξασφαλίζεται η βατότητα για τα άγρια ζώα, τα αμφίβια, τα ερπετά και τα μικρά θηλαστικά πρέπει να συνεχιστεί με παράλληλη ελαχιστοποίηση του κατακερματισμού των οικοτόπων και ενσωμάτωση διαδρόμων άγριας ζωής κατά τον οικιστικό σχεδιασμό, τη δασική και την αγροτική εκμετάλλευση. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο έλεγχος και ο περιορισμός τυχόν χωροκατακτητικών οργανισμών.

6.7 ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ο σχεδιασμός της παραγωγής ενέργειας πρέπει να γίνεται σε μεγάλη χωρική κλίμακα (επίπεδο περιφέρειας) και σε μια ουσιαστικά ολοκληρωμένη βάση με την ενσωμάτωση και την αξιολόγηση όλων των πηγών ενέργειας και των ιδιαίτερων δυνατοτήτων τους, ενώ θα πρέπει να ελαχιστοποιείται όσο το δυνατόν σε αυτή τη διαδικασία η φθορά της βιοποικιλότητας.

6.8 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΓΑΙΕΣ, ΚΤΙΡΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Οι περιοχές δημόσιας ιδιοκτησίας με υψηλή οικολογική αξία θα πρέπει να διατηρούνται και να μην υπόκεινται σε μεταβολή χρήσης γης ή σε πώληση. Περιοχές που δεν έχουν σημαντική οικολογική αξία επί του παρόντος, πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσο θα μπορούσαν να διατεθούν για οικολογική σύνδεση ή ως προστατευόμενες περιοχές για τη βιοποικιλότητα, ενώ είναι δυνατή η χρήση αυτών των περιοχών ως όμοια αποζημίωση σε περίπτωση απαλλοτριώσεων.

6.9 ΠΑΡΑΓΩΓΗ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ/ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Ο επιχειρηματικός κίνδυνος που προκύπτει από την απώλεια της βιοποικιλότητας θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με μεγαλύτερη αυστηρότητα και η αρνητική επίδραση της οικονομικής δραστηριότητας στη βιοποικιλότητα πρέπει να μειωθεί. Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό, να προωθούνται οι επιχειρηματικές ευκαιρίες που συνδέονται με τη προστασία και τη προώθηση της βιοποικιλότητας. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ της βιοποικιλότητας και της οικονομίας πρέπει να προσδιορίζονται με μεγαλύτερη σαφήνεια από την επιστήμη μέσω της στενότερης σύνδεση της επιστήμης και των επιχειρήσεων. Επιπλέον, η πληροφόρηση σχετικά γι' αυτές τις αλληλεπιδράσεις θα πρέπει να γίνει περισσότερο προσιτή στις επιχειρήσεις.

6.10 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Οι αποτελεσματικά προστατευόμενοι, διασυνδεδεμένοι και λειτουργικοί οικότοποι αποτελούν μία θεμελιώδη προϋπόθεση για τη βιοποικιλότητα, που είναι πλούσια και έχει την ικανότητα να αντιδρά στις αλλαγές (π.χ. αλλαγή του κλίματος). Οι υφιστάμενες προστατευόμενες περιοχές πρέπει να προστεθούν και να βελτιωθούν με ποιοτικούς όρους. Οι περιοχές οικολογικής σύνδεσης εξασφαλίζουν τη βατότητα του φυσικού τοπίου μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών.

Η προστασία στις υφιστάμενες προστατευόμενες περιοχές με χαμηλότερες απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία της βιοποικιλότητας (π.χ. καταφύγια θηραμάτων, καταφύγια υδρόβιων και μεταναστευτικών πτηνών) πρέπει να επεκταθεί. Για να είναι σε θέση οι υπάρχουσες προστατευόμενες περιοχές να εκπληρώσουν τον σκοπό τους, η διαχείριση των εν λόγω περιοχών πρέπει επίσης να βελτιωθεί. Η

διαχείρισή τους θα πρέπει να είναι περισσότερο προσανατολισμένη στους στόχους προστασίας. Για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη λειτουργικότητα των περιοχών θα πρέπει να εφαρμόζονται μέτρα ανάπλασης, εφόσον χρειάζεται.

6.11 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Τα μεμονωμένα είδη ή οι ομάδες ειδών δεν μπορούν να προωθηθούν επαρκώς μέσω της προστασίας των οικοτόπων και χρειάζονται επιπλέον ειδικά μέτρα στο μέλλον για να εξασφαλιστεί η επιβίωση των πληθυσμών τους. Τα εισαγμένα χωροκατακτητικά είδη μπορεί να αποτελέσουν απειλή για την αυτόχθονα είδη και να οδηγήσουν στον αφανισμό τους.

Όσον αφορά την προστασία των ειδών, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στα αυτόχθονα είδη που είναι γνωστό ότι απειλούνται, μέσω πακέτου μέτρων. Προτεραιότητα θα δοθεί στις στρατηγικές προώθησης που βασίζονται στα υπάρχοντα μέσα προστασίας και προώθησης, θα αξιοποιηθούν οι συνεργίες με τις τομεακές πολιτικές και θα προωθηθούν ταυτόχρονα διάφορα είδη προτεραιότητας μέσω κοινών οικοτόπων. Θα αναπτυχθούν ειδικά σχέδια δράσης για τα εθνικά είδη προτεραιότητας, για τα οποία η προστασία των βιοτόπων είναι ανεπαρκής για να εξασφαλίσει τη διατήρησή τους.

Πρέπει να δημιουργηθεί και να εφαρμοστεί μια εθνική στρατηγική για την πρόληψη της εισαγωγής και της εξάπλωσης των χωροκατακτητικών ξένων ειδών που έχουν τη δυνατότητα να προκαλέσουν ανεπανόρθωτη ζημιά στα αυτόχθονα και γηγενή είδη. Στο πλαίσιο ενός προγράμματος παρακολούθησης, θα είναι δυνατόν να εντοπιστούν οι απειλές για το περιβάλλον και την υποβάθμιση της βιοποικιλότητας από τα χωροκατακτητικά ξένα είδη σε πρώιμο στάδιο και να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων που εφαρμόζονται.

6.12 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Ένα υψηλό επίπεδο γενετικής ποικιλότητας επιτρέπει στα είδη να προσαρμοστούν καλύτερα στις διαφοροποιημένες συνθήκες του περιβάλλοντος. Είναι η βάση για την επιβίωση των ειδών και τη διατήρηση των υπηρεσιών του οικοσυστήματος. Είναι επίσης μια πηγή των γενετικών πόρων για την έρευνα και τον

κλάδο της γεωργίας και της δασοκομίας. Μέχρι το 2020, να επιβραδυνθεί και αν είναι δυνατόν, θα διακοπεί ο ρυθμός γενετική υποβάθμιση. Πρέπει να εξασφαλισθεί η διατήρηση και η βιώσιμη χρήση των γενετικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της κτηνοτροφίας και των καλλιεργειών. Η γενετική ποικιλότητα των ειδών πρέπει να αναπτυχθεί ως κριτήριο και να ληφθεί υπόψη κατά τον χαρακτηρισμό των προστατευόμενων ή συνδεδεμένων περιοχών. Τα υφιστάμενα μέτρα (π.χ. εθνικά σχέδια δράσης, τράπεζες γονιδίων, συλλογές μικροβιολογικών καλλιεργειών, ζωολογικοί και βοτανικοί κήποι) για τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της γενετικής ποικιλομορφίας θα πρέπει να συνεχιστούν και να αναπτυχθούν περαιτέρω. Τέλος, αναγκαία είναι και η επικύρωση του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια για την Πρόσβαση στους Γενετικούς Πόρους και τη Δίκαιη και Ισότιμη Κατανομή των Οφελών που προκύπτουν από τη χρήση τους το συντομότερο δυνατό.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι πρωτοβουλίες για τη διάθεση και προώθηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών με *Σήμα Ποιότητας για την Προστασία της Βιοποικιλότητας* θα πρέπει να υλοποιούνται σχεδόν πάντοτε σε συλλογικό επίπεδο. Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εμπορική διάθεση προϊόντων αλλά και προσφορά υπηρεσιών αφορούν συνολικά τέσσερις βασικούς τομείς:

1. τα προϊόντα, που πρέπει να έχουν "πραγματική ποιότητα" και κοινά χαρακτηριστικά, όπως η προέλευση, η εικόνα και η θέση τους στην αγορά.
2. τους παραγωγούς, που πρέπει να συμμετέχουν με συγκεκριμένο τρόπο, γεγονός που σημαίνει ότι συμμερίζονται τους στόχους, είναι έτοιμοι να συμμετάσχουν ενεργά, να αποδεχθούν και να εφαρμόσουν τους κανόνες που ορίζονται.
3. τους εμπλεκόμενους φορείς που έχουν την ευθύνη της διαχείρισης του Σήματος Ποιότητας και είναι παράλληλα υπεύθυνοι για τη διάδοση και διαφήμισή του προς τους καταναλωτές, τους εμπόρους, παραγωγούς, επαγγελματίες, προσωπικό των επιχειρήσεων.
4. τη συλλογική κινητοποίηση, το περιβάλλον εργασίας που επιτρέπει την κινητοποίηση γύρω από μια πρωτοβουλία, τη δημιουργία κινήτρου και την αμοιβαία εμπιστοσύνη.

Με τον τρόπο αυτό, περιοχές που λειτουργούν υπό ιδιαίτερο καθεστώς προστασίας, όπως πχ. περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000, μπορούν να ανταποκριθούν με τον κατάλληλο τρόπο στις ανάγκες των καταναλωτών, μέσω βασικών στοιχείων που οφείλουν να προωθούν μέσα από τα παραγόμενα τοπικά προϊόντα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες και που είναι η ακεραιότητα του περιβάλλοντος, η προστασία της βιοποικιλότητας και κατά συνέπεια και των φυσικών πόρων εν γένει, η πολιτισμική ταυτότητα που βασίζεται σε σταθερές παραδόσεις και κυρίως μια καλύτερη ποιότητας ζωής.

8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

- Διοργάνωση εκδηλώσεων ενημέρωσης και δημόσιας διαβούλευσης
- Δημιουργία και έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου με τα κριτήρια ένταξης των επιχειρήσεων στο Σύμφωνο Ποιότητας
- Δημιουργία διαδικτυακής πλατφόρμας με εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης για διαδραστική επικοινωνία με το κοινό
- Προβολή των μελών από την ιστοσελίδα του Συμφώνου και άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
- Επικοινωνία διακριτικού λογότυπου
- Σύνταξη και δημοσίευση δελτίων τύπου στα ΜΜΕ
- Σχεδιασμός και εκτύπωση έντυπου καταλόγου για την προβολή των μελών στους επισκέπτες της περιοχής
- Προβολή επιχειρήσεων στα ελληνικά και διεθνή ΜΜΕ με διαφημιστικά έντυπα.
- Συλλογική συμμετοχή σε εθνικές και διεθνείς εμπορικές εκθέσεις

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρβανιτογιάννης Σ.Ι και Κούρτης Λ.(2002), *ISO9000:2000*, Σταμούλης, σελ 103-105
- Δερβιτσιώτης, Ν.Κ.(2001). *Ανταγωνιστικότητα Με Διοίκηση Ολικής Ποιότητας*.
INTERBOOKS
- ΕΛΟΤ EN ISO 8402, «Διαχείριση ποιότητας και Διασφάλιση της Ποιότητας
Λεξιλόγιο»
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2002). *Εγγραφο Εργασίας της Επιτροπής για
το Natura 2000*. [online] Βρυξέλλες, Διαθέσιμο στη:
http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/2002_faq_el.pdf
[Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2015].
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2009). *Έκθεση της Επιτροπής προς το
Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συνολική έκθεση σχετικά με την
κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών απαιτούμενη από το
άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων*. COM(2009) 358 τελικό. [online]
Βρυξέλλες. Διαθέσιμο στη:
<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2009/EL/1-2009-358-EL-F1-1.Pdf>
[Ανακτήθηκε 26 Μαΐου 2015].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, (2009). *Προϊόντα και
υπηρεσίες οικοσυστήματος*. Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ιστοσελίδα Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων-Υγροτόπων, (2015). *Προστατευόμενες
Περιοχές*. [online] Διαθέσιμο στη:
http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html [Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2015].
- Ιστότοπος Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, (2015). *Οργανισμοί Τυποποίησης*.
[online] Διαθέσιμο στη:
[http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/scient_tyropoiisi/or
ganismoι](http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/scient_tyropoiisi/organismoι).
- Καμπουρίδης, Γεώργιος (2001). *Η Στρατηγική της Ποιότητας και η Ελληνική
Μικρομεσαία Επιχείρηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος.

- Καραβέλλας, Γ., Κατσαδωράκης, Γ., Μαραγκού, Π., Νάντσου, Θ., Σβορώνου, Ε.
(2003). *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών. Οδηγός Ορθής Πρακτικής*.
Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
- Μελιάδου, Α. (2000). *Βιοποικιλότητα (Οδηγός Εκπαιδευτικών)*. Ανάπτυξη
Εκπαιδευτικού Υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.
- Μουμτζόγλου, Α. (2001). *Η Ποιότητα στις Υπηρεσίες – Συστήματα Διασφάλισης
Ποιότητας (TQM)*. Εκδόσεις Μάνατζμεντ.
- Ποιραζοΐδης, Κ. (2003). Επιλογή βιοτόπων αναπαραγωγής από ημερόβια αρπακτικά
πουλιά που συνυπάρχουν στο Εθνικό Πάρκο Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου.
Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Βιολογίας, Σχολή Θετικών Επιστημών,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Φραντζής, Ι.Δ. (2003). Η Στρατηγική της Ποιότητας στις Σύγχρονες Επιχειρήσεις.
Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πανεπιστημίου Πειραιώς.
- Alexiades, M. and Sarah, A. (2002). Laying the foundation: equitable biodiversity
research relationships. In: S. Laird, ed., *Biodiversity and Traditional Knowledge:
Equitable Partnerships in Practice (People & Plants Conservation Manual)*, 1st
ed. Earthscan Publications Ltd, p.3.
- Breidlid, A. (2009). Culture, Indigenous Knowledge Systems and Sustainable
Development: A Critical View of Education in an African Context. *International
Journal of Educational Development*, (29), pp.140-148.
- Cochrane, P. (2006). Exploring Cultural Capital and its Importance in Sustainable
Development. *Ecological Economics*, (57), pp.318-330.
- Convention on Biological Diversity. (1992). United Nations.
- Deming, W. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, Mass.: Massachusetts Institute of
Technology, Center for Advanced Engineering Study, pp.18-97.
- Eldredge, N. (2002). *Life on earth*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO.
- Elot.gr, (2015). ΕΛΟΤ - Πιστοποίηση. [online] Διαθέσιμο στη:
http://www.elot.gr/34_ell_html.aspx.

- Esyd.gr, (2015). Το ΕΣΥΔ. [online] Διαθέσιμο στη:
<http://www.esyd.gr/portal/p/esyd/el/esydtop.jsp>.
- European Communities, (2008). *The Economics of Ecosystems and Biodiversity - Interim Report 2008*. [online] Διαθέσιμο στη:
http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/index_en.htm
[Ανακτήθηκε 20 Μαΐου 2015].
- Feigenbaum, A. (1991). *Total quality control*. New York: McGraw-Hill.
- Gaston J. K., Spicer, I. J. (2008). *Βιοποικιλότητα: Μια εισαγωγή*. Θεσσαλονίκη:
University Studio Press.
- Greencontrol.gr, (2015). Green Control - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ. Διαθέσιμο στη:
<http://www.greencontrol.gr/#> [Ανακτήθηκε 17 Μαΐου 2015].
- Halley M. (2010). Πόσο καλά μπορούμε να προβλέψουμε τους ρυθμούς εξαφάνισης που οφείλονται στην απώλεια ενδιαιτήματος;. Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Οικολογίας - «Οικολογικές διεργασίες στο χώρο και το χρόνο». Ελληνική Οικολογική Εταιρεία - Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία - Ελληνική Βοτανική Εταιρεία. Πάτρα 7 - 10 Οκτωβρίου 2010.
- Haverkort, B. (2006). Challenges for Endogenous Development and Biocultural Diversity. In: B. Haverkort and S. Rist, ed., *Endogenous Development and Biocultural Diversity. The interplay of worldviews, globalization and locality*, 1st ed. Leusden: ETC /Compas, pp.24-44.
- Heywood, V. and Watson, R. (1995). *Global biodiversity assessment*. Cambridge: University Press for United Nations Environment Programme.
- Ibisch, P., A. Vega, E. and Herrmann, T. ed., (2010). *Interdependence of Biodiversity and Development under Global Change. Technical Series No. 54*. 2nd ed. Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Juran, J. and Godfrey, A. (1999). *Juran's quality handbook*. New York: McGraw Hill.
- Kettunen, M. and Brink, P. (2006). *Value of biodiversity- Documenting EU examples where biodiversity loss has led to the loss of ecosystem services. Final report for the European Commission*. [online] Brussels: Institute for European

- Environmental Policy (IEEP). Διαθέσιμο στη:
http://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/value_biodiversity.pdf [Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2015].
- Kloppenburg, J. (2004). *First the seed*. Madison, Wis.: University of Wisconsin Press.
- Lévêque, C. and Mounolou, J. (2003). *Biodiversity*. Chichester, England: John Wiley & Sons, Ltd.
- Mader, S. (2009). *Inquiry into life*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- McNaughton, S. (1994). Biodiversity and Function of Grazing Ecosystems. In: E. Schulze and H. Mooney, ed., *Biodiversity and Ecosystem Function*, 1st ed. Springer, pp.361-383.
- Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis. World Resources Institute, Washington, DC. Διαθέσιμο στη: <http://www.unep.org/maweb/documents/document.354.aspx.pdf> [Ανακτήθηκε 21 Μαΐου 2015]
- Nhm.ac.uk, (2015). Our science | Natural History Museum. [online] Διαθέσιμο στη: <http://www.nhm.ac.uk/our-science.html> [Ανακτήθηκε 15 Μαΐου 2015].
- Payyappallimana, U., Fadeeva, Z. and Dirksen, A. ed., (2013). *Innovation in Local and Global Learning Systems for Sustainability: Traditional Knowledge and Biodiversity – Learning Contributions of the Regional Centres of Expertise on Education for Sustainable Development*. 1st ed. Yokohama: United Nations University Institute of Advanced Studies.
- Ruralquality.net, (2015). *European Territorial Quality Mark*. [online] Διαθέσιμο στη: <http://www.ruralquality.net/gr/content/show/&tid=134.html> [Ανακτήθηκε 7 Μαΐου 2015].
- Suneetha, M. and Balakrishna, P. (2010). Biodiversity, Sustainability and Education: Are We Doing Enough to Connect the Dots?. *Global Environmental Research*, 14, pp.147-153.
- Sustainable Travel International, (2015). Impact Monitoring System. [online] Διαθέσιμο στη: <http://sustainabletravel.org/our-work/10-million-better/impact-monitoring-system/>.

- TEEB, (2010). *The Economics of Ecosystems and Biodiversity: Mainstreaming the Economics of Nature: A synthesis of the approach, conclusions and recommendations of TEEB*.
- United Nations 1992. Convention on Biological Diversity, 1:1-2. Διαθέσιμο στη: <https://www.cbd.int/convention/text/> [Ανακτήθηκε 22 Μαΐου 2015]
- United Nations Environment Programme, (2012). *The Fifth Global Environment Outlook (GEO-5)*. [online] pp.141-142. Διαθέσιμο στη: http://www.unep.org/publications/contents/pub_details_search.asp?ID=6258 [Ανακτήθηκε 24 Μαΐου 2015].
- WHO Fact sheet. (2008). 1st ed. [ebook] WHO. Διαθέσιμο στη: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs134/en/> [Ανακτήθηκε 27 Μαΐου 2015].
- Williams, P. (2015). *Biodiversity and WORLDMAP*.. [online] Nhm.ac.uk. Διαθέσιμο στη: <http://www.nhm.ac.uk/research-curation/research/projects/worldmap/> [Ανακτήθηκε 27 Μαΐου 2015].
- World Wildlife Fund, (2012). *Living Planet Report. Biodiversity, biocapacity and better choices*. [online] pp.17-18. Διαθέσιμο στη: <https://www.worldwildlife.org/publications/living-planet-report-2012-biodiversity-biocapacity-and-better-choices> [Ανακτήθηκε 27 Μαΐου 2015].
- WWF Ελλάς, (2009). Το αύριο της Ελλάδας: επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα κατά το άμεσο μέλλον. Διαθέσιμο στη: http://www.wwf.gr/images/pdfs/wwf-to_avrio_tis_elladas.pdf.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α - Εθνικά, Ευρωπαϊκά και Διεθνή Πρότυπα

Α.1 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

❖ ISO 9001:2008

Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας

Το ISO 9001:2008 έχει εκπονηθεί από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και είναι ένα διεθνές πρότυπο στο οποίο καθορίζονται οι γενικές απαιτήσεις του συστήματος διαχείρισης ποιότητας με τις οποίες θα πρέπει να συμμορφώνονται οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να αποδεικνύουν την ικανότητα τους να παρέχουν προϊόντα ή/και υπηρεσίες που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των πελατών και της νομοθεσίας.

Το ISO 9001:2008 μπορεί να εφαρμοσθεί από όλες τις επιχειρήσεις και οργανισμούς (ιδιωτικού και δημοσίου χαρακτήρα) ανεξάρτητα από τον τύπο, το μέγεθος και τη δραστηριότητα τους, οι οποίες επιδιώκουν να αυξήσουν την ικανοποίηση των πελατών τους για τα παρεχόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες διαμέσου της εφαρμογής ενός συστήματος διαχείρισης ποιότητας.

Το σύστημα διαχείρισης ποιότητας κατά ISO 9001:2008 αναπτύσσεται ακολουθώντας τις εξής φάσεις:

- Προσδιορισμός των νομικών και κανονιστικών απαιτήσεων για τα παρεχόμενα προϊόντα/υπηρεσίες
- Αξιολόγηση της συμμόρφωσης των υφιστάμενων διαδικασιών διαχείρισης και των αρχείων της επιχείρησης με τις απαιτήσεις του προτύπου
- Αναθεώρηση των υφιστάμενων διαδικασιών και αρχείων στις περιπτώσεις όπου υπάρχει απόκλιση από τις απαιτήσεις του προτύπου και εισαγωγή νέων διαδικασιών και αρχείων στις περιπτώσεις όπου υπάρχει πλήρης έλλειψη
- Εκπαίδευση προσωπικού στις απαιτήσεις του συστήματος
- Εφαρμογή του συστήματος
- Ανασκόπηση και τροποποίηση συστήματος αν κριθεί απαραίτητο
- Διεξαγωγή εσωτερικής επιθεώρησης

A.2 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ & ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

❖ OHSAS 18001:2007/ΕΛΟΤ1801:2008

Συστήματα Διαχείρισης Εργασιακής Ασφάλειας και Υγιεινής

Το ΕΛΟΤ 1801:2008 και το OHSAS 18001:2007 είναι δύο ισοδύναμα πρότυπα τα οποία καθορίζουν τις γενικές απαιτήσεις που πρέπει να καλύπτονται από τις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη ενός συστήματος διαχείρισης προκειμένου να αναγνωρίζονται και να περιορίζονται οι επαγγελματικοί κίνδυνοι για τους εργαζόμενους και το ευρύτερο κοινό που ενδεχομένως επηρεάζεται. Τα πρότυπα αφορούν στην υγεία και στην ασφάλεια κατά την εργασία και όχι στην ασφάλεια των προϊόντων ή των διεργασιών.

Το πρότυπο OHSAS 18001:2007 δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα συνολικής προσπάθειας από εθνικούς οργανισμούς εκδόσεων τυποποιητικών προδιαγραφών, φορείς πιστοποίησης και εξειδικευμένους συμβούλους και αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση του ΕΛΟΤ 1801:2008 από τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ). Τα ΕΛΟΤ 1801:2008 / OHSAS 18001:2007 μπορούν να εφαρμοσθούν από όλες τις επιχειρήσεις και οργανισμούς (ιδιωτικού ή δημοσίου χαρακτήρα) ανεξάρτητα από τον κλάδο, τον τύπο και το μέγεθος, ενώ είναι περισσότερο απαραίτητο σε επιχειρήσεις που λόγω της δραστηριότητας τους οι επαγγελματικοί κίνδυνοι είναι περισσότεροι και πιο σοβαροί.

Η ανάπτυξη του συστήματος ακολουθεί τις εξής φάσεις:

- Προσδιορισμός των νομικών απαιτήσεων που διέπουν τη δραστηριότητα της επιχείρησης, των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού, σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων και καθορισμός του τρόπου διόρθωσης των ενδεχόμενων αποκλίσεων
- Αναγνώριση και αξιολόγηση των κινδύνων που αφορούν στην υγεία και στην ασφάλεια των εργαζομένων
- Καθορισμός του τρόπου αντιμετώπισης των κινδύνων και των μέτρων προστασίας για τους εργαζομένους

- Καθιέρωση διαδικασιών και δημιουργία αρχείων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προτύπου
- Εκπαίδευση των εργαζομένων στις απαιτήσεις του συστήματος και στους κανόνες υγείας και ασφάλειας κατά την εργασία
- Εφαρμογή του συστήματος
- Ανασκόπηση και τροποποίηση συστήματος αν κρίνεται απαραίτητο
- Διεξαγωγή εσωτερικής επιθεώρησης

Ανάμεσα στα οφέλη που μπορεί να έχει μία επιχείρηση από την πιστοποίηση της ως προς ΕΛΟΤ 1801:2008 / OHSAS 18001:2007 είναι:

- Η συμμόρφωση της επιχείρησης με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας
- Η προστασία των εργαζομένων από εργασιακούς κινδύνους παρέχοντας τους τη δυνατότητα να απασχολούνται σε ένα ασφαλές περιβάλλον εργασίας
- Η μείωση της πιθανότητας εμφάνισης εργατικού ατυχήματος και ασθενειών
- Η μείωση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων από ενδεχόμενο εργατικό ατύχημα και ασθένεια
- Η ανάπτυξη εμπορικών συναλλαγών με πελάτες οι οποίοι επιθυμούν συνεργασίες με πιστοποιημένες επιχειρήσεις κατά ΕΛΟΤ 1801:2008 / OHSAS 18001:2007
- Η ενίσχυση του κύρους της επιχείρησης

A.3 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

❖ HACCP

Βασικές Διαδικασίες και Προγράμματα για την Ασφάλεια των Τροφίμων

Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP), ή όπως μεταφράζεται στα Ελληνικά, Ανάλυση Κινδύνων και Κρίσιμων Σημείων Ελέγχου είναι μία συστηματική προσέγγιση η οποία βασίζεται στις αρχές του Codex Alimentarius (Κώδικας Τροφίμων) και έχει στόχο τον προσδιορισμό των βασικών σημείων (Κρίσιμων Σημείων Ελέγχου) για την πρόληψη, περιορισμό ή εξάλειψη όλων των πιθανών φυσικών, χημικών και βιολογικών κινδύνων που δύναται να εμφανιστούν σε ένα τρόφιμο κατά την παραγωγική του διαδικασία.

Απευθύνεται σε όλες τις επιχειρήσεις και οργανισμούς (ιδιωτικού και δημοσίου χαρακτήρα) ανεξαρτήτου μεγέθους που απασχολούνται με την παραγωγή, τη μεταποίηση, τη συσκευασία, την αποθήκευση, τη μεταφορά και τη διάθεση προς πώληση τροφίμων και ζωοτροφών.

Η διαδικασία ανάπτυξης συνοψίζεται στα ακόλουθα βασικά στάδια:

- Αξιολόγηση και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας και των διεθνών κανόνων ασφαλείας των τροφίμων
- Συγκρότηση ομάδας HACCP που θα έχει τη γνώση και την εμπειρία για την ανάπτυξη και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος HACCP
- Περιγραφή του προϊόντος και προσδιορισμός της αναμενόμενης χρήσης του
- Σχεδιασμός διαγράμματος ροής το οποίο περιλαμβάνει όλα τα στάδια παραγωγής του προϊόντος
- Επαλήθευση του διαγράμματος ροής κατά τη διαδικασία παραγωγής
- Αναγνώριση και αξιολόγηση όλων των πιθανών κινδύνων που δύναται να εμφανιστούν και προσδιορισμός προληπτικών μέτρων για τον έλεγχο αυτών
- Προσδιορισμός των σημείων εκείνων που ο έλεγχος είναι απαραίτητος για τον περιορισμό εντός αποδεκτών επιπέδων των κινδύνων που δύναται να εμφανιστούν (CCPs: Κρίσιμα Σημεία Ελέγχου)
- Καθορισμός των κρίσιμων ορίων, τα οποία πρέπει να τηρούνται, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι κάθε CCP βρίσκεται υπό έλεγχο
- Εγκατάσταση συστήματος παρακολούθησης για κάθε CCP
- Καθιέρωση διορθωτικών ενεργειών που υλοποιούνται σε περίπτωση που το σύστημα παρακολούθησης δείχνει ότι ένα συγκεκριμένο CCP βρίσκεται εκτός ελέγχου
- Προσδιορισμός των διαδικασιών επαλήθευσης, που επιβεβαιώνουν ότι το σύστημα HACCP λειτουργεί αποτελεσματικά
- Εγκατάσταση ενός αποτελεσματικού συστήματος αρχειοθέτησης και καταγραφής του συστήματος HACCP
- Εκπαίδευση προσωπικού

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων το εφαρμόζει για να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Ένα σημαντικό μέρος το εφαρμόζει για να βελτιώσει τις συνθήκες παραγωγής και για να μειώσει τις πιθανότητες διάθεσης μη ασφαλών τροφίμων. Πλέον ένα μικρό ποσοστό επιχειρήσεων το κάνει για να εντυπωσιάσει τους πελάτες της.

Τα πιο σημαντικά οφέλη θα είναι η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας, ενώ παράλληλα θα έχετε ένα μέσο που θα σας βοηθήσει στην εφαρμογή των διεθνών κανόνων υγιεινής πρακτικής και στην επίτευξη ενός υψηλότερου επιπέδου ασφάλειας τροφίμων.

❖ ISO 22000:2005

Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων για τις Επιχειρήσεις της Αλυσίδας των Τροφίμων

Το ISO 22000:2005 είναι ένα πρότυπο το οποίο εκπονήθηκε από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και προδιαγράφει τις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιούν οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην αλυσίδα των τροφίμων ώστε να διασφαλίζεται η ασφάλεια των προϊόντων τους από την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση.

Το Διεθνές αυτό πρότυπο αντιμετωπίζει μόνο θέματα ασφάλειας τροφίμων και στην ουσία αποτελεί την εξέλιξη των αρχών HACCP καθιερώνοντας ως επιπλέον βασικά στοιχεία:

- την ύπαρξη βασικών συνθηκών και δραστηριοτήτων για τη διατήρηση κατάλληλου υγιεινού περιβάλλοντος (προαπαιτούμενα)
- την καθιέρωση διαδικασιών για την αποτελεσματική διαχείριση και επικαιροποίηση του συστήματος
- την αποτελεσματική επικοινωνία των επιχειρήσεων στην αλυσίδα των τροφίμων με προμηθευτές, καταναλωτές, συμβούλους, αρμόδιες αρχές και κάθε οργανισμό που μπορεί να επηρεάζει το σύστημα διαχείρισης της επιχείρησης

Το ISO 22000:2005 απευθύνεται σε όλες τις επιχειρήσεις και οργανισμούς (ιδιωτικού και δημοσίου χαρακτήρα) της αλυσίδας των τροφίμων και των ζωοτροφών συμπεριλαμβάνοντας τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, τους υπεργολάβους και τους

προμηθευτές εξοπλισμού, συσκευασίας, καθαριστικών, υλικών συσκευασίας και άλλων υλικών που μπορεί να έλθουν σε επαφή με τα τρόφιμα ή τις ζωοτροφές.

Ταιριάζει κυρίως στις επιχειρήσεις των παραπάνω κλάδων που επιδιώκουν να εφαρμόσουν, πέραν των νομικών απαιτήσεων, ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης της ασφάλειας τροφίμων και να αποκτήσουν Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης από Διαπιστευμένο Φορέα.

Στο ISO 22000:2005 ενσωματώνονται οι αρχές HACCP και επομένως τα βήματα εφαρμογής είναι παρόμοια με αυτά του HACCP:

- Αξιολόγηση και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας και των διεθνών κανόνων ασφάλειας των τροφίμων και καθορισμός των προαπαιτούμενων (PRPs)
- Συγκρότηση ομάδας ασφάλειας τροφίμων που θα έχει τη γνώση και την εμπειρία για την ανάπτυξη και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος και ορισμός επικεφαλής ομάδας
- Περιγραφή των α' υλών, των συστατικών και των υλικών σε επαφή με τα τρόφιμα
- Περιγραφή προϊόντος και προσδιορισμός της αναμενόμενης και ακούσιας χρήσης του
- Σχεδιασμός διαγράμματος ροής το οποίο περιλαμβάνει όλα τα στάδια παραγωγής του προϊόντος
- Επαλήθευση του διαγράμματος ροής κατά τη διαδικασία παραγωγής
- Αναγνώριση και αξιολόγηση όλων των πιθανών κινδύνων που δύναται να εμφανιστούν
- Προσδιορισμός των προληπτικών μέτρων που είναι απαραίτητα για την πρόληψη ή περιορισμό εντός αποδεκτών επιπέδων των κινδύνων και κατηγοριοποίηση τους σε προαπαιτούμενα προγράμματα (OPRPs) και κρίσιμα σημεία ελέγχου (CCPs)
- Καθορισμός κρίσιμων ορίων για κάθε CCP, η τήρηση των οποίων θα εξασφαλίζει ότι το CCP βρίσκεται υπό έλεγχο
- Εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης των CCPs και OPRPs

- Καθιέρωση διορθώσεων και διορθωτικών ενεργειών που υλοποιούνται σε περίπτωση που τα συστήματα παρακολούθησης δείχνουν ότι ένα συγκεκριμένο CCP ή OPRP βρίσκεται εκτός ελέγχου
- Προσδιορισμός των διαδικασιών επαλήθευσης και επικύρωσης του συστήματος
- Καθιέρωση επιπρόσθετων διαδικασιών που έχουν στόχο να βοηθήσουν στην αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος
- Εγκατάσταση ενός αποτελεσματικού συστήματος αρχειοθέτησης και καταγραφής του συστήματος
- Εκπαίδευση προσωπικού
- Επικύρωση και εφαρμογή συστήματος
- Ανασκόπηση και τροποποίηση συστήματος αν κρίνεται απαραίτητο
- Διεξαγωγή εσωτερικής επιθεώρησης

Οι κύριοι λόγοι οι οποίοι ωθούν τις επιχειρήσεις στην πιστοποίηση ενός συστήματος ISO 22000:2005 είναι:

- Ο ανταγωνισμός και οι απαιτήσεις των πελατών
- Η απόκτηση ενός «διαπιστευμένου» Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης
- Αναδιάρθρωση της επιχείρησης
- Η συμμετοχή σε διαγωνισμούς δημοσίων φορέων στους οποίους σχετικά πιστοποιητικά περιλαμβάνονται στα απαιτούμενα δικαιολογητικά

Πλέον των παραπάνω λόγων, η προστιθέμενη αξία που μπορεί να επιφέρει ένα «τρίτο μάτι» με την εφαρμογή και πιστοποίηση ενός συστήματος μπορεί να αποτελέσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας και των συνθηκών διαχείρισης των τροφίμων μιας επιχείρησης. Σε περίπτωση που η πιστοποίηση του συστήματος δεν είναι απαραίτητη για εσάς, πιθανότατα, να σας ταιριάζει καλύτερα το βασικό σύστημα HACCP.

❖ FSSC 22000

Σχήμα Πιστοποίησης για τις Επιχειρήσεις της Αλυσίδας των Τροφίμων

Το FSSC 22000 δημιουργήθηκε από το μη κερδοσκοπικό οργανισμό FSSC (Food System Safety Certification) και αποτελεί ένα σχήμα πιστοποίησης με βασικά στοιχεία το ISO 22000:2005 και το PAS 220:2008.

Το PAS 220:2008 συντάχθηκε από το Εθνικό Ινστιτούτο της Μ. Βρετανίας (BSI) με τη συμβολή κορυφαίων εταιρειών παραγωγής και εμπορίας τροφίμων όπως η Danone, Kraft Foods, Unilever και η Nestle ως υποστηρικτικό υλικό του ISO 22000:2005. Ο σκοπός ήταν να καθορίσει συγκεκριμένες απαιτήσεις για τις βασικές συνθήκες και δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση κατάλληλου υγιεινού περιβάλλοντος, γνωστά ως προαπαιτούμενα (PRPs), τα οποία στο ISO 22000:2005 αναφέρονται ως μέτρα προς αξιολόγηση.

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα σχήμα πιστοποίησης για επιχειρήσεις τροφίμων το οποίο αναγνωρίστηκε από τον οργανισμό GFSI (Global Food Safety Initiative) ως ισοδύναμο με άλλα αντίστοιχα σχήματα όπως το BRC Standard for Food, το IFS Food Standard και το SQF 2000 Code.

Το FSSC 22000 απευθύνεται σε όλες τις επιχειρήσεις της αλυσίδας των τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, επεξεργασία ή/και τυποποίηση των τροφίμων, πλην της πρωτογενούς παραγωγής, και ταιριάζει κυρίως στις επιχειρήσεις που λόγω των εξαγωγικών τους δραστηριοτήτων επιθυμούν να πιστοποιηθούν με ένα σχήμα αποδεκτό από κορυφαίες εταιρείες τροφίμων σε όλο τον κόσμο.

Απευθύνεται επίσης στις επιχειρήσεις που η υλικοτεχνικής τους υποδομή είναι ένα από τα δυνατά τους σημεία και επιδιώκουν να ξεχωρίσουν λαμβάνοντας πιο απαιτητικά μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας των προϊόντων τους.

Τα κύρια πλεονεκτήματα του FSSC 22000 είναι η αναγνωρισιμότητα του από τον οργανισμό GFSI ως ισοδύναμο των συστημάτων BRC Standard for Food, IFS Food Standard και SQF 2000 Code, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα σύστημα προσανατολισμένο στην ασφάλεια δίχως να θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις για την ποιότητα των τροφίμων, γεγονός το οποίο πιθανόν να αποτελεί πλεονέκτημα του συστήματος για μία επιχείρηση που θέλει να εστιάσει στην ασφάλεια των τροφίμων. Επιχειρήσεις που ήδη εφαρμόζουν ISO 22000:2005 και η υλικοτεχνική τους υποδομή είναι ένα από τα δυνατά τους σημεία μπορούν εύκολα να αναβαθμίσουν το

σύστημά τους και εκπληρώνοντας τις απαιτήσεις του PAS 220:2008 να αποκτήσουν πιστοποίηση FSSC 22000.

❖ **BRC Global Standards**

Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας και Ασφάλειας Τροφίμων και Υλικών Συσκευασίας

Τα πρότυπα της σειράς BRC Global Standards εκδίδονται από το Σύνδεσμο Λιανεμπόρων της Μ. Βρετανίας, (British Retail Consortium) και αποτελούν θεμελιώδη πρότυπα, παγκόσμιας αναγνώρισης, που καθορίζουν τις απαιτήσεις συστημάτων διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας: (α) των τροφίμων κατά την παραγωγή (BRC Global Standard for Food Safety), (β) των εμπορευμάτων κατά την αποθήκευση και μεταφορά (BRC Global Standard for Storage and Distribution) και (γ) των συσκευασιών και των υλικών συσκευασίας (που προορίζονται για τρόφιμα) κατά την παραγωγή (BRC Global Standard for Packaging and Packaging Material).

Το BRC Standard for Food ήταν το πρώτο που αναγνωρίστηκε από τον οργανισμό GFSI (Global Food Safety Institute) και στηρίζεται στις αρχές του HACCP δίνοντας ιδιαίτερη βάση στην καλή βιομηχανική πρακτική (GMP) και στην ορθή υγιεινή πρακτική (GHP).

Το BRC Global Standard for Food Safety απευθύνεται σε επιχειρήσεις της αλυσίδας των τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, επεξεργασία ή/και τυποποίηση τροφίμων ή συστατικών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των τροφίμων, πλην της πρωτογενούς παραγωγής και αποτελεί έως και σήμερα χρήσιμο εφόδιο για τις επιχειρήσεις που εξάγουν τα προϊόντα τους ή προμηθεύουν μεγάλες αλυσίδες λιανοπωλητών (super markets).

Αντίστοιχα το BRC Global Standard for Packaging and Packaging Material απευθύνεται στις επιχειρήσεις που κατασκευάζουν συσκευασίες τροφίμων ή υλικά που θα χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή συσκευασιών τροφίμων, ενώ το BRC Global Standard for Storage and Distribution απευθύνεται στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αποθήκευση και διανομή αγαθών.

Τα BRC Global Standards καλύπτουν θέματα ασφάλειας, νομιμότητας και ποιότητας που αφορούν στα τρόφιμα παρέχοντας στην επιχείρηση ένα μέσο για την εκτίμηση του επιπέδου συμμόρφωσης της. Όλες οι επιχειρήσεις που διατηρούν πιστοποιητικά BRC, αποδεικνύουν διαμέσου του συστήματος βαθμολόγησης, στους εαυτούς τους, αλλά και στους πελάτες τους το επίπεδο συμμόρφωσης τους με τις απαιτήσεις του προτύπου. Το BRC αποτελεί ένα σημαντικό εφόδιο για τις επιχειρήσεις που εξάγουν τα προϊόντα τους ή για τις επιχειρήσεις που αναζητούν πιο απαιτητικές αγορές για την προώθηση των προϊόντων τους.

❖ IFS Food

Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας και Ασφάλειας Τροφίμων

Το IFS Food Standard είναι ένα πρότυπο που καθορίζει τις ειδικές απαιτήσεις για την ασφάλεια, νομιμότητα και ποιότητα των τροφίμων που πρέπει να ικανοποιούν οι επιχειρήσεις οι οποίες επεξεργάζονται ή/και συσκευάζουν τρόφιμα. Το πρότυπο IFS Food έχει συσταθεί από τις Ομοσπονδίες Λιανεμπόρων της Γερμανίας και της Γαλλίας με σκοπό να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο ελέγχου, κοινής προσέγγισης, των συστημάτων διαχείρισης των προμηθευτών των λιανεμπόρων.

Το IFS Food Standard έχει αναγνωρισθεί από τον οργανισμό GFSI (Global Food Safety Institute) ως ισοδύναμο με τα αντίστοιχα συστήματα BRC Standard for Food, FSSC 22000 και SQF 2000 Code και στηρίζεται στις αρχές του HACCP δίνοντας ιδιαίτερη βάση στην καλή βιομηχανική πρακτική (GMP) και στην ορθή υγιεινή πρακτική (GHP). Το IFS Food Standard απευθύνεται σε επιχειρήσεις της αλυσίδας των τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, επεξεργασία ή/και τυποποίηση τροφίμων, πλην της πρωτογενούς παραγωγής, και αποτελεί έως και σήμερα χρήσιμο εφόδιο για τις επιχειρήσεις που εξάγουν τα προϊόντα τους ή προμηθεύουν μεγάλες αλυσίδες λιανοπωλητών (super markets).

Το IFS Food Standard καλύπτει θέματα ασφάλειας, νομιμότητας και ποιότητας των τροφίμων παρέχοντας στην επιχείρηση ένα μέσο για την εκτίμηση του επιπέδου συμμόρφωσης της. Όλες οι επιχειρήσεις που διατηρούν πιστοποιητικά IFS, αποδεικνύουν διαμέσου του συστήματος βαθμολόγησης, στους εαυτούς τους, αλλά και στους πελάτες τους το επίπεδο συμμόρφωσης τους με τις απαιτήσεις του προτύπου. Το

σύστημα ελέγχου του IFS επιτρέπει στις επιχειρήσεις που εμφανίζουν μη σημαντικές αποκλίσεις να τις καλύψουν μέχρι τον επόμενο έλεγχο. Με αυτόν τον τρόπο οι επιχειρήσεις έχουν πολύτιμο χρόνο για την ανεύρεση αποτελεσματικών λύσεων. Το IFS αποτελεί ένα σημαντικό εφόδιο για τις επιχειρήσεις που εξάγουν τα προϊόντα τους ή για τις επιχειρήσεις που αναζητούν πιο απαιτητικές αγορές για την προώθηση των προϊόντων τους.

❖ SQF 2000 Code

Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας και Ασφάλειας Τροφίμων

Το SQF 2000 Code συντάχθηκε από το ινστιτούτο Safe Quality Food (SQF) του συνδέσμου Food Marketing Institute (FMI) που αποτελείται από εταιρείες, λιανέμπορους και χονδρέμπορους κυρίως από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Το SQF 2000 Code είναι ένα πρότυπο που καθορίζει τις ειδικές απαιτήσεις για την ασφάλεια, νομιμότητα και ποιότητα των τροφίμων που πρέπει να ικανοποιούν οι επιχειρήσεις οι οποίες εμπλέκονται στην αλυσίδα των τροφίμων. Οι απαιτήσεις του προτύπου ανάλογα με το σκοπό τους διαρθρώνονται σε 3 επίπεδα (1, 2 και 3). Η επιλογή του επιπέδου εξαρτάται από την έκταση της συμμόρφωσης που επιδιώκει να επιτύχει μία επιχείρηση.

Το επίπεδο 1 προδιαγράφει τις απαιτήσεις για τις βασικές συνθήκες και δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση κατάλληλου υγιεινού περιβάλλοντος, γνωστά ως προαπαιτούμενα (PRPs) και τους θεμελιώδεις ελέγχους για την ασφάλεια των τροφίμων.

Το επίπεδο 2 περιλαμβάνει τις απαιτήσεις του επιπέδου 1 και θέτει τα κριτήρια για την ανάπτυξη ενός συστήματος HACCP βασισμένο στις αρχές του Codex Alimentarius.

Το επίπεδο 3 περιλαμβάνει τις απαιτήσεις των επιπέδων 1 και 2, καθώς και επιπλέον κριτήρια για τη διεξαγωγή ανάλυσης επικινδυνότητας με σκοπό την πρόληψη της παραγωγής ποιοτικά ελαττωματικού προϊόντος.

Το επίπεδο 2 του SQF 2000 Code έχει αναγνωρισθεί από τον οργανισμό GFSI (Global Food Safety Institute) ως ισοδύναμο με τα αντίστοιχα συστήματα BRC Standard for Food, FSSC 22000 και IFS Food Standard.

Το SQF 2000 Code απευθύνεται σε όλες τις επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην αλυσίδα των τροφίμων συμπεριλαμβάνοντας τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, τους υπεργολάβους και τους προμηθευτές εξοπλισμού, συσκευασίας, καθαριστικών, υλικών συσκευασίας και άλλων υλικών που μπορεί να έλθουν σε επαφή με τα τρόφιμα. Το SQF 2000 Code ταιριάζει κυρίως σε επιχειρήσεις που εξάγουν τα προϊόντα τους ή προμηθεύουν μεγάλες αλυσίδες λιανοπωλητών (super markets).

Το SQF 2000 Code καλύπτει από βασικά θέματα ασφάλειας και νομιμότητας των τροφίμων μέχρι τις πιο ειδικές απαιτήσεις που αφορούν στην ασφάλεια και ποιότητα των τροφίμων. Αποτελεί ένα εργαλείο για την εκτίμηση του επιπέδου συμμόρφωσης της επιχείρησης με τις διεθνείς προδιαγραφές. Στην Ελλάδα το σύστημα δεν είναι διαδεδομένο και οι επιχειρήσεις καταφεύγουν σε αυτό κυρίως για να ικανοποιήσουν απαιτήσεις συγκεκριμένων πελατών. Όπως και όλα τα συστήματα παγκόσμιας αναγνώρισης, έτσι και αυτό, αποτελεί χρήσιμο εφόδιο για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε εξαγωγές προϊόντων κυρίως στις ΗΠΑ και Αυστραλία.

❖ SYNERGY 22000

Σχήμα Πιστοποίησης για τις Επιχειρήσεις της Αλυσίδας των Τροφίμων

Το SYNERGY 22000 διαχειρίζεται από τον οργανισμό Synergy Global Standardisation Services που εδρεύει στην Ελβετία και αποτελεί ένα σχήμα πιστοποίησης με δύο βασικά στοιχεία: το ISO 22000:2005 και το ISO/TS 22002-1 ή το PRP 22000.

Το ISO/TS 22000 είναι μία τεχνική προδιαγραφή η οποία εκπονήθηκε από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και στηρίζεται στο PAS 220:2008. Το τελευταίο συντάχθηκε από το Εθνικό Ινστιτούτο της Μ. Βρετανίας (BSI) με τη συμβολή κορυφαίων εταιρειών παραγωγής και εμπορίας τροφίμων όπως η Danone, Kraft Foods, Unilever και η Nestle ως υποστηρικτικό υλικό του ISO 22000:2005. Καθορίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένες πλέον απαιτήσεις για τις βασικές συνθήκες και

δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση κατάλληλου υγιεινού περιβάλλοντος, γνωστά ως προαπαιτούμενα (PRPs), δημιουργήθηκε ένα σχήμα πιστοποίησης για επιχειρήσεις τροφίμων το οποίο αναγνωρίστηκε από τον οργανισμό GFSI (Global Food Safety Initiative), όπως ακριβώς έγινε και με το FSSC 22000, ως ισοδύναμο με άλλα αντίστοιχα σχήματα όπως το BRC Standard for Food, το IFS Food Standard και το SQF 2000 Code.

Το SYNERGY 22000 απευθύνεται σε όλες τις επιχειρήσεις της αλυσίδας των τροφίμων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, επεξεργασία ή/και τυποποίηση των τροφίμων, πλην της πρωτογενούς παραγωγής και ταιριάζει κυρίως στις επιχειρήσεις που λόγω των εξαγωγικών τους δραστηριοτήτων επιθυμούν να πιστοποιηθούν με ένα σχήμα αποδεκτό από κορυφαίες εταιρείες τροφίμων σε όλο τον κόσμο. Απευθύνεται επίσης στις επιχειρήσεις που η υλικοτεχνική τους υποδομή είναι ένα από τα δυνατά τους σημεία και επιθυμούν να ξεχωρίσουν λαμβάνοντας πιο απαιτητικά μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας των προϊόντων τους.

Τα κύρια πλεονεκτήματα του SYNERGY 22000 είναι η αναγνωρισιμότητα του από τον οργανισμό GFSI ως ισοδύναμο των συστημάτων FSSC 22000, IFS Food Standard, BRC Standard for Food και SQF 2000 Code, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα σύστημα προσανατολισμένο στην ασφάλεια δίχως να θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις για την ποιότητα των τροφίμων, γεγονός το οποίο πιθανόν να αποτελεί πλεονέκτημα του συστήματος για μία επιχείρηση που θέλει να εστιάσει στην ασφάλεια των τροφίμων.

Επιχειρήσεις που ήδη εφαρμόζουν ISO 22000:2005 και η υλικοτεχνική τους υποδομή είναι ένα από τα δυνατά τους σημεία μπορούν εύκολα να αναβαθμίσουν το σύστημά τους και εκπληρώνοντας τις απαιτήσεις του ISO/TS 22002-1 να αποκτήσουν πιστοποίηση SYNERGY 22000.

❖ **Agro 1-1**

Σύστημα Ανάλυσης Κινδύνων & Κρίσιμων Σημείων Ελέγχου (HACCP)

Με σκοπό τη διασφάλιση της υγιεινής και της ασφάλειας του καταναλωτή, ο ΟΠΕΓΕΠ (AGROCERT) εκπόνησε τα πρότυπα:

AGRO 1-1: Προδιαγραφή	Περιγράφει το σύστημα βάσει του οποίου αναγνωρίζονται, αξιολογούνται και ελέγχονται οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την ασφάλεια των γεωργικών προϊόντων, καλύπτοντας τις 7 διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές του HACCP και υπακούοντας στις σχετικές εθνικές και κοινοτικές διατάξεις.
AGRO 1-2: Κατευθυντήριες Οδηγίες	Περιγράφει κατευθυντήριες οδηγίες για τις επιχειρήσεις μονάδες πρώτης μεταποίησης ή συσκευασίας γεωργικών προϊόντων που εφαρμόζουν ή θέλουν να εφαρμόσουν Σύστημα Ποιότητας σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9001 ώστε αυτές να διευκολυνθούν στην εφαρμογή του συστήματος HACCP καθώς και στην ομαλή αλλά και αποτελεσματική λειτουργία του μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο του Συστήματος Ποιότητας αποφεύγοντας πιθανές επαναλήψεις ή τη δυσχερή εφαρμογή διαφόρων διαδικασιών.

Τα πρότυπα αυτά απευθύνονται κυρίως σε επιχειρήσεις / μονάδες πρώτης μεταποίησης ή συσκευασίας γεωργικών προϊόντων που επιθυμούν να τεκμηριώσουν την υγιεινή και την ασφάλεια των γεωργικών τους προϊόντων.

Οι πιστοποιημένες επιχειρήσεις σύμφωνα με τα Πρότυπα AGRO 1-1 & AGRO 1-2 επιτυγχάνουν:

- Τεκμηριωμένη διασφάλιση της υγιεινής παραγωγής και ασφάλειας των γεωργικών τους προϊόντων.
- Απόδειξη της προσήλωσης της επιχείρησης στην προστασία του καταναλωτή.
- Ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.
- Προώθηση των γεωργικών προϊόντων τους στην εσωτερική και εξωτερική αγορά και αύξηση των πωλήσεων.
- Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων τους προς όφελος της επιχείρησης.
- Ενίσχυση των εξαγωγικών δυνατοτήτων τους και την εξάλειψη κινδύνου ακύρωσης παραγγελιών.

A.4 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

❖ ISO 14001:2004

Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Το 1996 ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO), διαβλέποντας τις ανάγκες της αγοράς, και με την εμπειρία των Προηγούμενων προτύπων ISO 9000 για τη διασφάλιση της ποιότητας Προϊόντων και των διαδικασιών τους, υιοθέτησε τα διεθνή Πρότυπα της σειράς ISO 14000 για θέματα διασφάλισης της Ποιότητας του περιβάλλοντος.

Από αυτά, το Πρότυπο ISO 14001 αποτελεί μοντέλο για ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης που επιδέχεται αξιολόγηση από φορείς πιστοποίησης. Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό (ISO, 1996) ο σχεδιασμός ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης στηρίζεται στον εντοπισμό εκείνων των εργασιών μίας εταιρείας που επιβαρύνουν το Περιβάλλον. Καθορίζονται οι στόχοι, που οδηγούν σε μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, Ποσοτικοποιούνται και ορίζονται οι απαραίτητες διαδικασίες, των οποίων η διαρκής εφαρμογή εξασφαλίζει την επίτευξή τους. Ελέγχονται, ώστε να επιτυγχάνεται η ικανοποιητική εφαρμογή τους και, αν χρειαστεί, γίνονται οι κατάλληλες διορθωτικές ενέργειες. Παράλληλα, καταγράφονται οι υπευθυνότητες του προσωπικού που εκτελεί αυτές τις διαδικασίες, το οποίο και εκπαιδεύεται κατάλληλα.

Το ISO 14001:2004 μπορεί να εφαρμοστεί από όλες τις επιχειρήσεις και οργανισμούς (ιδιωτικού και δημοσίου χαρακτήρα) ανεξαρτήτου μεγέθους και δραστηριότητας με σχετικά οφέλη για όλες. Ταιριάζει κυρίως στις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να εφαρμόσουν, πέραν των νομικών απαιτήσεων, ένα ολοκληρωμένο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης και να αποκτήσουν Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης από Διαπιστευμένο Φορέα.

Τα βασικά βήματα ανάπτυξης ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14001:2004 είναι τα εξής:

- Προσδιορισμός των νομικών απαιτήσεων που αφορούν στις δραστηριότητες της επιχείρησης και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής όπου απαιτηθεί
- Εξέταση των υφιστάμενων διαδικασιών και πρακτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης και των παρελθόντων συμβάντων
- Καθιέρωση διαδικασιών σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προτύπου
- Αναγνώριση των περιβαλλοντικών πλευρών της επιχείρησης που μπορεί να ελέγχει και να επηρεάζει

- Προσδιορισμός των περιβαλλοντικών πλευρών που έχουν ή μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον
- Καθιέρωση και ανασκόπηση περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων και καθιέρωση προγραμμάτων για την επίτευξη αυτών
- Καθιέρωση επιπρόσθετων διαδικασιών που έχουν στόχο να βοηθήσουν στην αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος
- Εκπαίδευση προσωπικού
- Εφαρμογή συστήματος
- Ανασκόπηση και τροποποίηση συστήματος αν κρίνεται απαραίτητο
- Διεξαγωγή εσωτερικής επιθεώρησης

Οι κύριοι λόγοι οι οποίοι ωθούν τις επιχειρήσεις στην πιστοποίηση ενός συστήματος ISO 14001:2004 είναι:

- Η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας
- Ο αυτο-προσδιορισμός της περιβαλλοντικής τους επίδοσης
- Η συμμόρφωση με τις νέες τάσεις και τους «άγραφους κανόνες» αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος
- Η συμβολή της επιχείρησης στην παγκόσμια προσπάθεια για τη μείωση της επιβάρυνσης του πλανήτη
- Η ανάπτυξη βιομηχανικής πολιτικής για τη μείωση της άσκοπης κατανάλωσης των διαθέσιμων πόρων και τη βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών
- Η ικανοποίηση μερίδας πελατών τους με περιβαλλοντική συνείδηση
- Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης του προσωπικού της επιχείρησης, η αύξηση της ανακύκλωσης και η μείωση της άσκοπης κατανάλωσης

❖ Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS)

Το Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου, γνωστό και ως κανονισμός EMAS (ΕΚ) 1221/2009, αντιπροσωπεύει μια σχετικά καινούργια προσέγγιση στην προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της χρήσης των μηχανισμών της αγοράς. Το EMAS έχει ως στόχο να προαγάγει τη συνεχή βελτίωση των επιδόσεων σε θέματα περιβάλλοντος. Είναι ένα σύστημα που επιτρέπει σε οργανισμούς να

αναλάβουν, σε εθελοντική βάση, τη δέσμευση να αξιολογήσουν και να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους σε θέματα περιβάλλοντος.

Το EMAS είναι από τις λύσεις που προωθήθηκαν από την Ε.Ε. στα πλαίσια του 5^{ου} Περιβαλλοντικού Προγράμματος Ανάπτυξης που είχε ως στόχο την 'πρόκληση' της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το σύστημα άρχισε να λειτουργεί τον Απρίλιο του 1995, αναθεωρήθηκε το 2001 και τελικά το 2009. Το EMAS είναι εφαρμόσιμο σε κάθε οργανισμό του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα που αναλαμβάνει τη δέσμευση να βελτιώσει την περιβαλλοντική του επίδοση. Εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτεστάιν). Όλο και περισσότερες υποψήφιες χώρες εφαρμόζουν επίσης, το σύστημα στο πλαίσιο προετοιμασίας τους για προσχώρηση στην Ε.Ε. Μέχρι τώρα περισσότεροι από 3000 καταχωρημένοι χώροι έχουν συμμετάσχει στο σύστημα.

Οι βασικοί στόχοι του EMAS είναι η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης, η επίδειξη συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία, και η γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών επιτευγμάτων ενός οργανισμού στο ευρύτερο κοινό. Βασικός στόχος είναι ο κάθε οργανισμός να λάβει υπόψη περιβαλλοντικούς παράγοντες στην καθημερινή του λειτουργία.

Σκοπός του EMAS είναι η προώθηση των συνεχών περιβαλλοντικών επιδόσεων των οργανισμών (Κανονισμός 1221/2009) με:

- Κατάρτιση και εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης από τους οργανισμούς
- Συστηματική, αντικειμενική και περιοδική αξιολόγηση των επιδόσεων των συστημάτων αυτών
- Ενημέρωση ως προς τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, και ανοικτό διάλογο με το κοινό και άλλους ενδιαφερόμενους
- Ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων στον οργανισμό, καθώς και κατάλληλη εκπαίδευση και διαρκή επιμόρφωση οι οποίες διευκολύνουν την δραστήρια συνεργασία στα καθήκοντά τους.

Το EMAS είναι μια εθελοντική διαδικασία, και δικαίωμα συμμετοχής έχει οποιοσδήποτε οργανισμός (σύμφωνα με τον νέο Κανονισμό) που θέλει να βελτιώσει τη συνολική περιβαλλοντική του επίδοση. Για αυτόν το σκοπό πρέπει να υιοθετήσει μια

περιβαλλοντική πολιτική που θα περιέχει δεσμεύσεις με σκοπό τη συνεχή περιβαλλοντική βελτίωση. Η διαδικασία αρχίζει με μια αρχική περιβαλλοντική ανάλυση του χώρου δραστηριοτήτων. Στη συνέχεια, περιβαλλοντικό πρόγραμμα και σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης πρέπει να εισαχθούν με στόχο την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που περιέχονται στην περιβαλλοντική πολιτική του οργανισμού. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος πρέπει να ελεγχθεί, γι' αυτό ο οργανισμός διενεργεί ή αναθέτει σε άλλους τη διενέργεια περιβαλλοντικών ελέγχων. Ο κανονισμός του EMAS προχωρά λίγο περισσότερο και ζητά επικυρωμένη περιβαλλοντική δήλωση, την οποία διαβιβάζει ο οργανισμός στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους, και εφόσον εγκριθεί, δημοσιοποιείται και παίρνει το δικαίωμα συμμετοχής στο EMAS.

Η εγκαθίδρυση ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και η εν συνεχεία πιστοποίησή του κατά EMAS μπορούν να έχουν σημαντικά οφέλη για την οργάνωση που θα το εφαρμόσει, τόσο ως προς την εσωτερική της λειτουργία όσο και ως προς τις σχέσεις με τρίτους. Τέτοια οφέλη μπορεί να είναι:

Ενδυνάμωση των εργαζομένων μέσω της δημιουργίας κινήτρων για μεγαλύτερη συμμετοχή και υπευθυνότητα,

Ενίσχυση της εικόνας της οργάνωσης τόσο προς τρίτους (πελάτες, κοινωνία, προμηθευτές) όσο και προς το ίδιο το προσωπικό της

Καλύτερη διαχείριση του ρίσκου που σχετίζεται με τα περιβαλλοντικά θέματα, μέσω της θεσμοθέτησης και ελέγχου κατάλληλων διαδικασιών

Εξοικονόμηση ενέργειας και πρώτων υλών

A.5 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

❖ Agro 2-1 & 2-2

Τα πρότυπα AGRO έχουν εκπονηθεί από τον Οργανισμό Πιστοποίησης & Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π.), με το διακριτικό τίτλο AGROCERT, ο οποίος αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) και λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος υπό την εποπτεία του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Το Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης είναι σύστημα οργάνωσης μιας γεωργικής εκμετάλλευσης που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, Ορθή Γεωργική Πρακτική, Ασφάλεια και Υγιεινή Εργαζομένων, Ασφάλεια Προϊόντων, Ιχνηλασιμότητα και Φιλοπεριβαλλοντικές Δράσεις. Στοχεύει στη δημιουργία της βάσης για αποτελεσματική και επικερδή παραγωγή σε μια οικονομικά βιώσιμη και περιβαλλοντικά υπεύθυνη γεωργική επιχείρηση, ενσωματώνοντας στις σύγχρονες καλλιεργητικές πρακτικές, ωφέλιμες φυσικές διαδικασίες.

Οι διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις των αγορών για πιστοποιημένα προϊόντα σύμφωνα με το Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, ώθησε τον ΟΠΕΓΕΠ (AGROCERT) στην εκπόνηση των προτύπων:

AGRO 2-1: Περιλαμβάνει γενικές απαιτήσεις στο σύνολο της γεωργίας που μπορούν να επιθεωρηθούν αντικειμενικά. Αποτελεί το σύνολο των αρχών για την πιστοποίηση του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης που είναι εφαρμόσιμο σε κάθε γεωργική εκμετάλλευση ανεξάρτητα από κάθε είδος της παραγωγικής της κατεύθυνσης

AGRO 2-2: Περιγράφει τις τεχνικές και νομικές απαιτήσεις του συστήματος στη φυτική παραγωγή που συνοδεύουν το πρότυπο AGRO 2-1. Περιλαμβάνει τους γενικούς κανόνες ορθής γεωργικής πρακτικής και τα συνοδευτικά μέτρα φιλοπεριβαλλοντικής άσκησης της γεωργίας (φυτικής παραγωγής) ώστε να παράγονται ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα και να επιτυγχάνεται η άριστη διαχείριση του περιβάλλοντος.

Τα οφέλη από την εφαρμογή του συστήματος είναι:

- Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των γεωργικών δραστηριοτήτων.
- Ανταπόκριση στην απαίτηση της κοινωνίας και της αγοράς για προστασία του περιβάλλοντος για γεωργικά προϊόντα λιγότερο επιβαρημένα από συνθετικές χημικές ουσίες.
- Διασφάλιση των αποδόσεων των καλλιεργειών και του εισοδήματος του παραγωγού.

❖ **GlobalG.A.P. (IFA)**

Πλαίσιο Ορθής Γεωργικής Πρακτικής

Το GLOBALG.A.P. αποτελεί την κοινή προσπάθεια επιχειρήσεων του Ευρωπαϊκού λιανεμπορίου τροφίμων και αγροτικών προϊόντων Euro Retail Produce Working Group με στόχο:

- τη θέσπιση κανόνων κοινής αποδοχής σε παγκόσμιο επίπεδο,
- την ανάπτυξη πλαισίου Ορθής Αγροτικής Πρακτικής (G.A.P.),
- τη συνεχή βελτίωση και κατανόηση της ορθής πρακτικής και
- την ανοιχτή επικοινωνία καταναλωτών και παραγωγικών κλάδων συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών και των εξαγωγέων - εισαγωγέων.

Το Πλαίσιο Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (G.A.P.) συμπεριλαμβάνει την εφαρμογή:

1. ολοκληρωμένων συστημάτων καταπολέμησης εχθρών (IPM)
2. ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης καλλιεργειών (ICM)
3. με στόχο τη βραχυπρόθεσμη βελτίωση και αειφορία και τη χρήση των αρχών HACCP σε συνδυασμό με την τήρηση της Εθνικής και Διεθνούς Νομοθεσίας.

Η έκδοση του GLOBALGAP IFA ver:3.0 καλύπτει όλη την αγροτική διαχείριση κάτω από ένα νέο διευρυμένο πρίσμα αξιολόγησης. Στις νέες απαιτήσεις έχει δοθεί περαιτέρω έμφαση στην:

- Υγιεινή και Ασφάλεια στο χώρο Εργασίας
- Συσκευασία των προϊόντων στο χωράφι
- Διατήρηση της ιχνηλασιμότητας
- Ολοκληρωμένη καταπολέμηση
- Χειρισμό του προϊόντος στο συσκευαστήριο

Ο σκοπός της εφαρμογής του GLOBALG.A.P. είναι η ανταπόκριση στις αυξανόμενες ανησυχίες του καταναλωτή σε θέματα που αφορούν τη(ν):

- Διατήρηση της εμπιστοσύνης ως προς την ασφάλεια των τροφίμων
- Ελαχιστοποίηση των επιζήμιων επιπτώσεων στο περιβάλλον
- Ελαχιστοποίηση της χρήσης Αγρό-χημικών
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρήσης φυσικών πόρων
- Εξασφάλιση θετικής αντιμετώπισης σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων

Για την πιστοποίηση βάσει GLOBALG.A.P. υπάρχουν οι ακόλουθες απαιτήσεις για κάθε κατηγορία επιθεώρησης:

Κατηγορία 1η: Απαιτήσεις για την Πιστοποίηση Μεμονωμένου Παραγωγού

- Ετήσια εσωτερική επιθεώρηση σύμφωνα με τις απαιτήσεις του πρωτοκόλλου GLOBALG.A.P. (από τον παραγωγό)
- Τουλάχιστον μία ετήσια τακτική επιθεώρηση σύμφωνα με τις απαιτήσεις του πρωτοκόλλου GLOBALG.A.P. (από τον φορέα πιστοποίησης)
- 10% έκτακτες επιθεωρήσεις στο σύνολο των επιθεωρήσεων που έχει διεξάγει ο φορέας (από τον φορέα πιστοποίησης)

Κατηγορία 2η: Απαιτήσεις για την Πιστοποίηση Ομάδας Παραγωγών

- Η ομάδα παραγωγών θα πρέπει να τηρεί εγχειρίδιο ελέγχου και διαδικασιών
- Όλα τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να λειτουργούν κάτω από το ίδιο σύστημα
- Όλα τα μέλη της ομάδας επιθεωρούνται από εσωτερικό ή εξωτερικό επιθεωρητή
- Η εσωτερική επιθεώρηση περιλαμβάνει όλα τα κρίσιμα σημεία του GLOBALG.A.P. και πραγματοποιείται σε ετήσια βάση
- Το προς επιθεώρηση δείγμα παραγωγών για την πιστοποίηση είναι ίσο με την τετραγωνική ρίζα του συνόλου των παραγωγών (οδηγός IAF)
- 10% έκτακτες επιθεωρήσεις στο σύνολο των επιθεωρήσεων που έχει διεξάγει ο φορέας (από τον φορέα πιστοποίησης)

A.6 ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Η Βιολογική Γεωργία και Κτηνοτροφία είναι η περισσότερο συμβατή με τοπεριβάλλον μορφή γεωργίας και εκτροφής ζώων και δεν σημαίνει μόνο απαγόρευση στην χρησιμοποίηση συνθετικών αγροχημικών και αλλοπαθητικών ζωοφαρμάκων αλλά μια ολιστική φιλοσοφική προσέγγιση με πολλούς στόχους :

- Παραγωγή γεωργικών προϊόντων ποιότητας χωρίς χημικά κατάλοιπα
- Ανάπτυξη μεθόδων παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον
- Εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών και μεθόδων εκτροφής που

αποκαθιστούν και διατηρούν την γονιμότητα του εδάφους.

Σύμφωνα με την Εθνική Νομοθεσία το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχει εγκαθιδρύσει σύστημα ελέγχου παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Το σύστημα αυτό διαχειρίζονται οι παρακάτω αρχές:

- Ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, ο οποίος αποτελεί την αρχή έγκρισης των πιστοποιητικών οργανισμών.

- Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (Δ/ση Βιολογικής Γεωργίας), το οποίο αποτελεί την εποπτεύουσα αρχή του συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης.
- Το Συμβούλιο Βιολογικής Γεωργίας, το οποίο γνωμοδοτεί επί θεμάτων παραγωγής και ανάπτυξης του τομέα βιολογικής γεωργίας και των προϊόντων της.
- Ο Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. (Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων-AGROCERT), είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων που λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος υπό την εποπτεία του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Ιδρύθηκε με τον Ν.2637/98 με στόχο την ενίσχυση της ανάπτυξης της γεωργίας που είναι φιλική προς το περιβάλλον και αποτελεί την αρμόδια αρχή για: (α) την αξιολόγηση και επίβλεψη των οργανισμών ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας, (β) τη χορήγηση ενιαίου εθνικού σήματος αναγνώρισης στα ελληνικά βιολογικά προϊόντα (βρίσκεται υπό αναθεώρηση) και (γ) τον έλεγχο της εμπορίας των προϊόντων βιολογικής γεωργίας. Ο Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π. διαφυλάσσει από την μια την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και από την άλλη την αντικειμενικότητα και εγκυρότητα των ελέγχων που διεξάγουν οι οργανισμοί πιστοποίησης.
- Οι οργανισμοί ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων, ελέγχουν και πιστοποιούν καλλιεργητές και κτηνοτρόφους που παράγουν ή παρασκευάζουν βιολογικά προϊόντα, καθώς και επιχειρηματίες που εισάγουν από τρίτες χώρες-εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης- τέτοια προϊόντα. Κάθε κράτος μέλος έχει το δικαίωμα να επιλέξει μία ή περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες ή εγκεκριμένους ιδιωτικούς φορείς που θα αναλάβουν το ρόλο των οργανισμών ελέγχου. Ο ρόλος αυτός, καθώς και οι προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούν οι παραγωγοί, οι μεταποιητές και οι εισαγωγείς, διευκρινίζονται και περιγράφονται λεπτομερώς στο παράρτημα ΙΙΙ του κανονισμού ΚΑΝ (ΕΟΚ)2092/91.

Α.7 ΠΟΠ – ΠΓΕ – ΕΠΠΕ

Ως «Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης - ΠΟΠ» νοείται το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου που κατάγεται από αυτήν την περιοχή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα, και του οποίου η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό περιβάλλον, που περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες και του οποίου η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Ως «Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη - ΠΓΕ» νοείται το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου που κατάγεται από αυτήν την περιοχή, το συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα, και του οποίου μία συγκεκριμένη ποιότητα, η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορούν να αποδοθούν στη γεωγραφική αυτή καταγωγή και του οποίου η παραγωγή ή/και μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

Τα «Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα Εγγυημένα - ΕΠΠΕ» είναι κυρίως προϊόντα μεταποίησης που χαρακτηρίζονται από τη σύσταση ή τον τρόπο παρασκευής τους, που έχει ιστορία δεκαετιών ή και αιώνων και ενσωματώνει την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα, δηλαδή τη λαογραφία και τις παραδόσεις του λαού που τα παράγει. Τα προϊόντα αυτά βασίζονται στην παράδοση και τη διατροφική κουλτούρα των Ευρωπαίων πολιτών και παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία οφείλονται στις

εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής καλλιέργειας και στις ειδικές συνθήκες παραγωγής και μεταποίησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β – Διεθνή Τοπικά και Περιφερειακά Σύμφωνα και Σήματα Ποιότητας για την Προστασία της βιοποικιλότητας

Επωνυμία Συμφώνου - Σήματος	Περιοχή	Σήμα	Ενταγμένα μέλη - Φορείς
Mkuru Camel Safari	Αφρική - Τανζανία		13 επιχειρήσεις
Flower Valley Conservation Trust	Αφρική - Νότια Αφρική		Δε βρέθηκαν στοιχεία
ERP – Every River Has Its People	Αφρική – Ανγκόλα, Μποτσουάνα και Ναμίμπια Angola 600000 κάτοικοι της λεκάνης απορροής του ποταμού Οκαβάνγκο	-	Association for Environmental Conservation and Rural Development (ACADIR) in Angola, the Namibia Nature Foundation (NNF) and the Kalahari Conservation Society (KCS) in Botswana
PhytoTrade Africa	Νότια Αφρική, Ζιμπάμπουε, Ζουαζιλάνδη, Ναμίμπια, Μποτσουάνα, Ζάμπια, Μοζαμβίκη, Μαλάουι, Μαδαγασκάρη		77 επιχειρήσεις

Southern Alliance for Indigenous Resources	Ζιμπάμπουε		20000 οικογένειες
Al Shouf Cedar Society	Ασία - Λίβανος		40
Wild Jordan	Ασία - Ιορδανία		36 φορές και επιχειρήσεις
Asia Network for Sustainable Agriculture and Bio resources	Ασία - Νεπάλ		15000 κάτοικοι ορεινών αγροτικών περιοχών
Moskitia Pawisa Apiska (MOPAWI) - Agency for the Development of the Mosquitia in Honduras	Αμερική - Ονδούρα		2000 Οικογένειες ιθαγενών

<p>ACICAFOC - Asociación Coordinadora Indígena y Campesina de Agroforestería Comunitaria de Centroamérica</p>	<p>Κεντρική Αμερική Μπελίξε, Κόστα Ρίκα, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Ονδούρα, Νικαράγουα και Παναμάς</p>	 <p>ACICAFOC</p>	<p>9000 παραγωγοί κακάο</p>
<p>Associação Vida Verde da Amazônia (AVIVE)</p>	<p>Νότιος Αμερική - Βραζιλία</p>	 <p>AVIVE amazônia</p>	<p>Δεν βρέθηκαν στοιχεία</p>
<p>MOISES BERTONI FOUNDATION</p>	<p>Νότιος Αμερική - Παραγουάη</p>	 <p>FUNDACIÓN MOISÉS BERTONI</p>	<p>600 οικογένειες μικρών παραγωγών και κτηνοτρόφων</p>
<p>Asociación de Caficultores y Productores Agropecuario Santa Rosa del Sur - Bolivar</p>	<p>Νότιος Αμερική - Βολιβία</p>	 <p>Asocafe</p>	<p>96 καλλιεργητές καφέ</p>
<p>Jamaica Conservation and Development Trust</p>	<p>Καραϊβική - Τζαμάικα</p>	 <p>GREEN JAMAICA JCDT</p>	<p>Δεν βρέθηκαν στοιχεία</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ – Τοπικά Σύμφωνα και Σήματα Ποιότητας στην Ελλάδα

Επωνυμία Συμφώνου - Σήματος	Περιοχή	Σήμα	Ενταγμένα μέλη
Τοπικό Σήμα Ποιότητας ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ- ΚΡΗΤΗ	Νομοί Ρεθύμνου - Ηρακλείου		17
Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας	Περιφέρεια Κρήτης		25
Σήμα Ποιότητας & Προέλευσης Θεσσαλικών προϊόντων THESSAGRO	Περιφέρεια Θεσσαλίας		Δεν έχουν ενταχθεί

Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου		55
Σύμφωνο ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς	Νομός Χανίων		Δεν έχουν ενταχθεί
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Ροδόπης	Νομός Ροδόπης		28
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Πάρνωνα	Νομός Αρκαδίας		91
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Δήμου Πύλου-Νέστορος	Νομός Μεσσηνίας		5
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Ορεινής Άρτας Τα Τζουμέρκα	Νομός Άρτας	Δεν υπάρχει	30 (Σε αδράνεια)

Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Νομού Έβρου	Νομός Έβρου	Δεν υπάρχει	Σε αδράνεια
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Δήμου Δελφών	Νομός Φωκίδας	Δεν υπάρχει	Σε διαβούλευση
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Δήμου Αιτωλίας	Ν. Αιτωλοακαρνανίας, Φωκίδας και Ευρυτανίας	Δεν υπάρχει	29
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Δήμου Προσοτσάνης	Νομός Δράμας	Δεν υπάρχει	Σε διαβούλευση
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Νομού Ξάνθης	Νομός Ξάνθης	Δεν υπάρχει	Σε αδράνεια
Δίκτυο επιχειρήσεων Ποιοτική Υπεροχή Κιλκίς	Νομός Κιλκίς	Δεν υπάρχει	36 (Σε αδράνεια)
Λήμνος Δίκτυο Επιχειρήσεων	Λήμνος – Νομός Λέσβου	Δεν υπάρχει	24 (Σε αδράνεια)
Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας Νομού Χαλκιδικής	Νόμος Χαλκιδικής	Δεν υπάρχει	82
Τοπικό Σύμφωνο Αειφορίας - Πέλλα	Νομός Πέλλας	Δεν υπάρχει	43
Γεύση Ζωής από τα χωριά της Θεσσαλονίκης	Νομός Θεσσαλονίκης	Δεν υπάρχει	40
Τοπικό σύμφωνο ποιότητας Βόρειας Πελοποννήσου	Νομοί Αρκαδίας – Αργολίδας – Κορινθίας		87